

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET?

PROBLÉMÁK ÉS REMÉNYEK MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET?

PROBLÉMÁK ÉS REMÉNYEK MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

Budapest, 2023

Impresszum

MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET? PROBLÉMÁK ÉS REMÉNYEK MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

© Friedrich-Ebert-Stiftung – Policy Solutions, 2023

Felelős kiadó és szerkesztő: **Bíró-Nagy András**

Szerzők: **Bíró-Nagy András** (Policy Solutions, TK PTI)

Molnár Kristóf (Policy Solutions)

Szászi Áron (Policy Solutions, TK PTI)

Varga Attila (Policy Solutions)

Adatfelvétel: **Závecz Research**

Grafikai tervezés és tördelés: **WellCom Stúdió**

Kiadó: **Friedrich-Ebert-Stiftung – Policy Solutions, Budapest**

ISBN 978-615-6289-72-8

Ezen kiadvány a szerzők saját véleményét tartalmazza, mely nem feltétlenül tükrözi a Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) hivatalos álláspontját. A Friedrich-Ebert-Stiftung által publikált kiadványok kereskedelmi forgalomba kizárólag a FES előzetes írásos engedélyével kerülhetnek.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Vezetői összefoglaló	5
1. Magyarország problématérképe 2023 őszén	15
2. A magyarok anyagi helyzetének alakulása	20
3. A magyar gazdaságra hatással lévő tényezők	28
4. Személyes félelmek	32
5. A magyarok álmai	38
6. Kik segítik az álmok megvalósítását?	46
7. A magyar társadalom elvárásai a politikusokkal szemben	50
8. Elvárások az önkormányzatokkal szemben	59
9. Magyarország 20 év múlva	64
10. A magyarok globális problématérképe	70

Bevezetés

A Policy Solutions kiemelt célja, hogy kutatásaival hozzájáruljon a magyar társadalom állapotának mélyebb megismeréséhez, és ezáltal ahhoz, hogy az elmúlt években több jelentős válságon átesett Magyarország olyan közpolitikákra épüljön, amelyek a társadalom legfontosabb aggodalmait orvosolják. E misszió jegyében rendszeresen vizsgáljuk, hogy milyen problémák és remények határozzák meg a magyarok gondolkodását, ha a személyes jövőjükről, Magyarország hosszú távú kilátásairól és a világ előtt álló legfontosabb kihívásokról van szó. E kutatás ezt a hagyományt folytatja, egy olyan időszakban, amelyet egyszerre jellemeznek súlyos külső és belső bizonytalanságok.

Tanulmányunkban bemutatjuk, hogy milyen félelmek és vágyak jellemzik a magyar társadalmat 2023-ban. Kutatási eredményeinkre alapozva nemcsak arról kaphatunk képet, hogy személyes életükben mitől aggódnak a magyarok, hogyan látják anyagi helyzetük alakulását, hanem arról is, hogy az ország problémái közül mi foglalkoztatja őket, és mit tartanak a legfontosabb globális veszélyeknek. Magyarország aktuális problématérképének felvázolása mellett arra is törekedtünk, hogy megismerjük a magyarok elképzeléseit arról, hogy mire volna szükség ahhoz, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország lehessen. Részletesen bemutatjuk a politikusokkal és az önkormányzatokkal kapcsolatos elvárásokat, és választ adunk arra, hogy mit várnak el a kormánypárti szavazók a kormánytól, és az ellenzéki választók az ellenzéki pártoktól. Kitérünk arra is, hogy mit gondolnak a magyarok a felelősség kérdéséről: ki felel a gazdaság helyzetéért, vagy éppenséggel azért, hogy személyes vágyaink megvalósulhassanak? Korábbi kutatásainknak köszönhetően számos kérdésben az időbeli változásokat is bemutatjuk.

Az elemzés megalapozásához 2023. szeptember 8–18. között közvélemény-kutatást végeztünk, melyben a Závecz Research volt a partnerünk. A személyes megkérdezéssel készült felmérés során elért 1000 fő életkor, nem, iskolai végzettség és településtípus szerint az ország felnőtt népességét reprezentálta. Habár az ellenzéki összefogás, mint politikai formáció jelenleg nem létezik, az „ellenzéki szavazót”, mint politikai-szociológiai kategóriát továbbra is relevánsnak tartottuk. Ezt támasztja alá, hogy a külön ellenzéki pártlistákra, valamint az esetleges közös ellenzéki listára vonatkozó kérdések alapján nincs jelentős különbség abban, hogy kik számítanak a „hatpárti ellenzék” támogatóinak. A legtöbb kérdésnél a különböző táborokat az ebből fakadó bontásban mutatjuk be. Bizonyos kérdéseknél ugyanakkor részletesebb bontást is adunk, a teljes népességben legalább 3 százalék támogatottságú pártok szavazóinak feltüntetésével. Az egyes politikai és szociodemográfiai csoportokon belüli bontások az arányok érzékeltetésére alkalmasak, ezekben az esetekben a megnövekvő hibahatár miatt a pontos számok tájékoztató jellegűek. Több esetben a médiafogyasztási szokások alapján képzett bontásokban is bemutatjuk a problémákkal és reményekkel kapcsolatos válaszok eloszlását.

Vezetői összefoglaló

Magyarország problématérképe 2023 őszén: továbbra is élen a megélhetési kérdések és az egészségügy, a lista végén az oktatás, az orosz befolyás és az LMBTQ ügyek

A magyarok által érzékelt országos problémalista jelentős stabilitást mutat az egy évvel ezelőtti adatokhoz viszonyítva. **Továbbra is a megélhetés magas költségeit neveztek meg a legtöbben: 43% sorolta ezt az ország három legfontosabb problémája közé 2022-ben és 2023-ban egyaránt.** 2021 eleje óta a Policy Solutions minden kutatásában a megélhetés költségei álltak a magyarok problématérképének első helyén. **2023 őszén, a problématérkép második helyén az egészségügyi ellátás alacsony színvonala áll (31%), egy hajszállal megelőzve az alacsony fizetések problémáját (30%).** A lista negyedik helyére a korrupció került, a magyarok negyede számára ez kimagasló probléma (25%).

Az oktatás állapotaival kapcsolatos tiltakozások és a pedagógusok elmaradt bérrendezése ellenére is csak a magyarok tizede (12%) tekinti a közoktatás helyzetét kiemelten fontos problémának – ez az ügy a 13. helyet foglalja el a magyarok országos problémalistáján. 2023-as adatfelvételünk alapján is a lista végére szorult az ellenzék számára fontos orosz befolyás kérdése (8%), és a kormánypártok kommunikációjának egyik fontos eleme, a túlzott „homoszexuális propaganda” (7%).

Az ellenzéki szavazók között dobogón van a korrupció témája, de az orosz befolyás kérdése még őket sem érdekli

A kormánypárti (41%) és az ellenzéki (40%) szavazók között is a megélhetés magas költségei vezetnek a listát. Az egészségügy helyzete szintén dobogós a kormánypártiak körében (33%, 2. hely) és az ellenzékiek között is (31%, 3. hely). **Fontos különbség azonban, hogy az ellenzéki szavazók között kimagaslóan sokan neveztek meg a korrupció problémáját (33%), míg jóval kevesebb kormánypárti válaszadó számára volt ez a téma prioritás (16%).** A fideszes választók között viszont az 5. helyen végzett a migráció kérdése, míg az ellenzékiek körében a bevándorlás csak a 11. legfontosabb ügy.

Az egyes táborok problémalistájának végén az ellenoldal fontos témái szerepelnek: a kormánypártiak körében a magyarországi orosz befolyást említették a legkevesebben (5%), míg az ellenzéki oldalon a „homoszexuális propagandát” (6%). Fontos kiemelni, hogy az orosz befolyás problémája még az ellenzékiek számára sem volt prioritás: az ellenzéki problémalista utolsó előtti helyén szerepelt, mindössze 10 százalékos említési aránnyal.

A 2023-as megélhetési válság még többeket ért el,
mint a koronavírus-járvány alatti gazdasági nehézségek

A megkérdezettek fele nem tapasztalt változást anyagi helyzetében az elmúlt egy évben, míg a társadalom közel azonos része (46%) romlást érzékelt. Anyagi helyzetük javulásáról a megkérdezettek alig számoltak be (3%). Összehasonlítva 2021-es, a koronavírus-válság hatásaival foglalkozó kutatásunk eredményével (nem változott: 59%, romlott: 39%, javult: 2%) megállapítható, hogy **a 2023-as megélhetési válság, az elmúlt egy év gazdasági folyamatai még szélesebb körben érintették a társadalmat, mint a pandémia alatti gazdasági nehézségek. Az alacsonyabb végzettségűeket nagyobb arányban érintette a gazdasági helyzet romlása.** A legfeljebb általános iskolai végzettségűek között 58% számolt be romló anyagi helyzetről. Szakmunkás végzettségűek esetén ez az arány 43%, az érettségizetteknél 42%, a diplomásoknál pedig 36%. **A felsőfokú végzettségűek mellett a fővárosi lakosok a legkevésbé kitettek a megélhetési válság hatásainak.**

A kormánypártok szavazóinak bő harmada tapasztalt romlást anyagi helyzetében (36%). Ugyanekkora arányban számoltak be romló anyagi helyzetről a Momentum szavazói, emellett körükben a legmagasabb azoknak az aránya, akiket az elmúlt évben tapasztalt recesszió nem érintett (62%). A Momentum szavazói körében mért értéknél jóval magasabban alakult a többi párt szavazótáborában a negatív változást tapasztalók aránya (DK: 47%, Mi Hazánk: 48%, MKKP: 49%, Jobbik: 51%, MSZP: 55%).

Médiafogyasztás szerinti bontásban is vizsgáltuk a magyarok gazdasági helyzetértékelését. Számottevően (10 százalékponttal) átlag feletti a többnyire vagy kizárólag kormánykritikus médiát fogyasztó válaszadók között azok aránya, akik az anyagi helyzetük romlásáról számoltak be (55%). A többi médiafogyasztási csoportban átlag körüli volt ez az arány (44–42%). **Vagyis egyedül a kormánykritikus „médiabuborékban” voltak abszolút többségben azok, akik anyagi visszaesésről számoltak be az elmúlt évben.** A többi médiafogyasztási csoportban a többség pénzügyi helyzetének változatlanágáról vallott (50–54%).

Gazdasági kilátások: a többség stagnálásra vagy romlásra számít, alig van, aki javulást vár az anyagi helyzetében

A gazdasági kilátások terén a jövőre nézve sem optimisták a magyarok: mindössze 3% gondolja, hogy anyagi helyzetében javulást fog tapasztalni. Nagyjából felük nem vár változást (49%). Pesszimistán tekint a jövőbe a résztvevők több mint harmada (36%), emellett 12% bizonytalan anyagi helyzetének alakulását illetően.

A Fidesz-KDNP szavazói között látják a legkevesebben negatívan a jövőt (27%), tízből hat kormánypárti válaszadó pedig nem vár változást anyagi helyzetében. Őket ebben a kérdésben is a Momentum választói követik: körükben tízből három ember szerint fog romlani az anyagi helyzete. A többi párt szavazóbázisában kicsit magasabb, mint egyharmad a negatív változással számolók aránya (Mi Hazánk: 34%; Jobbik: 36%; MKKP: 37%; DK: 38%). Egyedül az MSZP szavazóinak abszolút többsége (52%) gondolja, hogy anyagi helyzetében romlást fog tapasztalni a következő évben.

A legkisebb arányban a budapestiek számolnak negatív változással (28%), jelentős többségük stagnálásra számít anyagi értelemben (59%). A megyei jogú városok lakosai sokkal pesszimistábbak, közel felük (45%) romlásra számít anyagi helyzetében, 38 százalékuk pedig úgy gondolja, hogy nem fog változást tapasztalni. A kisebb városok lakosainak harmada vár romlást, míg a községben élőknek közel negyven százaléka (38%).

Tízből hatan úgy érzik, hogy személyes helyzetük súlyosan függ az ország helyzetének alakulásától

Arra a kérdésre is kerestük a választ, hogy a megkérdezettek helyzetére mekkora hatással bírnak az ország problémái. **A makroszintű problémáktól teljesen függetlennek mindössze a válaszadók 6 százaléka érzi saját helyzetét,** további 12 százalék pedig csak kisebb mértékben érzi azok hatását a saját életében. Ezzel szemben négyötödük magára nézve számottevő hatását érzi az ország gondjainak: jelentős hatást érzékel a társadalom ötöde (22%); míg **a magyarok 58 százaléka egyenesen úgy érzi, hogy személyes helyzete súlyosan függ az ország ügyeinek alakulásától.**

A Fidesz szavazói szerint ugyanakkora hatása van az EU-nak és a háborúnak a magyar gazdaságra, mint a kormánynak, az ellenzékiek szerint egyértelműen a kormányé a felelősség

A gazdasági folyamatokra gyakorolt legerősebb hatást a magyar kormánynak tulajdonítják a válaszadók (54% mondta azt, hogy nagyon erős hatása van rá). Másodikként az Európai Unió hatását tartják a magyarok nagyon jelentősnek (38%), melyet az orosz–ukrán háború (34%) és a multinacionális cégek követnek (30%). A válaszlehetőségek közül az Egyesült Államok szerepét látják a legkevesebben fontosnak a hazai gazdaság helyzete szempontjából (24%).

A Fidesz-KDNP szavazóinak körében a teljes társadalomhoz képest 12 százalékponttal alacsonyabb azok aránya, akik szerint a magyar kormány nagyon erős hatással van a magyar gazdaság helyzetére (42%). Ugyanennyi válaszadó jelölte meg az Európai Unió hatását nagyon erősnek, vagyis a kormánypártiak véleménye szerint a két szereplő ugyanakkora mértékben bír hatással Magyarország gazdaságára. Szintén nagy szerepet tulajdonítanak a fideszesek az orosz–ukrán háború gazdasági hatásának (40%). Ezt jócskán leszakadva követik a multinacionális cégek (28%) és az Egyesült Államok (25%). A hatpárti ellenzék szavazói egyértelműen a magyar kormány hatását látják a legerősebbnek (59%). Jelentősen elmaradva ettől az Európai Uniót említették a második legtöbben (34%) – tehát a hatpárti ellenzék szavazótáborának véleménye alapján a két szereplő hatása érdemben eltér. Az ellenzékieknél a harmadik helyen a multinacionális cégek hatása áll (28%), melyet az orosz–ukrán háború (26%) és végül az Egyesült Államok követ (21%). **A kormánypárti szavazók tehát összességében jóval nagyobb szerepet tulajdonítanak az Európai Uniónak és az orosz–ukrán háborúnak, mint az ellenzékiek. Az ellenzéki szavazók körében pedig a magyar kormány hatása egyértelműen a legmeghatározóbb tényező, amihez képest a többi szereplő hatása jelentősen kisebb.**

A legfőbb személyes aggodalmak:
szeretteink féltése, megbetegedés, anyagi bizonytalanság

Kutatásunk következő blokkjában arra kérdeztünk rá, hogy milyen személyes jellegű félelmei vannak a magyaroknak. A résztvevőknek 12 különböző állítást olvastunk fel és arra kértük őket, hogy mondják el, ezek mennyire ébresztenek bennük félelmet. A válaszokat egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett megadniuk, ahol az 1 azt jelenti, hogy az adott állítás egyáltalán nem okoz félelmet, míg az 5-ös azt, hogy nagyon erős félelmet ébreszt.

A magyarok leginkább attól félnek, hogy a szeretteiknek valamilyen baja esik (63%), egészségük megromlik és ezért kórházba kerülnek (57%), valamint az anyagi helyzetük bizonytalanra válik (54%). A megkérdezettek fele (51%) tart attól, hogy kiszolgáltatottá válik más emberek számára. Két évvel ezelőtti felmérésünkben a dobogó első négy helyén a fent említett élethelyzetek szerepeltek, azonban némi változás ennek ellenére kimutatható: 2023-ban 7 százalékponttal többen tartanak egy esetleges megbetegedéstől, illetve 4 százalékponttal többen az anyagi helyzetük bizonytalanra válásától. 2021-ben is a magyarok 63 százalékában ébresztett félelmet, hogy szeretteiknek baja esik. **Mind a kormánypárti, mind az ellenzéki szavazók hasonló helyzetektől tartanak, egyedül a migrációval kapcsolatban tapasztalható érdemi eltérés a két oldal között:** a kormánypártiak között 12 százalékponttal többen tartanak attól, hogy a közelükbe bevándorlók költöznek.

A magyar álom: egészséges élet, anyagi biztonságban, a család jövőjét biztosítva

Hat évvel ezelőtti kutatásunkhoz hasonlóan a magyarok számára továbbra is az a legfontosabb álom, hogy egészséges életük legyen (53%, 4 százalékponttal kevesebb, mint 2017-ben), és elkerüljék a komolyabb megbetegedéseket. A dobogó második helyén az anyagi biztonság áll (49%, ahogy 2017-ben is): a megkérdezettek kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a biztos megélhetést nyújtó munkahelyeknek és nyugdíjnak. Ahogy a félelmek esetében is láthattuk, a családtagok és a szerettek jóléte szintén kiemelt prioritást élvez: a harmadik legfontosabb vágyként (42%) a gyermekeik és unokáik biztonságos jövője szerepel (1 százalékponttal többen jelölték, mint hat éve).

A politikai preferenciáktól függetlenül a magyarok álma, hogy egészséges életet tudjanak élni boldog párkapcsolatban, biztos fizetésük, nyugdíjuk, munkahelyük és otthonuk legyen, illetve családtagjaik jövőjét biztonságban tudják. A kormánypárti és az ellenzéki tábor között két kérdésben mutatkozott érdemi különbség: a kormánypárti szavazók számára fontosabb vágy, hogy tegyenek Magyarország boldogulásáért (16% vs. 10%), míg az ellenzékiek körében többen gondolkoznak hazánk elhagyásáról és a külföldi életről (12% vs. 6%).

Kik optimistábbak a vágyaik megvalósításában? A magasan iskolázottak, a 30 év alattiak, a nem tekintélyelvűek, és azok, akiknek erős a szubjektív jóléte

A legtöbben azt tartják valószínűnek, hogy ki fognak tudni állni magukért, ha igazságtalanság éri őket (64%), valamint, hogy a szeretteik sikereket fognak elérni az életükben (szintén 64%). A magyarok abszolút többsége bízik abban, hogy saját otthona lesz (56%), meg fogja becsülni a környezete (56%), erősödni fog a párkapcsolata vagy párt talál (55%), egészségesen fog tudni élni (52%), és hogy jobbra fordul az élete, irányítani fogja a sorsát (50%).

A magyarok társadalomnak kevesebb mint fele bízik ugyanakkor abban, hogy új barátokat szerez, aktív szociális életet fog élni, a jövőben jobban megismeri a nagyvilág örömeit és izgalmait, jobban fog élni, valamint abban, hogy a világ közelebb kerül a személyes értékrendjéhez.

Többváltozós regressziós modelleket futtattunk, hogy kiderítsük, milyen tényezők állnak összefüggésben az egyén optimizmusának szintjével. **Az elemzéseink alapján egyértelmű iskolázottsági és életkori mintákat fedeztünk fel.** A legfeljebb 8 általánost végzett válaszadókhoz képest a magasabb végzettségű csoportokban szignifikánsan magasabb volt a pozitív várakozások szintje is (különösen a diplomások körében). A 30 év alatti válaszadókhoz képest szignifikánsan pesszimistábbak voltak a további korcsoportok, és az idősebbek felé haladva ennek a negatív hatásnak növekedett a mértéke. Az erős tekintélyelvű személyiségjegyekkel rendelkező válaszadók egyben szignifikánsan pesszimistábbnak is voltak a nem autoriter megkérdezettekhez képest. **A legjobban azonban a szubjektív jóllét (egyfajta boldogság-index) jelezte előre az optimizmus szintjét.** A motivált, boldog válaszadók jelentősen optimistábbnak is bizonyultak.

A magyarok leginkább a családtagjaikra, a barátaikra és saját magukra számítanak az álmaik megvalósításában

Az álmok megvalósítása nem csak saját magunkon múlik, számos külső szereplő tudja akadályozni vagy segíteni jövőnk alakulását. Felmértük ezért, hogy a megkérdezettek mit gondolnak, kik állnak mellettünk, magyarok mellett álmaink megvalósítása érdekében. **A magyarok több mint kétharmada (68%) szerint álmaink elérését elsősorban a családuink és a barátaink segítik. A válaszadók fele (50%) úgy gondolja, hogy a magyar állampolgárok egyénként felelősek a vágyaik kiteljesítésében.** A dobogó harmadik helyén a civil szervezetek állnak (45%). Az Európai Unióval kapcsolatban a többség (41%) pozitívan vélekedik, míg egyharmaduk (32%) szerint nincs direkt hatása, a magyarok ötöde (22%) szerint pedig az EU gátolja a vágyaik beteljesülését. A vállalatok a megkérdezettek közel fele szerint nem gyakorolnak jelentős hatást a személyes céljaikra: 47 százalékuk vélekedik így a magyar tulajdonú, míg 45 százalékuk a multinacionális cégekről. Emellett azonban nagyobb a bizalom a magyar hátterű cégek irányába: 37 százalék szerint segítik az álmaik megvalósítását, míg a multinacionális vállalatokról csak a megkérdezettek 29 százaléka gondolta hasonlóképp. **A kormány az egyedüli szereplő, akiről a többség (41%) úgy gondolja, hogy gátolja a személyes célok megvalósítását,** azonban minden harmadik válaszadó (33%) szerint támogató szerepet tölt be, és 22 százalék szerint nincs hatása a kormánynak az álmaink valóra válására.

A kormánypárti és a hatpárti ellenzéki szavazók között jelentős eltérések mutathatók ki: a fideszesek kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a kormánynak, és az Európai Unió áll a listájuk végén, míg az ellenzékiek kifejezetten negatívan ítélik meg a kormányt, és számítanak az Európai Unióra a kitűzött céljaik elérésében.

Elvárások a politikusokkal szemben: az inflációra, a megélhetésre, az emberek hétköznapi problémáira figyeljenek

A magyarok félelmei és álmai mellett fontosnak tartottuk azt is feltárni, hogy milyen elvárásaik vannak a politikusokkal szemben. A magyarok számára a spontán válaszok alapján a legfontosabb ügynek az infláció és a megélhetési válság bizonyult: **a megkérdezettek 56 százaléka elvárja a politikusoktól, hogy foglalkozzanak az árak emelkedésével és az emberek reáljövedelmének csökkenésével.** Számottevő az aránya azoknak is, akik szerint a gazdasági és megélhetési válság közepén a politikusok nem valós kérdésekkel foglalkoznak. Ezért általánosan elvárásként merül fel, hogy a hétköznapi emberek problémáira figyeljenek és az ország valós ügyeit kellene napirenden tartani. **Jelentősen leszakadva, a dobogó második helyén a gazdaság fejlesztése és új munkahelyek teremtése áll (27%). A magyarok negyede (25%) szerint a közegészségügy helyzete az egyik leginkább figyelmet igénylő ügy hazánkban, ezáltal a dobogó harmadik helyén szerepel.**

A fideszesek még nagyobb arányban várják el, hogy a kormány a megélhetéssel foglalkozzon, mint az ellenzékiek az ellenzéki pártoktól

A teljes társadalom véleménye mellett azt is felmértük, hogy a kormánypárti szavazók szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia az Orbán-kormánynak. **A nyitott kérdésre adott spontán válaszokból kiderül, hogy a Fidesz-KDNP szavazóinak közel kétharmada (65%) szerint a kormánynak kiemelt figyelmet kell fordítania az infláció csökkentésére, valamint a megélhetési válságra.** A magyar egészségügy helyzetét (30%) kiemelt ügyként értékeli a kormánypártiak is. A dobogó harmadik helyén a gazdaság fejlesztése és az új munkahelyek teremtése (28%) szerepel. Emellett sokan úgy vélekednek körükben, hogy olyan intézkedéseket is napirendre kellene vennie a kormánynak, mint a közoktatás helyzete és a tanárok bérrendezése (15%). Jelentős figyelmet kell szentelni a kormánypártiak szerint az orosz–ukrán háborúra és a béke sürgetésére (14%), valamint 9 százalékuk szerint a bevándorlás elleni fellépés is kiemelten fontos ügy.

Zárt listáról választva is ugyanez az eredmény jön ki: a kormánypárti szavazók abszolút többsége (54%) várja el az Orbán-kormánytól, hogy az inflációt csökkentsék és a megélhetési válságot kezeljék. A dobogó második helyén a magyar egészségügy helyzete áll: 50 százalék szerint nagyobb erőfeszítést kellene tennie a kormánynak az egészségügy modernizációja, valamint az ápolók és a szakszemélyzet béremelése érdekében. **A felmerülő témák közül a Fidesz-KDNP szavazói a legkevésbé az LMBTQ közösség és a „genderideológia” elleni fellépést tartották fontosnak.**

Ezzel foglalkozzon az ellenzék az ellenzéki szavazók szerint:
infláció, korrupció, és bármi, ami leváltja Orbán Viktort

Megkérdeztük az ellenzéki szavazókat is arról, hogy milyen ügyekkel kellene szerintük foglalkoznia az ellenzéki pártoknak. **Az ellenzékiek is úgy gondolják, hogy leginkább az inflációval és a megélhetési válsággal (31%) kellene elsődlegesen foglalkozniuk. A dobogó második helyén – mindössze 1 százalékponttal lemaradva (30%) – a kormány kritikája és minden olyan ügy napirenden tartása szerepel, amely Orbán Viktor leváltásához vezethet.** A kormányzati korrupció ügyeinek kiemelten kezelése az ellenzékiek negyede (25%) számára az egyik legfontosabb ügy, amit spontán is említene a válaszadók.

A zárt listáról választva is azt várják el az ellenzéki szavazók a leginkább a politikusaitól, hogy leginkább az infláció csökkentésével és a megélhetési válság mérséklésével (54%) foglalkozzanak. A dobogó második helyén a magyar egészségügy helyzete áll (45%). A szabad asszociációkhoz hasonlóan a zárt listán is kiemelt figyelmet fordítanak az ellenzéki szavazók a korrupciós ügyekre (36%) is. A zárt listás válaszlehetőségek közül választva a hatpárti ellenzéki szavazók negyede véli úgy, hogy a legégetőbb kérdések közé sorolhatók Magyarország és az Európai Unió kapcsolatának rendezése (26%), a közoktatás állapotának javítása és a tanárok bérrendezése (25%), valamint az akkumulátorgyárak nagyszámú betelepítése hazánkba (25%).

Elvárások az önkormányzatokkal szemben: szociális támogatások, háziorvosi rendszer javítása, bérlakásépítés, zöldfelületek növelése

A jövő évi önkormányzati választásokra tekintettel külön vizsgáltuk, hogy mit várnak el a választók az önkormányzati politikától. A felsorolt 13 lehetőség közül a résztvevők három lehetőséget választhattak, amivel szerintük az önkormányzatoknak foglalkozni kellene. A válaszlehetőségek közül **a magyarok abszolút többsége (55%) számára fontos, hogy az önkormányzatok különféle szociális támogatásokat – például ételmisszercsomag, tűzifaprogram, lakhatási támogatás, rezsitámogatás – juttassanak a településen élő rászorulóknak. A második leggyakrabban jelölt elvárás a háziorvosi ellátórendszer javítása (41%), ezt az önkormányzati bérlakásépítés (28%), a zöldfelületek növelése (27%) és az útfelújítások (26%) követik.**

A sorrend alapján az látszik, hogy a magyarok az önkormányzatoknak elsősorban szociális jellegű feladatokat tulajdonítanak, melyeket különféle infrastrukturális fejlesztések követnek. A legkisebb arányban a közösségi témák (civil szervezetek, egyházak, sportegyesületek támogatása, illetve kulturális események szervezése és közösségépítés) foglalkoztatták a válaszadókat.

Pártpreferencia szerinti bontásban szinte azonos képet láthatunk. Ez alapján az önkormányzati politikával szembeni elvárásokban nincsenek erős pártos törésvonalak, csupán a fontossági sorrendben vannak kisebb eltérések. Jelentősebb eltérés a kormánypárti és ellenzéki szavazótábor között csupán az épületfelújítások és energetikai korszerűsítések, valamint az útfelújítások fontosságának megítélésében van. Előbbi az ellenzéki szavazók számára fontosabb (7 százalékponttal magasabb, mint a fideszesek körében), míg utóbbi a kormánypártiak körében támogatottabb (6 százalékponttal többen választották, mint az ellenzékiek körében).

Településméret szerint sincsenek jelentős különbségek az önkormányzatokkal szembeni elvárásokban. Mindegyik vizsgált csoportban a legtöbben a szociális támogatásokkal, illetve a háziorvosi ellátórendszerrel kapcsolatban fogalmaznak meg elvárást a helyi politikával szemben. Az önkormányzati bérlakások iránti igény viszont a településmérettel arányosan növekszik: amíg a községben élők 17 százaléka tartja ezt a három legfontosabb feladat egyikének, addig a megyei jogú városokban élők harmada (33%), a fővárosiak közül pedig tízből négyen (39%) említették az önkormányzati bérlakásokat, mint fontos állampolgári elvárást.

Mi kell ahhoz, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország legyen?
Jobb egészségügy, magasabb fizetések, fejlett gazdaság és kevesebb korrupció

Mire volna szükség ahhoz, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország lehessen? **A magyarok szerint az egészségügyi rendszer a legfontosabb terület, ahol javulást kell elérnie az országnak (30%). Szorosan mögötte a második helyen a jelentős bérnövekedés és a nyugdíjak emelése áll (29%).** A dobogó harmadik helyén az ország gazdasági fejlesztése és modernizációja (26%) szerepel, valamint mindössze 1 százalékponttal lemaradva (25%), a negyedik helyen áll a korrupció mértékének jelentős csökkenése. **A lista utolsó helyén szerepel, hogy a Trianon előtti határok álljanak vissza (6%).**

A Policy Solutions 2017-es eredményeit megerősítve, a magyar társadalom tehát 2023-ban is úgy véli, hogy Magyarország felvirágozásához az kell, hogy a következő 20 évben jelentős erőforrásokat fordítsanak az egészségügyi rendszer fejlesztésére, a fizetések és a nyugdíjak rendezésére, a gazdaság modernizációjára, valamint a korrupció felszámolására. A politikai polarizáció magas szintje miatt nem meglepő, hogy a két politikai tábor támogatói eltérő kérdésekre helyezik a hangsúlyt. **A Fidesz-KDNP szavazói a béke és összetartás megteremtésére, a gazdaság fejlesztésére, valamint a jövedelmek és a nyugdíjak rendezésére helyezik a hangsúlyt, ahogy a hagyományok és identitás védelmét is fontos tényezőnek tartják,** míg például az oktatási rendszer fejlesztése csak az utolsó előtti helyen szerepel náluk. **Az ellenzéki szavazók ezzel szemben elsősorban az egészségügy fejlesztésében, a korrupció csökkentésében, a fizetések és a nyugdíjak emelésében, illetve az emberi jogok és demokrácia garantálásában látják a jövőt.**

Globális veszélyek a magyarok szerint: újra élen a járványoktól és a gazdasági világválságoktól való félelem, csökkent a jövőbeli háborúk kitörésétől való aggodalom

2023. őszi adataink alapján az újabb betegségektől, világjárványoktól való félelem került újra a globális félelemlista élére, 42 százalékos említési aránnyal. Ez nem tér el szignifikánsan a fél évvel korábbi adatoktól (akkor 40% említette), viszont jelentősen alacsonyabb, mint a korábbi években mért említési arányok (2022 szeptemberében 47%, 2021 márciusában 59% volt). **A világméretű gazdasági válság van a globális problémalista második helyén** – 37 százalék nevezte meg ezt a problémát, ami érdemben nem tér el a korábban mért említési arányoktól. **A járványoktól, valamint a gazdasági világválságtól való félelem azáltal kerültek előrébb a listán, hogy jelentősen (13 százalékponttal) csökkent a jövőbeli háborúktól való félelem említési aránya (2023 őszén 36 százalékkal).** Így a geopolitikai félelmek a lista éléről a harmadik helyre csúsztak vissza. Ez azért is fontos változás, mivel az orosz–ukrán háború kitörése után a háborús veszély megnevezése 2023 tavaszáig folyamatosan növekedett. A demokráciák világszintű visszaszorulásának említése ugyanakkor trendszerű növekedést mutat: 2021 tavaszán még csak 22% nevezte ezt meg (hetedik volt a listán), 2023-ban már 33% (ötödik a listán). 2023 őszén a hetedik helyre ugrottak elő a globális problémalistán a digitális veszélyek 22 százalékos említési aránnyal (ez az eddigi legmagasabb mért érték).

Míg az országos problématérkép politikai bontása alapján csak kisebb különbségeket találtunk a kormánypárti és ellenzéki válaszadók összehasonlításával, **a globális problémalista vizsgálata jelentős különbségeket mutat a két politikai tábor között.** A kormánypárti válaszadók körében magasan vezet az újabb járványoktól való félelem (45%), amit a jövőbeli háborúk (35%) és gazdasági világválságok veszélye (35%), valamint a globális migráció (34%) követnek. Az ellenzéki táborban azonban a demokrácia világszintű visszaszorulása vezeti a listát (42%), ami után holtversenyben a gazdasági válságok fenyegetése (38%) és a klímaválság (38%), majd a háborúk kitörése következik (36%).

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy mindkét nagy politikai tábor számára a legfontosabb globális fenyegetések között jelennek meg a jövőbeli gazdasági világválságok és háborúk kitörése. Fontos különbség azonban, hogy a kormánypártiak számára a legfontosabb jövőbeli globális félelemforrást az újabb világjárványok jelentik, az ellenzékiek pedig a demokráciák visszaszorulásától tartanak leginkább.

1. Magyarország problématerképe 2023 őszén

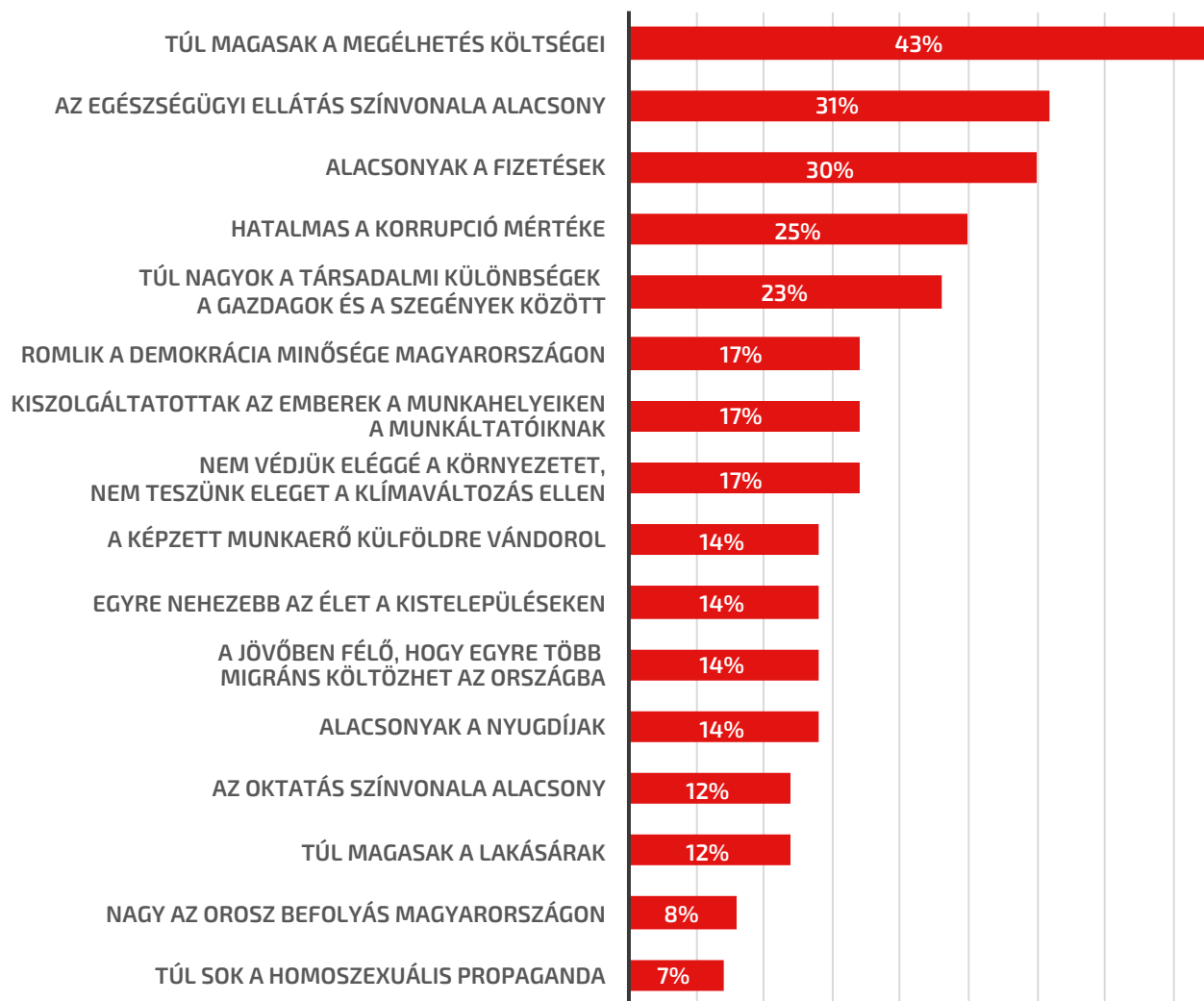
Korábbi kutatásainkhoz hasonlóan 2023 szeptemberében is felmértük a magyarok országos problématerképét (1. ábra). A magyarok által érzékelt országos problémalista jelentős stabilitást mutat az egy évvel ezelőtti adatokhoz viszonyítva. Továbbra is a megélhetés magas költségeit nevezték meg a legtöbben: 43% sorolta ezt az ország három legfontosabb problémája közé 2022-ben és 2023-ban egyaránt. Ez nem meglepő annak tükrében, hogy az EU-n belül Magyarországon volt 2023-ban végig a legmagasabb az éves infláció mértéke. A problémalista második helyén 2023 őszén az egészségügyi ellátás alacsony színvonala áll (31%), egy hajszállal megelőzve az alacsony fizetések problémáját (30%). Vagyis továbbra is a megélhetési válság okozta problémák és az egészségügy rossz helyzete dominálják a listát. 2021 eleje óta a Policy Solutions minden kutatásában a megélhetés költségei álltak a magyarok problématerképének első helyén.

A lista negyedik helyén továbbra is a korrupció áll, a magyarok negyede számára volt ez kimagasló probléma (2023-ban 25%, 2022-ben 24% nevezte meg). Hasonlóan sokan említették a gazdagok és szegények közötti jelentős társadalmi különbségeket (23%, 5. hely, +2 százalékpont változás). Ennél valamivel kevesebben tartották fontos problémának a demokratikus rendszer erózióját (17%, +4 százalékpont), a munkáltatóknak való kiszolgáltatottságot (17%, –2 százalékpont) és a környezetvédelem hiányosságait (17%, +4 százalékpont). Azonos arányban említették a képzett munkaerő kivándorlását (14%, –1 százalékpont), a falusi élet nehézségeit (14%, +1 százalékpont) és a jövőben várható bevándorlást Magyarországra (14%, +3 százalékpont). Az oktatás állapotával kapcsolatos tiltakozások és a pedagógusok elmaradt bérrendezése ellenére továbbra is csak a magyarok tizede (12%, +1 százalékpont) tekinti a közoktatás helyzetét kiemelten fontos problémának – ez az ügy a 13. helyet foglalja el a magyarok országos problémalistáján. Ugyanekkora arányban nevezték meg a válaszadók a magas lakásárakat (12%, –3 százalékpont).

2022-es és 2023-as adatfelvételünk alapján is a lista végére szorult az ellenzék számára fontos orosz befolyás kérdése (8%, nincs változás), és a kormánypártok kommunikációjának egyik fontos eleme, a túlzott „homoszexuális propaganda” (7%, +1 százalékpont). Vagyis az orosz–ukrán háborúhoz fűződő különutas magyar külpolitikát ért bírálatok, valamint a kormány szexuális kisebbségekre irányuló diszkriminatív közpolitikai lépései és homofób kommunikációs paneljei ellenére a magyarokat továbbra sem mozgatják meg ezek az ügyek.

1. ábra

**Ön melyik hármat tartja ezek közül a legnagyobb problémának Magyarországon?
(Összes megkérdezett, %)**

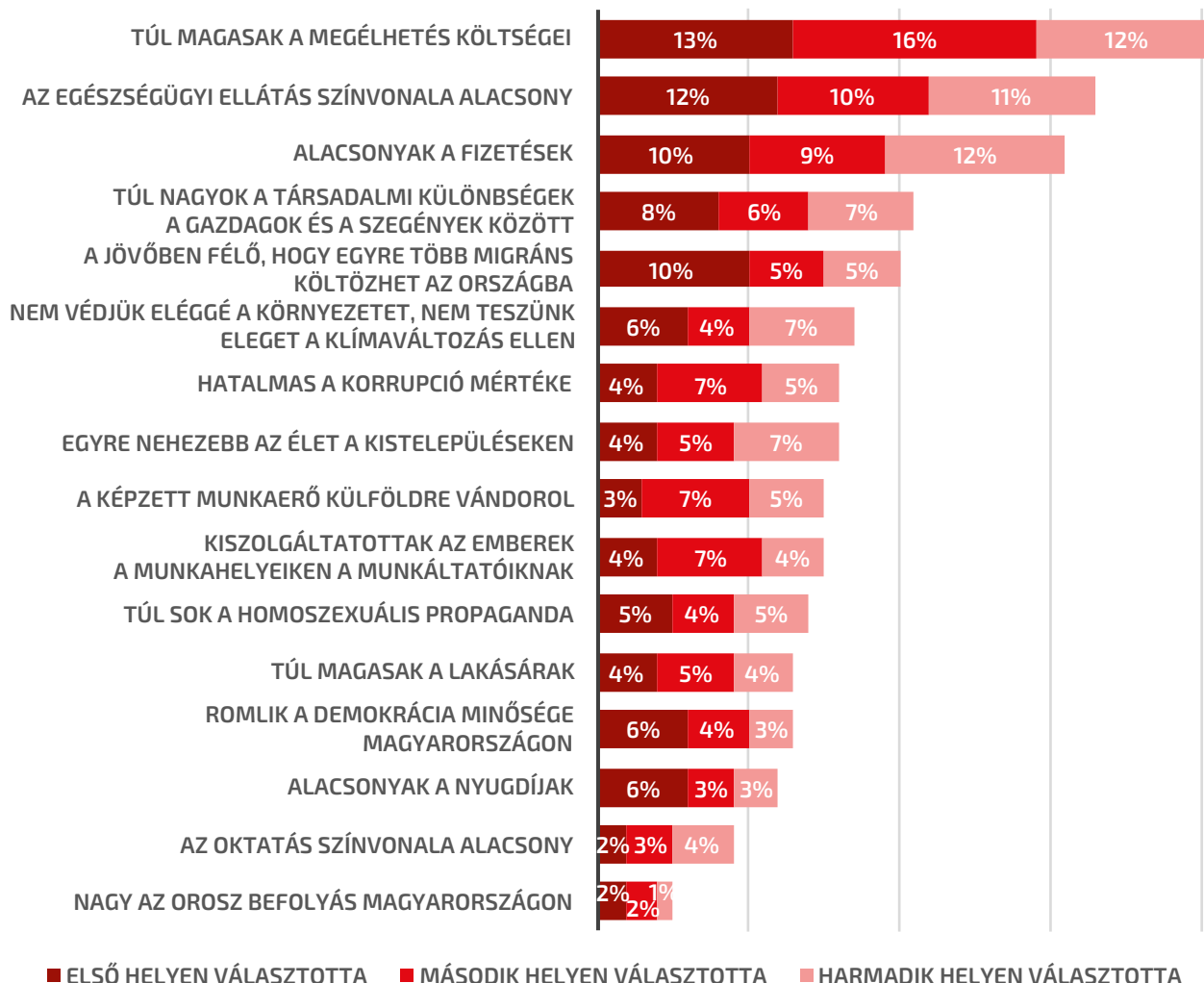

Ha pártos bontásban nézzük a magyarok országos problématérképét, akkor kisebb különbségeket látunk a kormánypárt szavazói (2. ábra) és a hatpárti ellenzék szavazói (3. ábra) között. Hasonlóan a teljes mintához, mindkét táborban a megélhetés magas költségei vezetik a listát (a Fidesz támogatóinak 41 százaléka, az ellenzéki szavazók 40 százaléka nevezte meg). Az egészségügy helyzete szintén dobogós a kormánypártiak körében (33%, 2. hely) és az ellenzékiek között is (31%, 3. hely). Fontos különbség azonban, hogy az ellenzéki szavazók között kimagaslóan sokan nevezték meg a korrupció problémáját (33%), míg jóval kevesebb kormánypárti válaszadó számára volt ez a téma prioritás (16%). Valamivel többen nevezték meg a fideszesek közül az alacsony fizetések problémáját (31%), mint az ellenzékiek között (26%). Vagyis elmondható, hogy a teljes lakossághoz hasonlóan, a kormánypárti és ellenzéki csoportok problématérképét is a materiális ügyek, elsősorban a megélhetés, fizetések és egészségügy helyzete határozzák meg, ugyanakkor az ellenzékiek körében szintén kiemelt fontosságú a korrupció problémája.

A kormánypártiak között (az ellenzékiekhez viszonyítva) jelentősen többen említették a migrációt (20% vs. 11%), és a „homoszexuális propagandát” (14% vs. 6%). A fideszes választók között 5. helyen végzett a migráció kérdése, míg az ellenzékiek körében csak a 11. legfontosabb ügy. Ezzel szemben a kormánypártiakhoz képest sokkal többen említették az ellenzéki válaszadók között az oktatás alacsony színvonalát (9% vs. 17%) és a demokrácia helyzetét (13% vs. 21%). Az egyes táborok problémalistájának végén az ellenoldal szimbolikus témái szerepelnek, így a kormánypártiak körében a magyarországi orosz befolyást említették a legkevesebben (5%), míg az ellenzéki oldalon a „homoszexuális propagandát” (6%). Fontos kiemelni, hogy az orosz befolyás problémája még az ellenzékiek számára sem volt prioritás: az ellenzéki problémalista utolsó előtti helyén szerepelt 10 százalékos említési aránnyal.

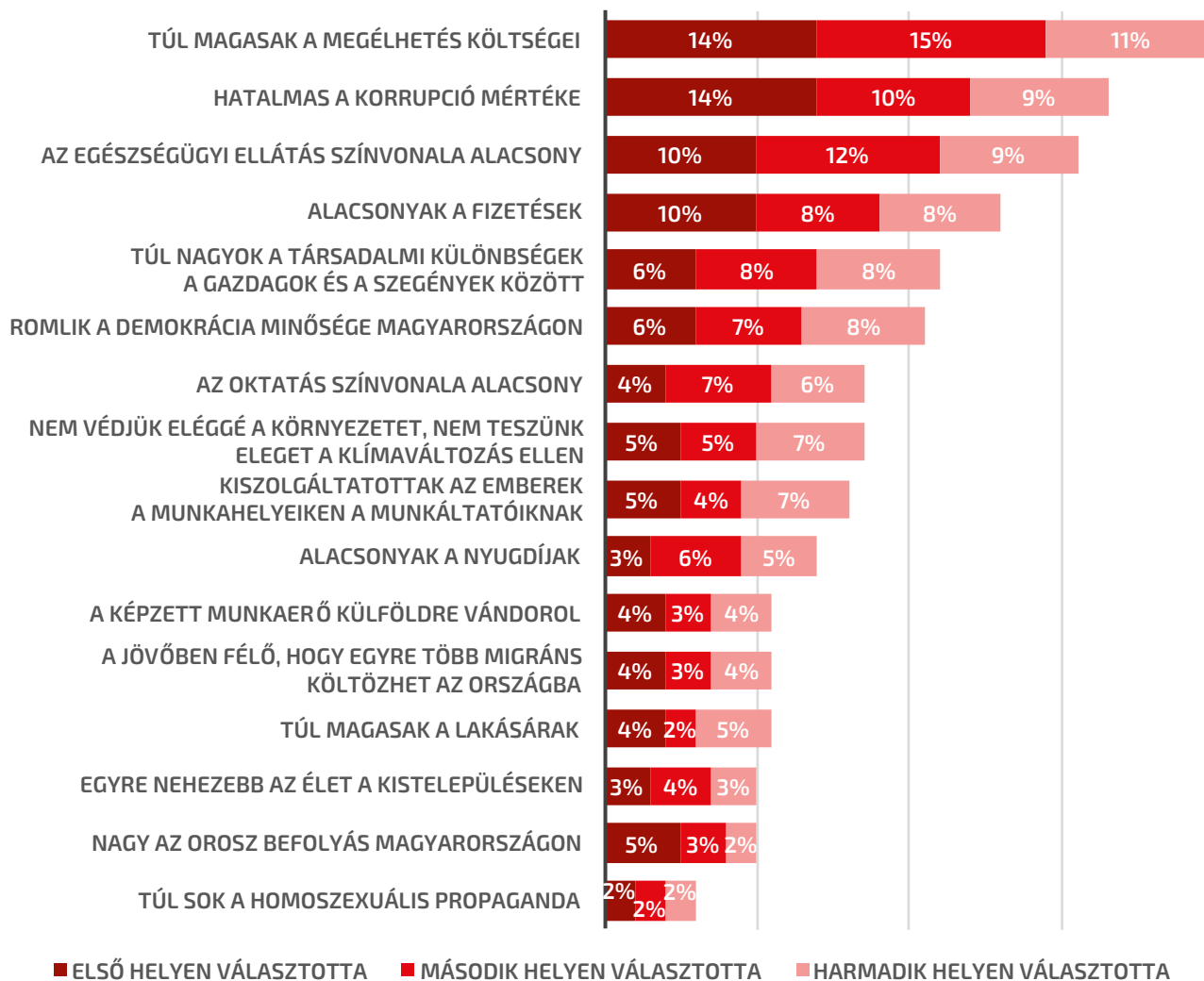
2. ábra

**Ön melyik hármat tartja ezek közül a legnagyobb problémának Magyarországon?
(Kormánypárti szavazók, %)**

3. ábra

**Ön melyik hármat tartja ezek közül a legnagyobb problémának Magyarországon?
(Hatpárti ellenzéki szavazók, %)**

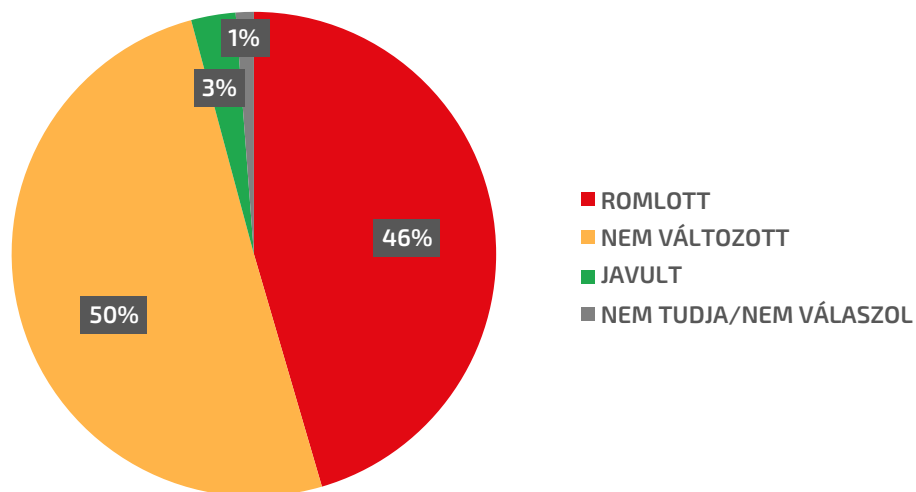

2. A magyarok anyagi helyzetének alakulása

A kutatás résztvevőitől megkérdeztük, hogy az elmúlt egy év folyamán miként alakult a gazdasági helyzetük (4. ábra). A megkérdezettek fele nem tapasztalt változást anyagi helyzetében, míg a társadalom közel azonos része (46%) romlást érzékelt. Anyagi helyzetük javulásáról a megkérdezettek alig számoltak be (3%). Összehasonlítva 2021-es, a koronavírus-válság hatásaival foglalkozó kutatásunk eredményével (nem változott: 59%, romlott: 39%, javult: 2%) megállapítható, hogy a 2023-as megélhetési válság, az elmúlt egy év gazdasági folyamatai még szélesebb körben érintették a társadalmat, mint a pandémia alatti gazdasági nehézségek.

4. ábra

Az Ön háztartásának anyagi helyzete javult vagy romlott az elmúlt egy évben?
(Összes megkérdezett, %)

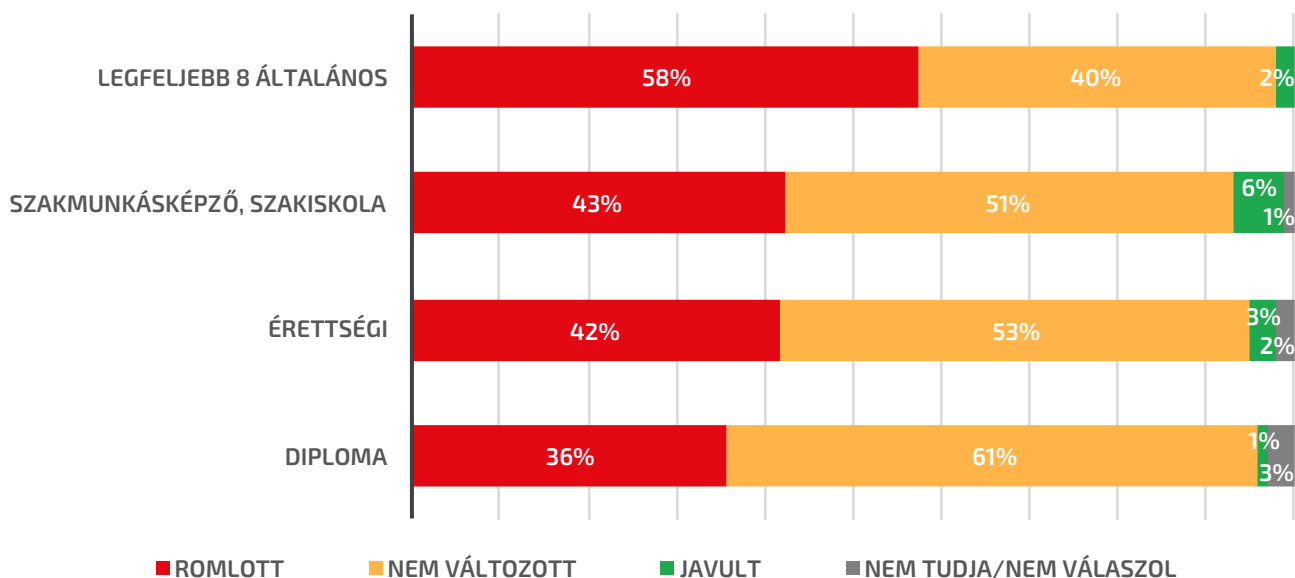

Pártpreferencia szerinti bontásban vizsgálva az adatokat, jelentős eltérés figyelhető meg az egyes pártok szavazótáborában. A kormánypártok szavazóinak bő harmada tapasztalt romlást anyagi helyzetében (36%). Ugyanekkora arányban számoltak be romló anyagi helyzetről a Momentum szavazói, emellett körükben a legmagasabb azoknak az aránya, akiket az elmúlt évben tapasztalt recesszió nem érintett (62%). Jóval magasabban alakult a többi párt szavazótáborában a negatív változást tapasztalók aránya (DK: 47%, Mi Hazánk: 48%, MKKP: 49%, Jobbik: 51%, MSZP: 55%). A párt nélküli válaszadók esetében pedig 53% számolt be arról, hogy az elmúlt egy évben romlott az anyagi helyzete.

Az iskolai végzettség alapján alkotott csoportok között az alacsonyabb végzettségűeket nagyobb arányban érintette a gazdasági helyzet romlása (5. ábra). A legfeljebb általános iskolai végzettségűek között 58% számolt be romló anyagi helyzetről. Szakmunkás végzettségűek esetén ez az arány 43%, az érettségizetteknél 42%, a diplomásoknál pedig 36%.

5. ábra

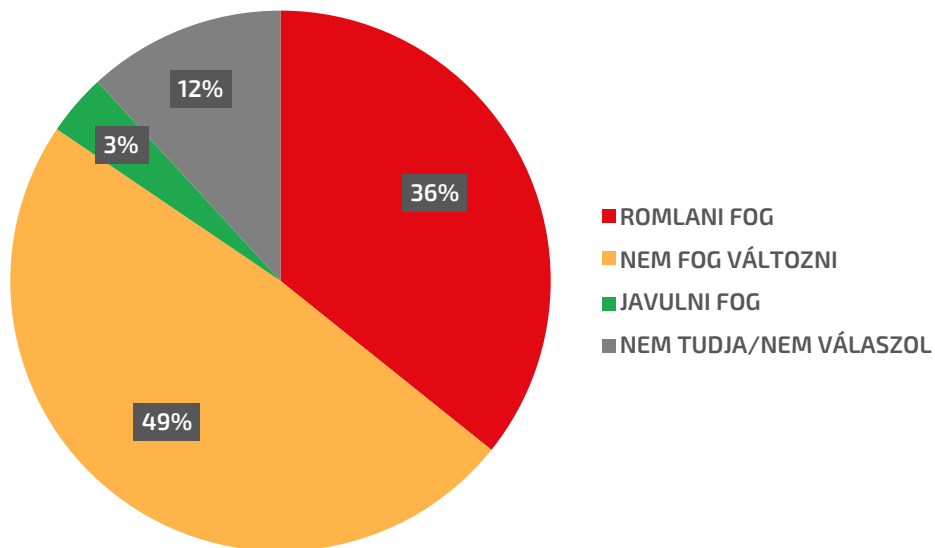
Az Ön háztartásának anyagi helyzete javult vagy romlott az elmúlt egy évben?
(Összes megkérdezett, %)

Az elmúlt év folyamán tapasztaltakon túl felmértük, hogy a kutatás résztvevőinek a következő évre milyen várakozásai vannak (6. ábra). A válaszok alapján a jövőre nézve sem optimisták a magyarok: mindössze 3% gondolja, hogy anyagi helyzetében javulást fog tapasztalni. Nagyjából felük nem vár változást (49%). Pesszimistán tekint a jövőbe a résztvevők több mint harmada (36%), emellett 12% bizonytalan anyagi helyzetének alakulását illetően.

6. ábra

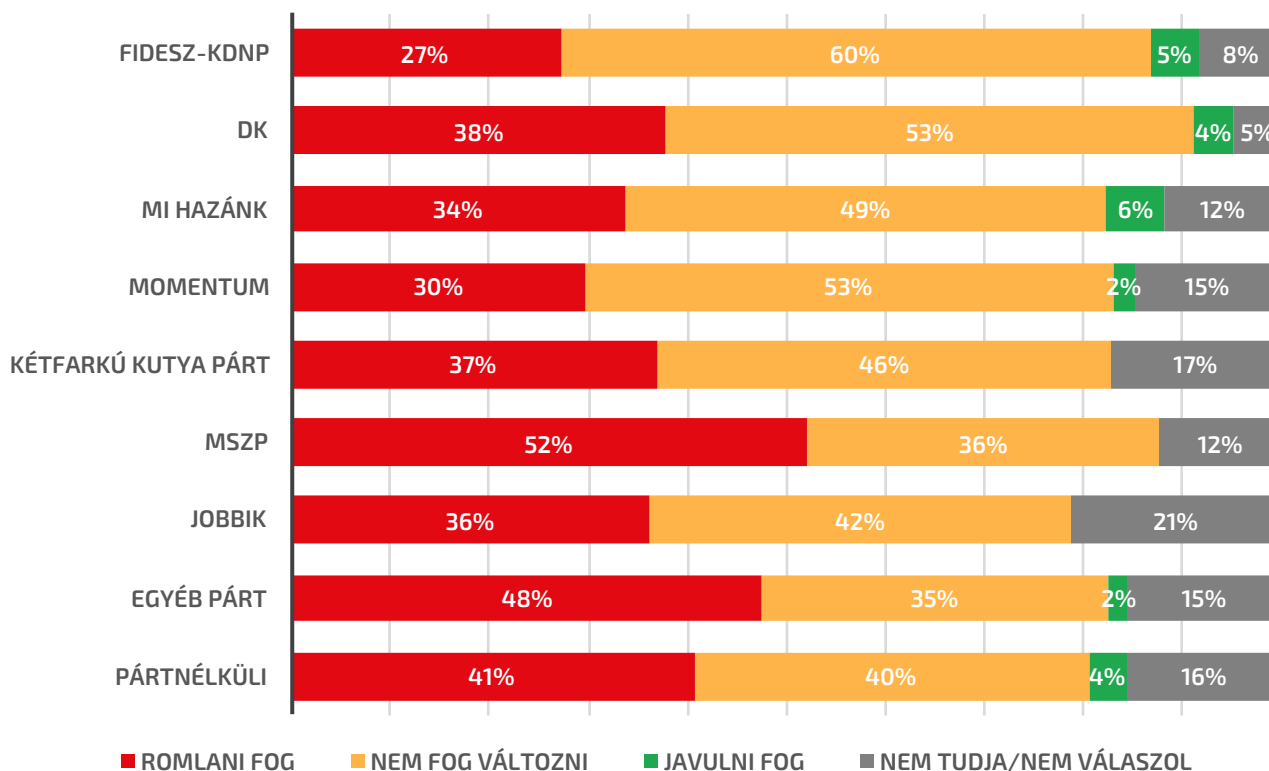
És mit gondol, a következő egy évben javulni vagy romlani fog az Ön háztartásának anyagi helyzete? (Összes megkérdezett, %)

Ha pártpreferencia szerint vizsgáljuk a következő évre vonatkozó várakozásokat, a Fidesz-KDNP szavazói között látják a legkevesebben negatívan a jövőt (27%), tízből hat kormánypárti válaszadó pedig nem vár változást anyagi helyzetében (7. ábra). Őket ebben a kérdésben is a Momentum választói követik: körükben tízből három ember szerint fog romlani anyagi helyzete. A többi párt szavazóbázisában kicsit magasabb, mint egyharmad a negatív változással számoló aránya (Mi Hazánk: 34%; Jobbik: 36%; MKKP: 37%; DK: 38%). Egyedül az MSZP szavazóinak abszolút többsége (52%) gondolja, hogy anyagi helyzetében romlást fog tapasztalni a következő évben.

7. ábra

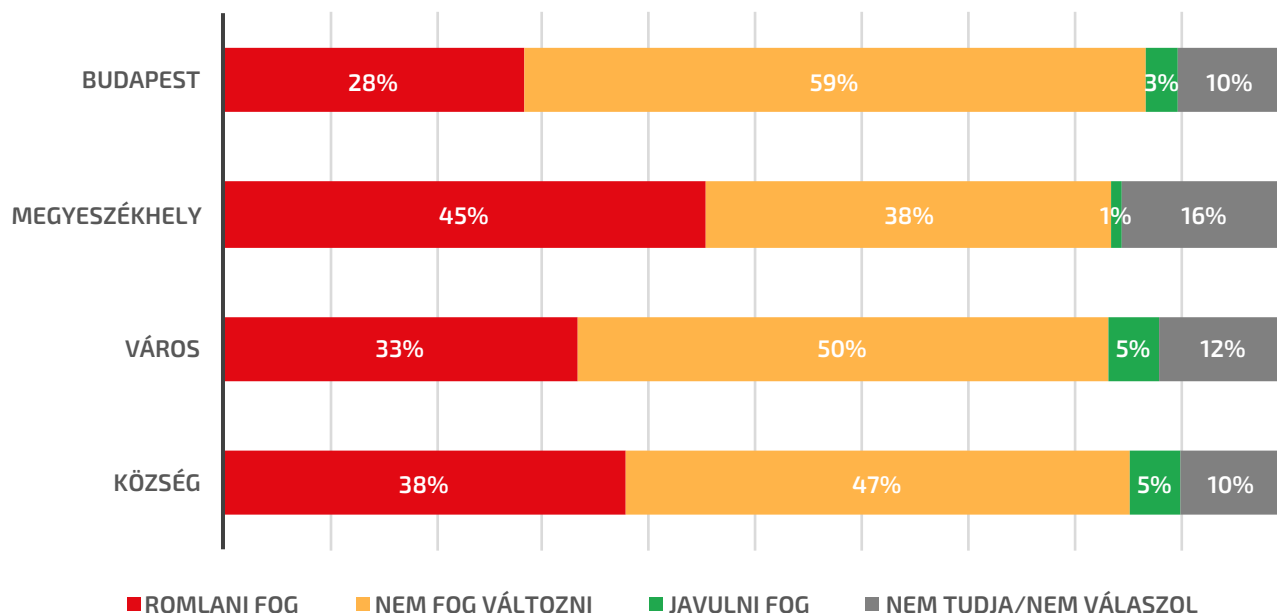
És mit gondol, a következő egy évben javulni vagy romlani fog az Ön háztartásának anyagi helyzete? (Összes megkérdezett, %)

Településtípus szerint vizsgálva a következő évre vonatkozó várakozásokat (8. ábra) az látható, hogy a legkisebb arányban a budapestiek számolnak negatív változással (28%), jelentős többségük stagnálásra számít anyagi értelemben (59%). A megyei jogú városok lakosai sokkal pesszimistábbak, közel felük (45%) romlásra számít anyagi helyzetében, 38 százaléuk pedig úgy gondolja, hogy nem fog változást tapasztalni. A kisebb városok lakosainak harmada vár romlást, míg a községben élőknek közel negyven százaléka (38%).

8. ábra

És mit gondol, a következő egy évben javulni vagy romlani fog az Ön háztartásának anyagi helyzete? (Összes megkérdezett, %)

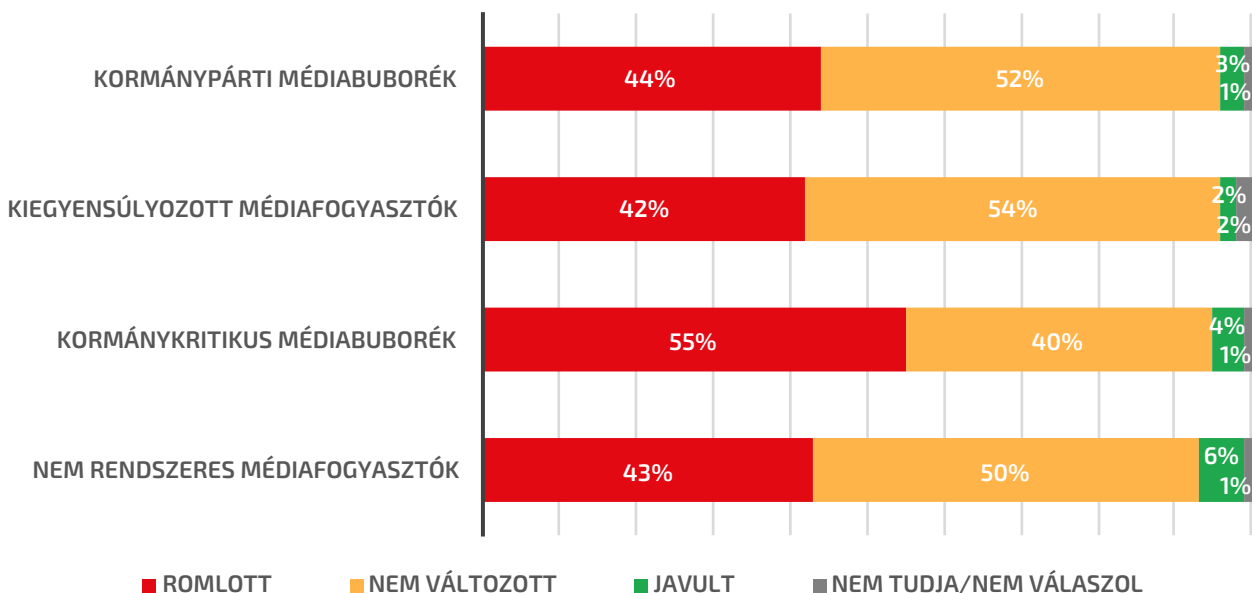

Összegezve a magyarok elmúlt egy évének tapasztalatait és a következő évre vonatkozó várakozásait megállapítható, hogy a gazdasági nehézségek leginkább az alacsonyabb iskolai végzettségűeket érintik. A momentumosok kivételével az ellenzéki szavazók személyes anyagi helyzetértékelése jelentősen rosszabb a kormánypárti szavazókénál. A megélhetési válság hatásainak legkevésbé kitettek pedig a felsőfokú végzettségűek és a fővárosi lakosok.

Médiafogyasztás szerinti bontásban is vizsgáltuk a magyarok gazdasági helyzetértékelését (9. ábra). Számottevően (10 százalékponttal) átlag feletti a többnyire vagy kizárólag kormánykritikus médiát fogyasztó válaszadók között azok aránya, akik az anyagi helyzetük romlásáról számoltak be (55%). A többi médiafogyasztási csoportban átlag körüli volt ez az arány (44–42%). Vagyis egyedül a kormánykritikus „médiabuborékban” voltak abszolút többségben azok, akik anyagi visszaesésről számoltak be az elmúlt évben. A többi médiafogyasztási csoportban a többség pénzügyi helyzetének változatlanságáról vallott (50–54%).

9. ábra

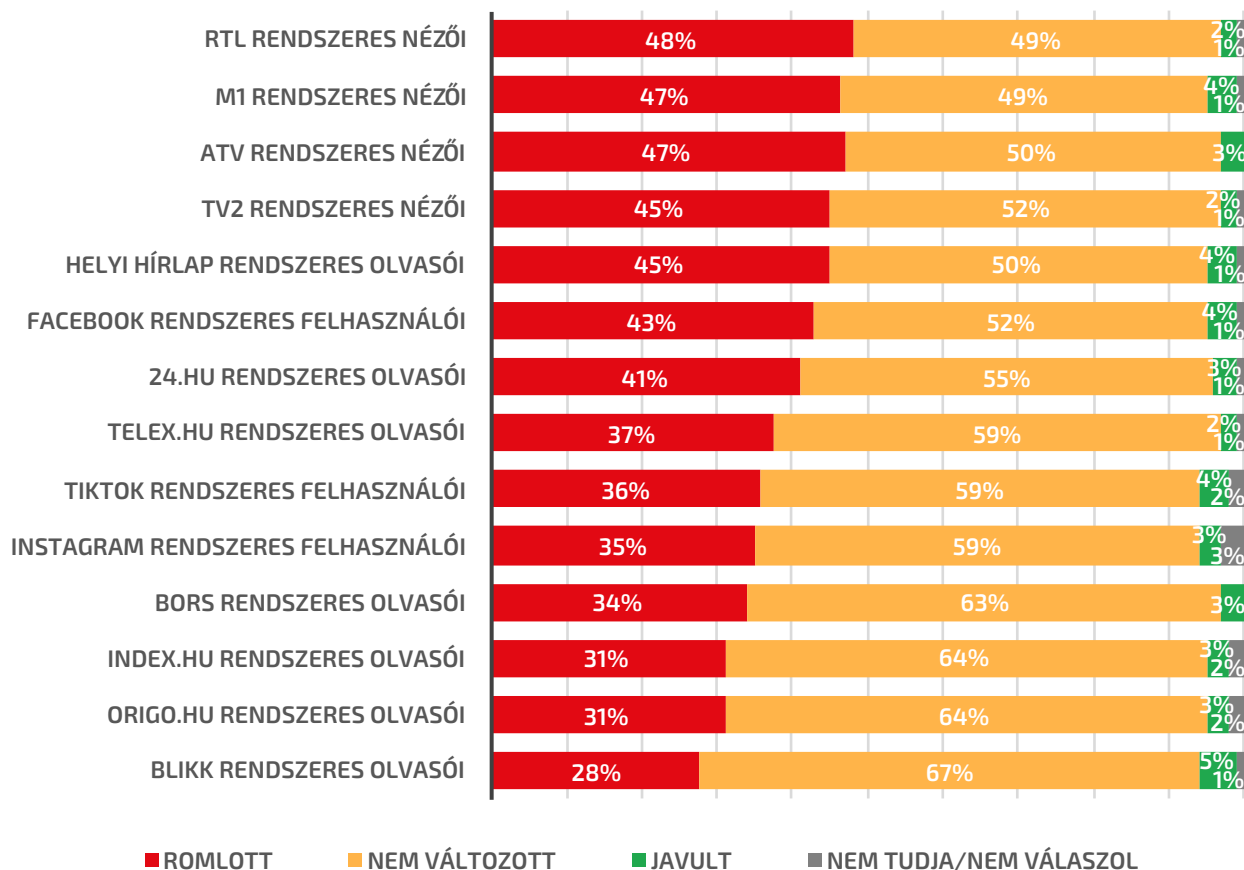
Az Ön háztartásának anyagi helyzete javult vagy romlott az elmúlt egy évben?

Ha külön médiacsatornák szerint vizsgáljuk a gazdasági helyzetértékelést, akkor egy platform szerinti mintázatot láthatunk (10. ábra). A TV-csatornák rendszeres nézői között volt a legmagasabb a romló anyagi helyzetről beszélők aránya (45–48%). Anyagi visszaesésről ezzel szemben a legkevesebben a print bulvárlapok (Bors, Blikk), a sok bulvártartalmat közlő Origo.hu és a mérsékelten kormánypárti Index.hu olvasói számoltak be (28–34%).

10. ábra

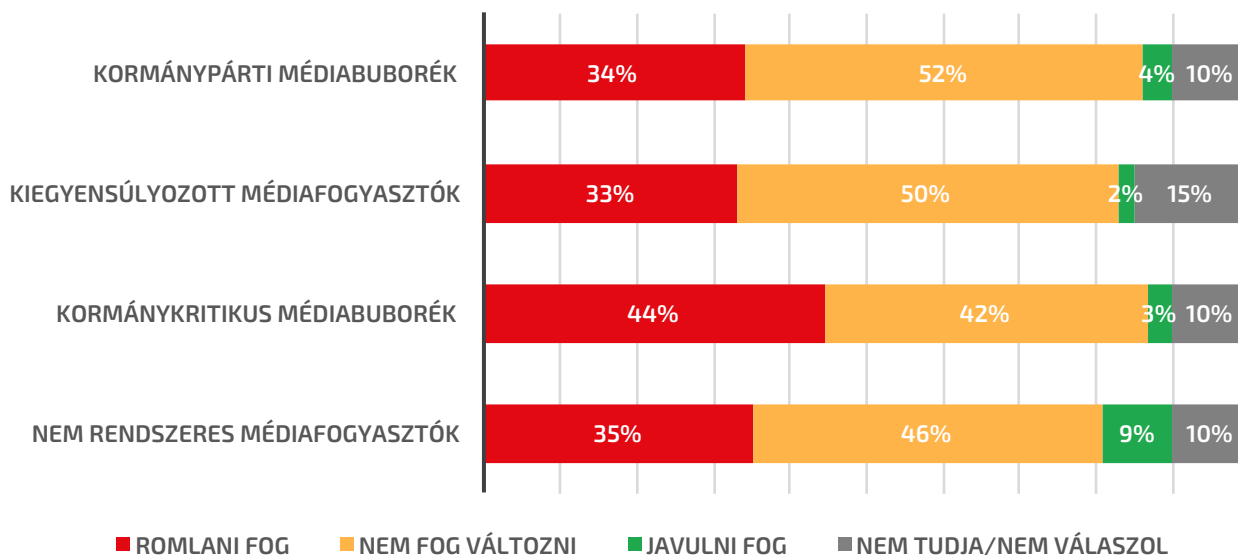
Az Ön háztartásának anyagi helyzete javult vagy romlott az elmúlt egy évben?

A jövőbeli gazdasági várakozások médiafogyasztási bontása a múltbeli tapasztalatokkal szinte azonos mintázatot mutat (11. ábra). Az anyagi helyzetük jövőbeli alakulásával kapcsolatosan pesszimista válaszadók átlag feletti arányban vannak jelen a kormánykritikus média rendszeres fogyasztói között (44%), míg a többi csoportban jelentősen (9–11 százalékponttal) kevesebben számítanak az anyagi helyzetük romlására (33–35%). Az egyes média-csatornák rendszeres fogyasztóinak gazdasági várakozásai is szinte azonos mintázatot mutatnak a múltbeli helyzetértékeléssel. A TV-csatornák nézői a leginkább pesszimisták (35–41%), míg a print és online bulvár (Bors, Blikk, Origo.hu), valamint Index.hu olvasók a legkevésbé borúlátóak (24–28%).

11. ábra

És mit gondol, a következő egy évben javulni vagy romlani fog az Ön háztartásának anyagi helyzete?

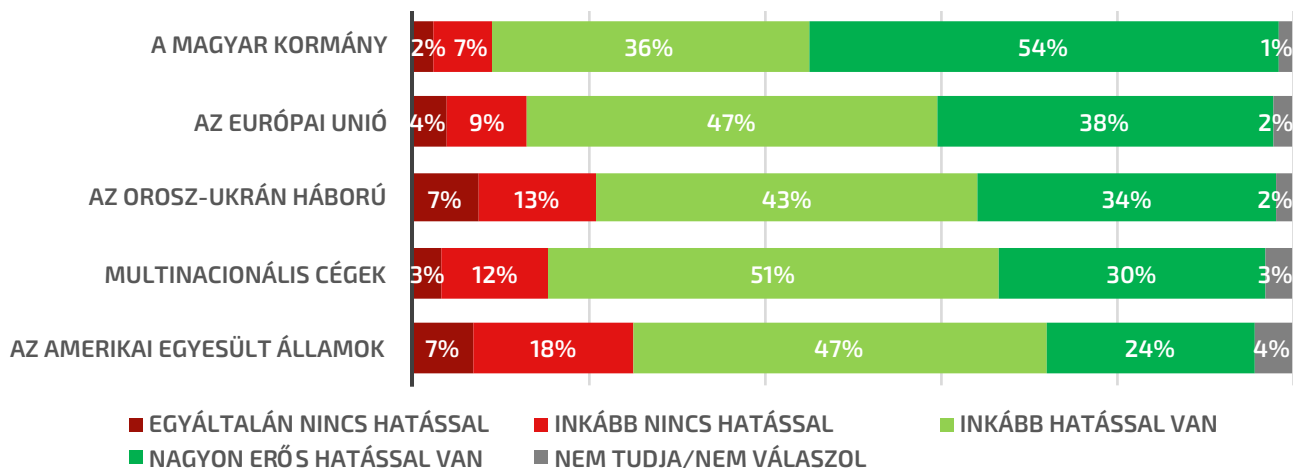

3. A magyar gazdaságra hatással lévő tényezők

Ezt követően megkérdeztük a résztvevőktől, hogy mit gondolnak, mekkora hatással vannak egyes tényezők a magyar gazdaságra (12. ábra). Célunk annak vizsgálata volt, hogy milyen erősnek látják a magyarok az egyes aktorok közvetlen hatását. A gazdasági folyamatokra gyakorolt legerősebb hatást a magyar kormánynak tulajdonítják a válaszadók (54%). Másodikként az Európai Unió hatását tartják a magyarok nagyon jelentősnek (38%), melyet az orosz–ukrán háború (34%) és a multinacionális cégek követnek (30%). A válaszlehetőségek közül az Egyesült Államok szerepét látják a legkevesebben fontosnak a hazai gazdaság helyzete szempontjából (24%).

12. ábra

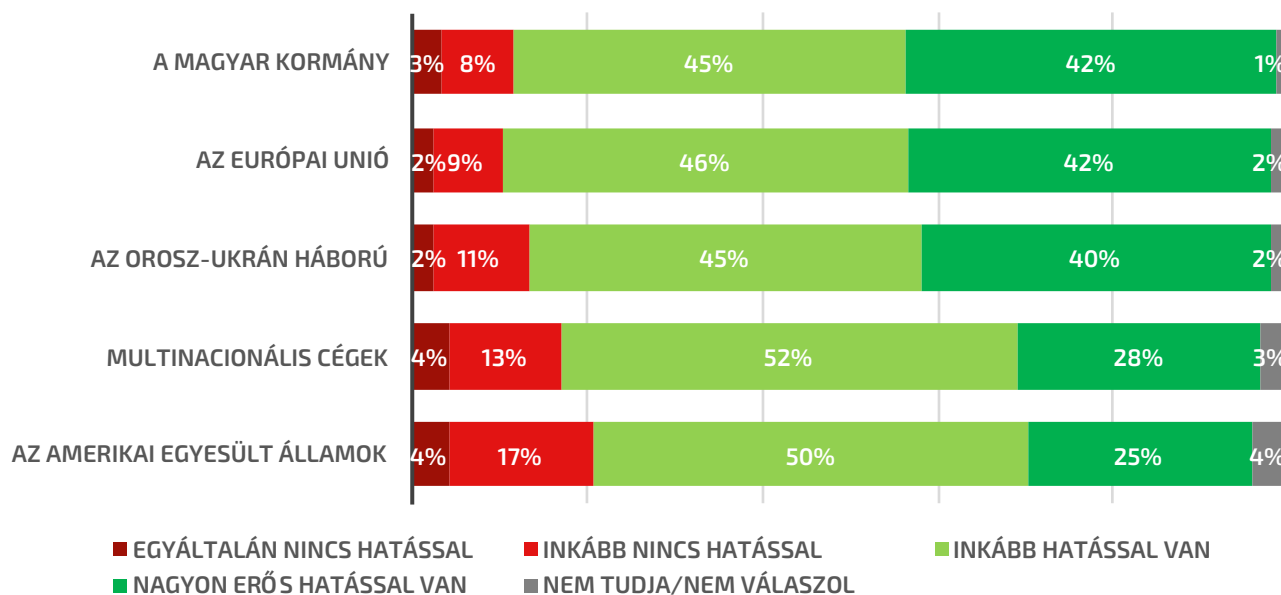
Ön szerint mekkora hatással vannak a magyar gazdaságra az alábbi tényezők?
(Összes megkérdezett, %)

A teljes társadalomra vonatkozó adatok mellett a pártpreferencia szerinti csoportokat is elemeztük (13. ábra). A fontossági sorrendben a teljes társadalom és a kormánypárti szavazók között nincs jelentős eltérés, ám az egyes szereplők erősségének megítélésében láthatók különbségek. A Fidesz-KDNP szavazóinak körében a teljes társadalomhoz képest 12 százalékponttal alacsonyabb azok aránya, akik szerint a magyar kormány nagyon erős hatással van a magyar gazdaság helyzetére (42%). Ugyanennyi válaszadó jelölte meg az Európai Unió hatását nagyon erősnek, vagyis a kormánypártiak véleménye szerint a két szereplő ugyanakkora mértékben bír hatással Magyarország gazdaságára. Szintén nagy szerepet tulajdonítanak a fideszesek az orosz–ukrán háború gazdasági hatásának (40%). Ezt jócskán leszakadva követik a multinacionális cégek (28%) és az Egyesült Államok (25%).

13. ábra

**Ön szerint mekkora hatással vannak a magyar gazdaságra az alábbi tényezők?
(Kormánypárti szavazók, %)**

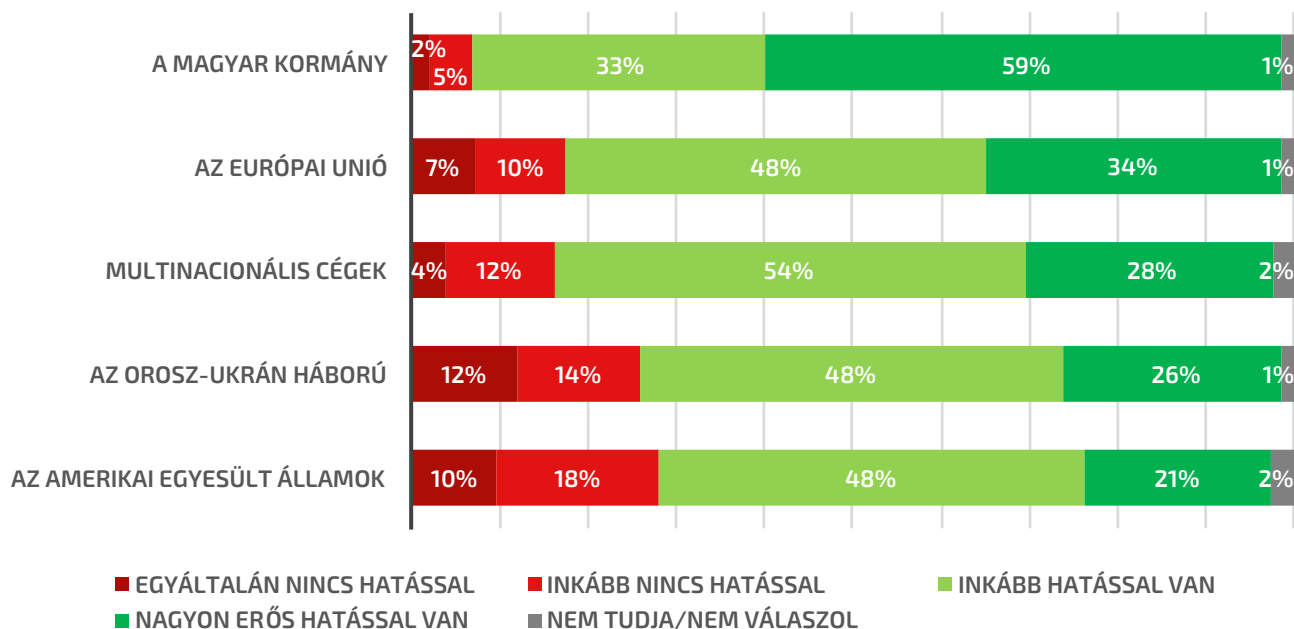

A hatpárti ellenzék szavazói egyértelműen a magyar kormány hatását látják a legerősebbnek (14. ábra), körükben tízből hat volt ez az arány (59%). Jelentősen elmaradva ettől az Európai Uniót említették a második legtöbbször (34%) – tehát a hatpárti ellenzék szavazótáborának véleménye alapján a két szereplő hatása érdemben eltér. Az ellenzékieknél a harmadik helyen a multinacionális cégek hatása áll (28%), melyet az orosz–ukrán háború (26%) és végül az Egyesült Államok követ (21%).

A kormánypárti szavazók tehát összességében jóval nagyobb szerepet tulajdonítanak az Európai Uniónak és az orosz–ukrán háborúnak, mint az ellenzékiek. Az ellenzéki szavazók körében pedig a magyar kormány hatása egyértelműen a legmeghatározóbb tényező, amihez képest a többi szereplő hatása jelentősen kisebb.

14. ábra

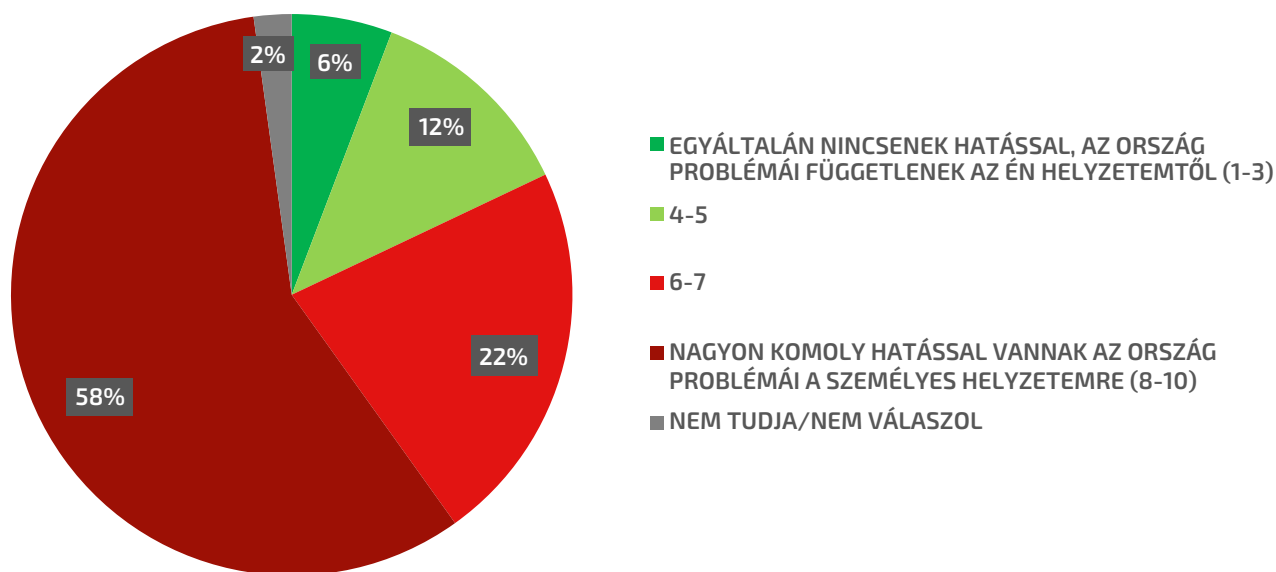
**Ön szerint mekkora hatással vannak a magyar gazdaságra az alábbi tényezők?
(Hatpárti ellenzéki szavazók, %)**

Az egyes szereplők hatásain túl arra a kérdésre is kerestük a választ, hogy a megkérdezettek helyzetére mekkora hatással bírnak az ország problémái (15. ábra). A makroszintű problémáktól teljesen függetlennek mindössze a résztvevők 6 százaléka érzi saját helyzetét, további 12 százalék pedig csak kisebb mértékben érzi azok hatását a saját életében. Ezzel szemben négyötödük magára nézve számottevő hatását érzi az ország gondjainak: jelentős hatást érzékel a társadalom ötöde (22%); míg a magyarok 58 százaléka egyenesen úgy érzi, hogy személyes helyzete súlyosan függ az ország ügyeinek alakulásától.

15. ábra

És Ön mit gondol, az ország problémái mekkora hatással vannak az Ön személyes helyzetére? (Összes megkérdezett, %)

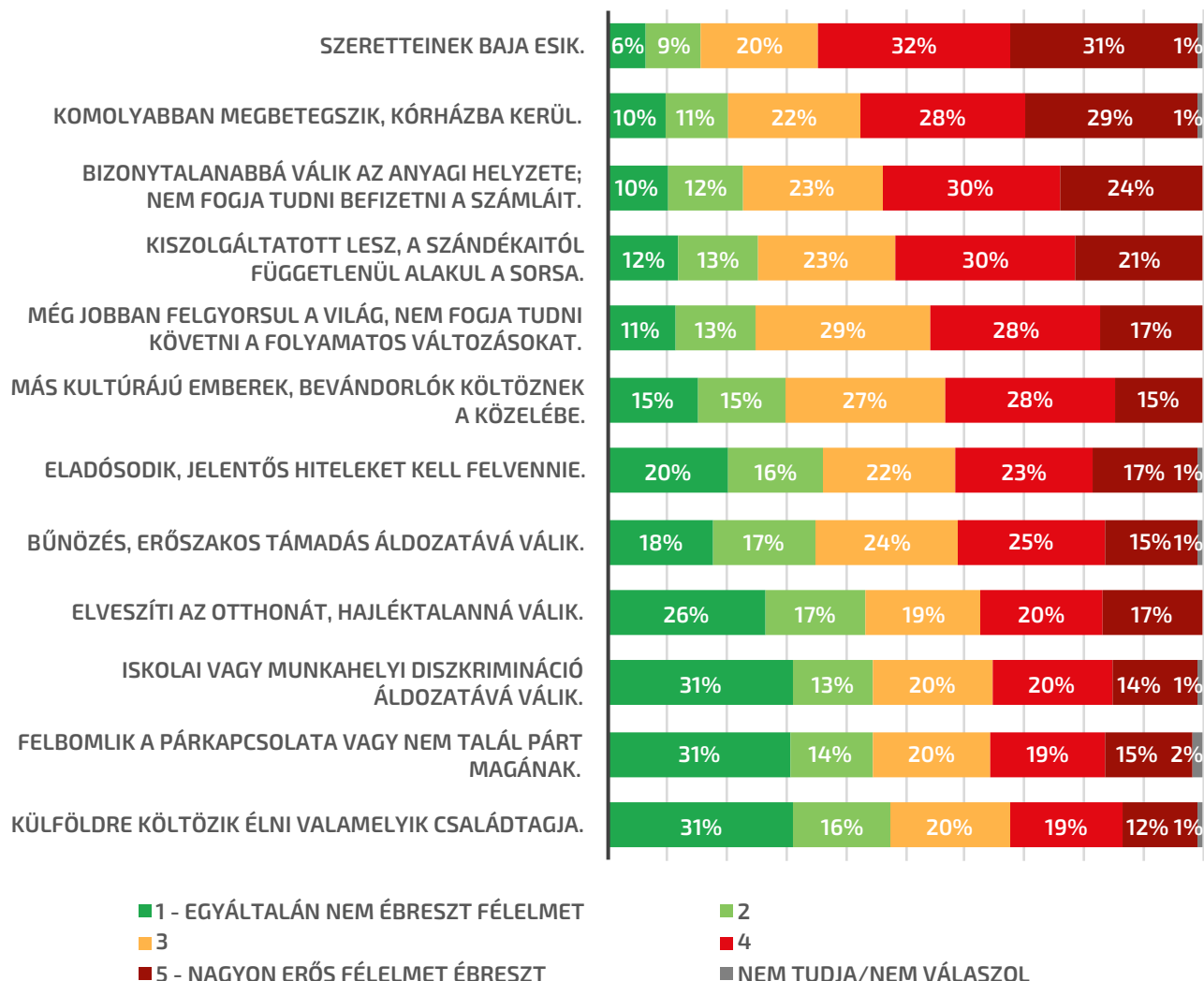
4. Személyes félelmek

Kutatásunk következő blokkjában azt mértük fel, hogy milyen személyes jellegű félelmei vannak a magyaroknak. A résztvevőknek 12 különböző állítást olvastunk fel és arra kértük őket, hogy mondják el, ezek mennyire ébresztenek bennük félelmet. A válaszokat egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett megadniuk, ahol az 1 azt jelenti, hogy az adott állítás egyáltalán nem okoz félelmet, míg az 5-ös azt, hogy nagyon erős félelmet ébreszt (16. ábra).

A magyarok leginkább attól félnek, hogy a szeretteiknek valamilyen baja esik (63%), egészségük megromlik és ezért kórházba kerülnek (57%), valamint az anyagi helyzetük bizonytalanná válik (54%). A megkérdezettek fele (51%) tart attól, hogy kiszolgáltatottá válik más emberek számára. Két évvel ezelőtti felmérésünkben – *Szorongások és félelmek Magyarországon* – szintén a dobogó első három helyén a fent említett élethelyzetek szerepeltek, azonban némi változás ennek ellenére kimutatható: 2023-ban 7 százalékponttal többen tartanak egy esetleges megbetegedéstől, illetve 4 százalékponttal többen az anyagi helyzetük bizonytalanná válásától. 2021-ben is a magyarok 63 százalékában ébresztett félelmet, hogy szeretteiknek baja esik.

A megkérdezettek 45 százaléka kifejezetten tart attól, hogy a következő évek során annyira felgyorsul a világ, hogy képtelen lesz lépést tartani – két évvel ezelőtt 6 százalékponttal kevesebben (39%) gondolták így. Habár korábbi kutatásainkban több alkalommal kimutattuk, hogy a magyarok problématérképén a migráció már kevésbé élvez prioritást, mint néhány évvel ezelőtt, ezzel együtt a megkérdezettek 43 százaléka félelmet érezne, ha más kultúrájú emberek költöznének a szomszédságukba, ami 12 százalékpontos növekedés (31%) a két évvel ezelőtti eredményekhez képest. Összefüggésben az anyagi helyzet bizonytalanná válásával, a válaszadók 40 százaléka tart attól, hogy eladósodik, és jelentős hiteleket kell felvennie, ahogy hasonló mértékben (40%) aggasztja a magyarokat, hogy bűnözés és erőszakos támadás áldozataivá válhatnak. Az eladósodástól 10 százalékponttal (30%), míg a bűnözéstől és erőszakos támadástól 16 százalékponttal (24%) többen félnek 2021-hez képest.

16. ábra

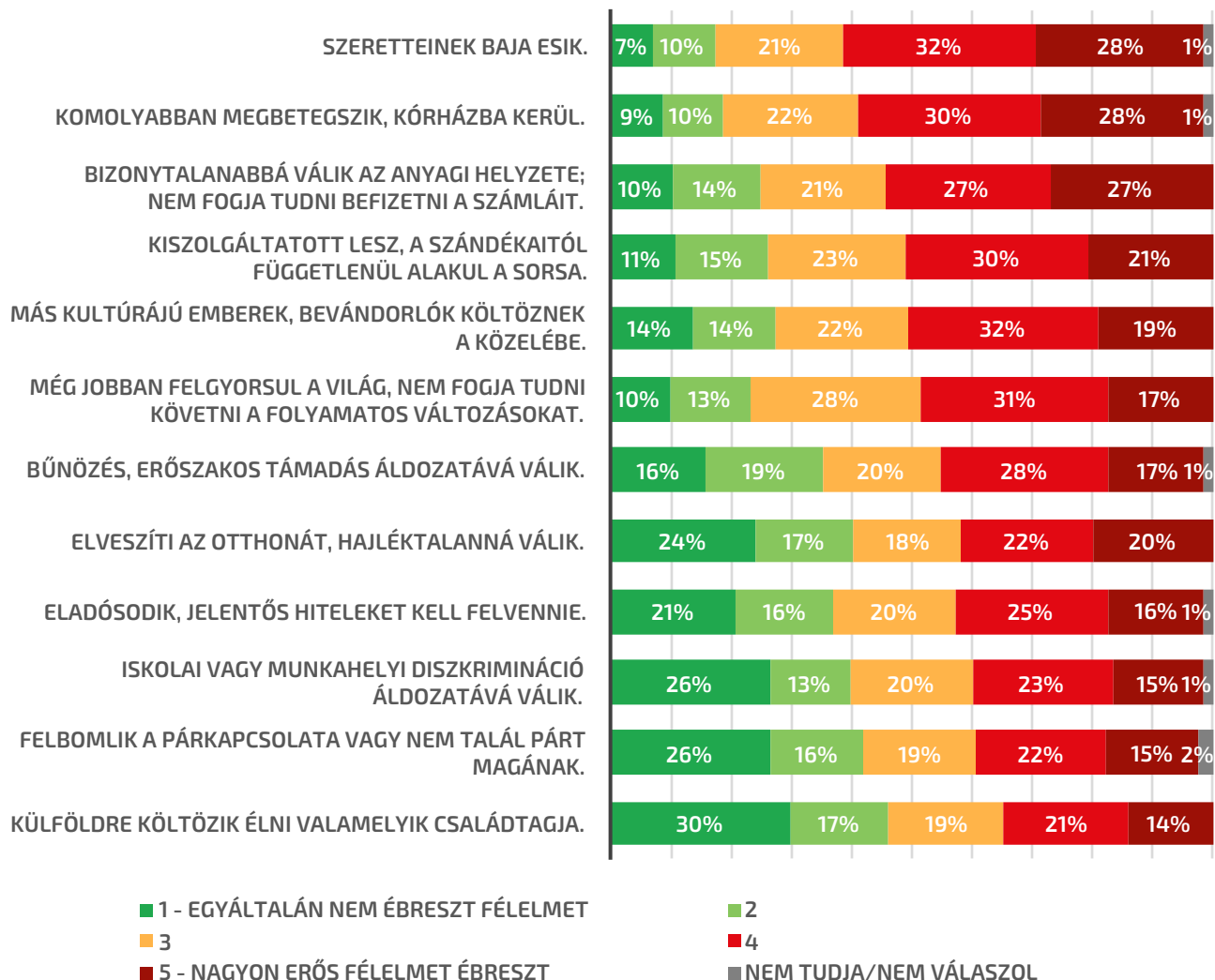
Mennyire ébresztenek Önben félelmet a következő dolgok? (Összes megkérdezett, %)

A korábban említett élethelyzetekkel szemben a relatív többség (44%) nem tart attól, hogy diszkrimináció áldozatává válna az iskolában vagy a munkahelyén (a megkérdezettek harmada (34%) azonban igen). A hajléktalanná válástól is a szűk többség (43%) nem tart, azonban 37 százalék reális veszélyként értékeli. Szintén inkább optimistán vélekednek a párkapcsolatukról és a párkeresésről a magyarok: 45 százalékuk nem fél – 34 százalékuk igen – attól, hogy felbomlik a párkapcsolata és/vagy nem talál párt a jövőben. Végül a megkérdezettek közel fele (47%) nem tart attól, hogy külföldre költözik valamelyik családtagja (a megkérdezettek 31 százaléka számára ez is félelmet kelt). Habár a magyarok többsége ezen élethelyzetektől kevésbé tart, azonban két év alatt jelentősen emelkedett az arányuk: a diszkriminációtól 15 százalékponttal, a hajléktalanná válástól 18 százalékponttal, a párkapcsolati krízistől 16 százalékponttal, míg a családtag külföldre költözésétől 7 százalékponttal többen tartanak, mint 2021-ben.

A kormánypárti szavazók esetében is hasonló eredmények tapasztalhatók, mint a teljes társadalom esetében (17. ábra). A szeretteik bajba kerülésétől (60%), a megbetegedéstől és kórházba kerüléstől (58%), az anyagi helyzetük bizonytalanná válásától (54%), a kiszolgáltatottságtól (51%) és a bevándorlóktól (51%) félnek a leginkább a Fidesz-KDNP szavazói is. A hasonlóságok mellett azonban fontos kiemelni, hogy mindössze a családtagjuk külföldre költözésétől és a párkapcsolati nehézségektől nem tart a többségük, azonban a többi élethelyzet esetében a kormánypárti szavazók kifejezetten aggódóak vagy legalábbis megosztottak. A hajléktalanná válás (42 százalékuk fél és 41 százalékuk nem aggódik emiatt), az eladósodás (41 százalékuk fél és 37 százalékuk nem), valamint a diszkrimináció (39 százalékuk nem tart ettől, míg 38 százalékuk igen) esetében megosztottak.

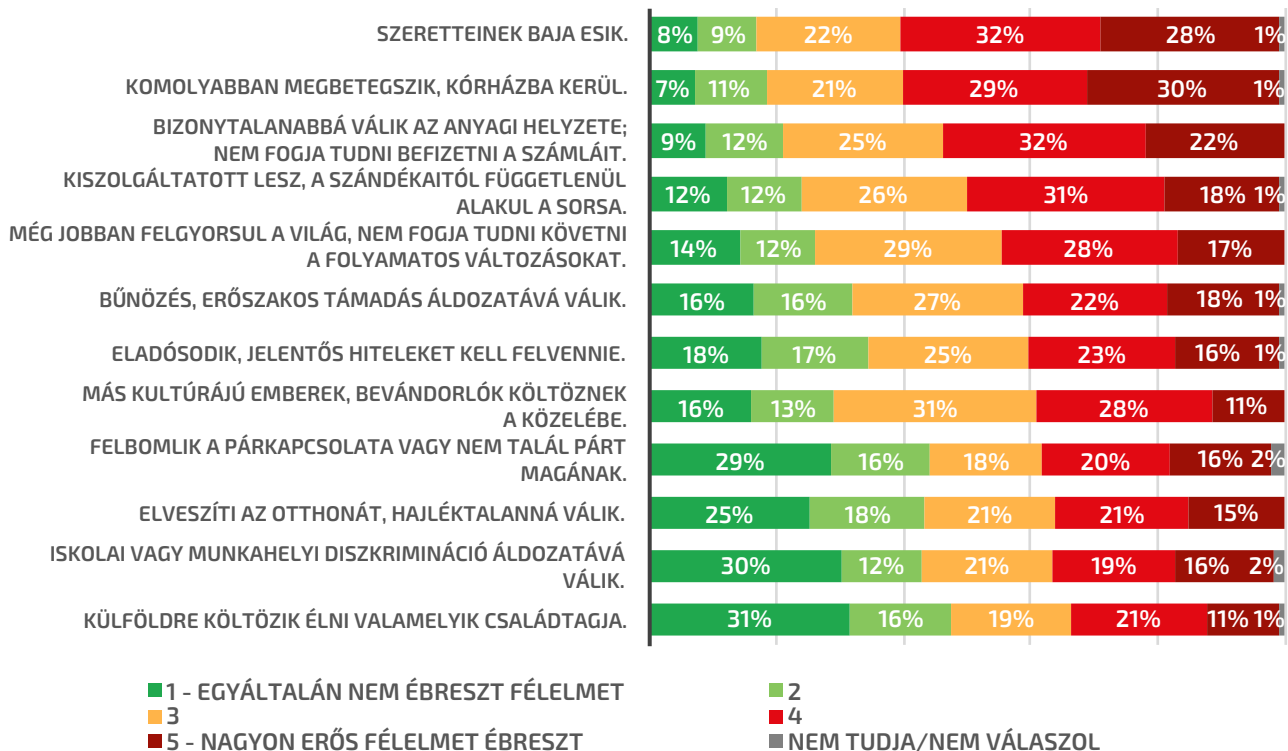
A hatpárti ellenzéki szavazók körében is a lista első három helyén a szerettek bajba jutása (60%), a megbetegedés és kórházba kerülés (59%), valamint az anyagi helyzet bizonytalanabbá válása (54%) szerepel (18. ábra). Az ellenzékiek is kifejezetten tartanak a kiszolgáltatottá válástól (49%), illetve a felgyorsuló világ és a folyamatos változások (45%) is aggasztják őket. A kormánypárti szavazókkal szemben az ellenzékiek kevésbé tartanak (39%) attól, hogy más kultúrájú emberek, bevándorlók költöznek a szomszédságukba, azonban a relatív többség számára mégis félelmet keltő egy ilyen élethelyzet. A párkapcsolataikkal (45%), a lakhatásuk biztonságával (43%), a diszkrimináció lehetséges bekövetkeztével (42%), illetve a családtagok külföldre költözésével (47%) kapcsolatban a hatpárti ellenzék támogatói inkább pozitív álláspontot képviselnek, azonban ezekben az esetekben sem beszélhetünk arról, hogy az abszolút többség egyáltalán ne tartana az ilyen helyzetektől.

17. ábra

Mennyire ébresztenek Önben félelmet a következő dolgok? (Kormánypárti szavazók, %)

18. ábra

**Mennyire ébresztenek Önben félelmet a következő dolgok?
(Hatpárti ellenzéki szavazók, %)**

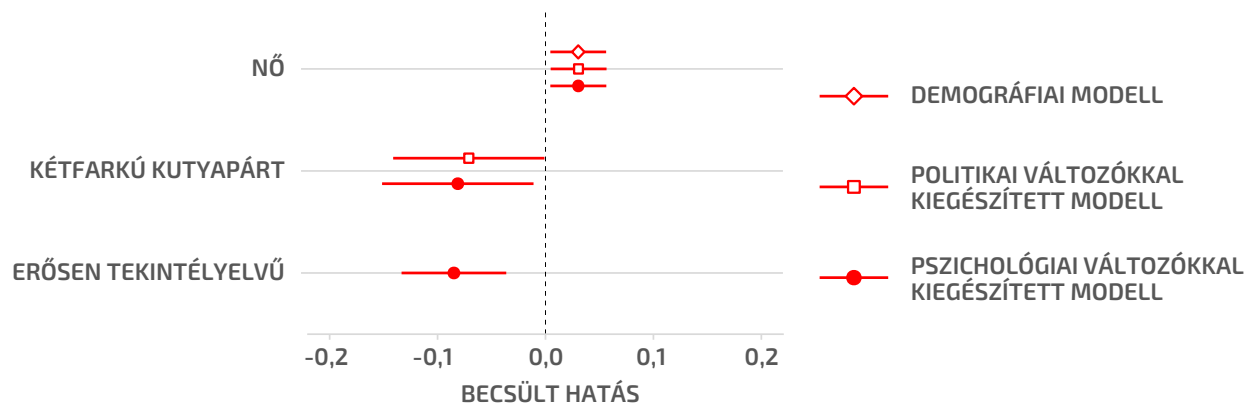

Összességében megállapítható, hogy a magyar társadalom számára azok az élethelyzetek keltenek leginkább félelmet, amelyek családtagjaikkal, az egészségükkel vagy az anyagi helyzetükkel kapcsolatosak. Mind a kormánypárti, mind az ellenzéki szavazók hasonló helyzetektől tartanak, egyedül a bevándorlókkal kapcsolatban tapasztalható érdemi eltérés a két politikai tábor között. Mindezek mellett két évvel korábban is hasonló félelmekről számoltak be a magyarok, azonban jelentős mértékben változott a mértékük: 2021-hez képest több élethelyzettől 10–15 százalékponttal is többen tartanak. Úgy tűnik, a Covid-járvány, majd az azt követő globális gazdasági válság, illetve az orosz–ukrán háború hatására az emberek életének több területe is bizonytalanabbá válhatott, ezáltal kevésbé meglepő, hogy mindössze két év alatt a magyarok többsége az élet egyre több területén szorongást és félelmet él meg.

A különböző fenyegetésekre vonatkozó kérdések alapján kiszámoltuk az egyének „személyes félelemszintjét”. Egy 0-tól 1-ig tartó skálán helyeztük el a válaszadókat (a 0-s érték a teljesen félelemmentes, míg az 1 a szélsőségesen aggódo állapotot jelzi).¹ A személyes félelmekkel csak három változó mutatott szignifikáns összefüggést (19. ábra). A női válaszadók félelemszintje kis mértékben, de statisztikai értelemben szignifikánsan magasabb volt a férfiakhoz képest. A Kétfarkú Kutypárt szavazói szignifikánsan kisebb mértékben tartottak negatív események bekövetkezésétől, mint a kormánypártok támogatói. Az erős autoriter személyiségjegyekkel rendelkező válaszadók félelemszintje szignifikánsan alacsonyabb volt a nem tekintélyelvűekhez viszonyítva.

19. ábra

Demográfiai, politikai és pszichológiai tulajdonságok hatása a személyes félelmek általános szintjére

Megjegyzés: Az ábrán a lineáris regressziós modellek alapján becsült együtthatókat mutatjuk be (rombusz, négyzet és pont). A hatás azt jelzi, hogy átlagosan mennyivel kisebb/nagyobb a válaszadók félelemszintje az adott csoportban a referencia csoporthoz képest. A szaggatott vonaltól balra a negatív hatásokat, jobbra a pozitív hatásokat láthatjuk. A vízszintes vonal a 90%-os konfidencia intervallumot jelzi, vagyis azt a tartományt, ahol valószínűsítjük a hatás tényleges értékét. Ha ez nem fed át a függőleges szaggatott vonallal, akkor szignifikáns hatásról beszélünk. Referencia csoportok: legfeljebb 8 általánost végeztek, férfiak, budapestiek, 18–29 évesek, Fidesz szavazók, kormánypárti „médiabuborékban” lévők, nem tekintélyelvűek. A változók közül csak azokat ábráztuk, melyek legalább az egyik modellben szignifikáns összefüggésben voltak a függő változóval.

1 A vonatkozó 12 kérdésre adott válaszok átlagát vettük és egy 0-tól 1-ig tartó skálára konvertáltuk át a kapott értékeket. Azon válaszok átlagát vettük, melyek esetén a megkérdezett nem tagadta meg a válaszadást. Amennyiben a kérdések több mint felére (vagyis a 12-ből legalább 7 kérdésre) nem válaszolt az adott résztvevő, az adott megfigyelésre nem számoltuk ki a félelem-értéket.

5. A magyarok álmai

A magyarok személyes félelmeinek felmérését követően azt is megvizsgáltuk, hogy milyen vágyakkal és álmokkal rendelkeznek a saját életükre vonatkozólag. A megkérdezettek összesen tizenkettő lehetőség közül választhattak hármat, és a lista megismerése előtt a következő instrukciót olvashatták: *„Kérem, hogy válassza ki ezek közül azt a hármat, amelyik Önnek is a legfontosabb álmai között van!”*.

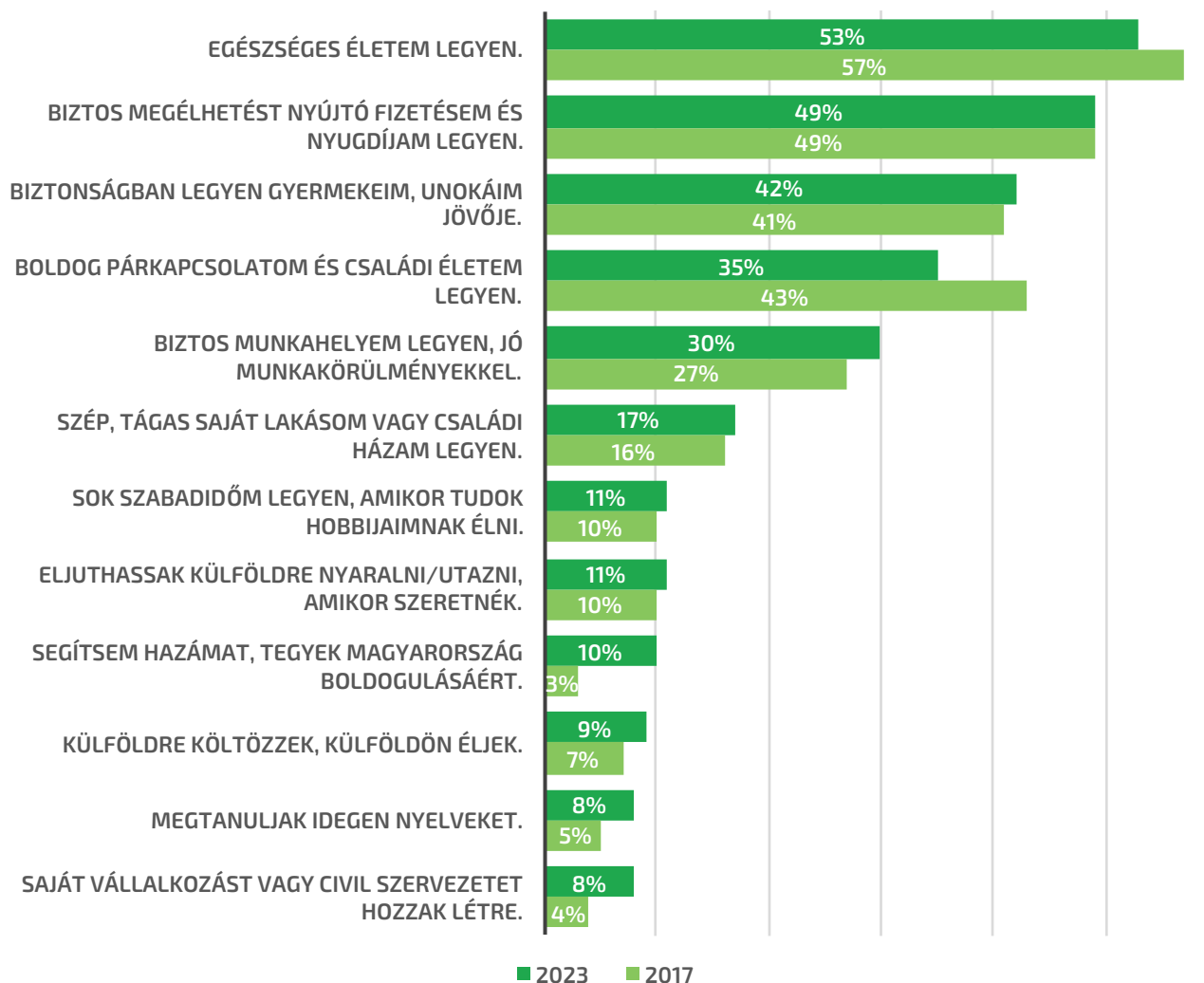
Hat évvel ezelőtti kutatásunkhoz hasonlóan a magyarok számára továbbra is az a legfontosabb álom, hogy egészséges életük legyen (53%) és lehetőleg elkerüljék a komolyabb megbetegedéseket (20. ábra). A dobogó második helyén az anyagi biztonság áll (49%, ahogy 2017-ben is): a megkérdezettek kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a biztos megélhetést nyújtó munkahelyeknek és nyugdíjnak. Ahogy a félelmek esetében is láthattuk, a családtagok és a szerettek jóléte szintén kiemelt prioritást élvez: a harmadik legfontosabb vágyként (42%) a gyermekeik és unokáik biztonságos jövője szerepel (mindössze 1 százalékponttal többen (41%) jelölték, mint hat éve).

A boldog párkapcsolat és családi élet (35%), valamint a biztos munkahely megfelelő munkakörülményekkel (30%) a magyarok harmada számára szerepel az álmok dobogóján. A 2017-es helyzethez képest azonban 8 százalékponttal kevesebben priorizálják a boldog családi életet és párkapcsolatot, míg 3 százalékponttal többen (27%) a munkahelyük stabilitását. A további vágyak és álmok kevesebb, mint a magyarok ötöde számára élveznek kiemelt jelentőséget.

A szép és tágas lakást vagy családi házat a magyarok 17 százaléka – 1 százalékponttal többen (16%), mint 2017-ben – említette a három legfontosabb vágya között. A sok és minőségi szabadidőt (11%), a külföldi nyaralás lehetőségét (11%), a haza segítségét (10%), valamint a külföldre költözés lehetőségét (9%) egyaránt a magyarok körülbelül egytizede említette. Ezek közül kiemelendő, hogy 7 százalékponttal többen priorizálják 2023-ban, hogy aktívan tegyenek Magyarország boldogulásáért. A lista végén az idegen nyelvek tanulása (8%), valamint a saját vállalkozás vagy civil szervezet létrehozása (8%) helyezkednek el – igaz, mindkét cél gyakrabban került elő a válaszok között, mint 2017-ben.

20. ábra

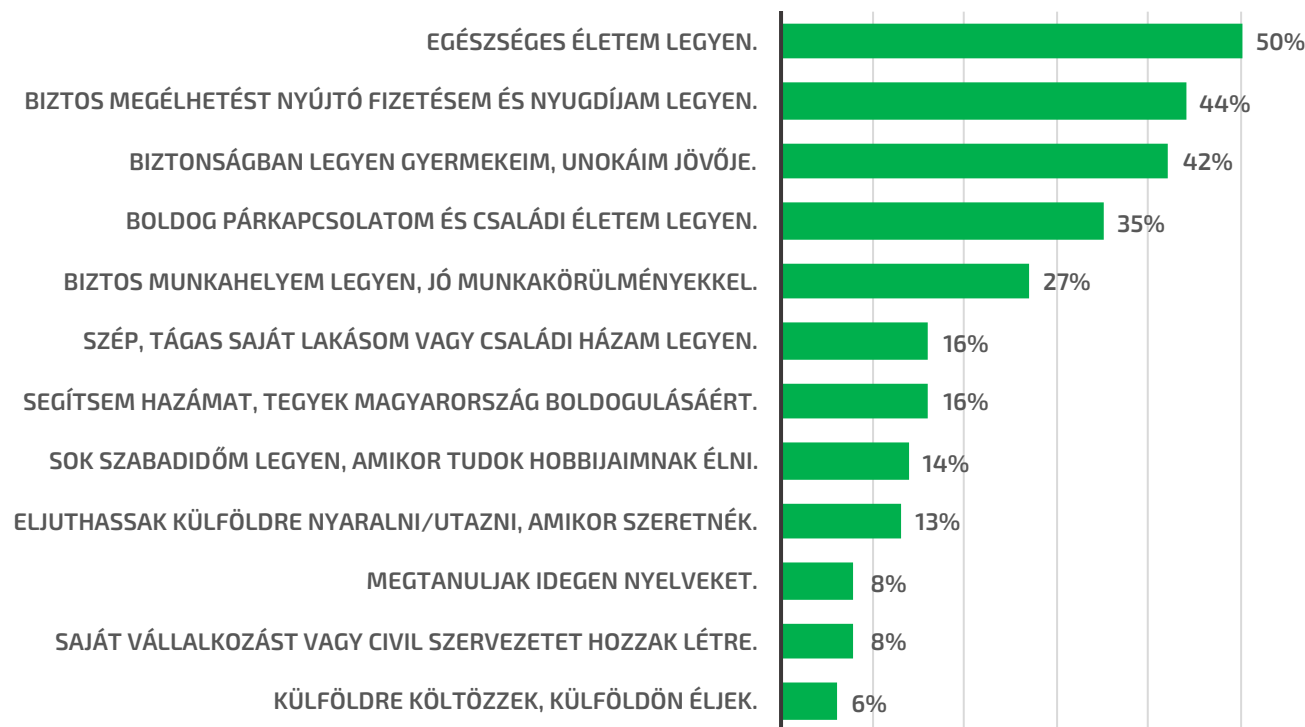
Kérem, hogy válassza ki ezek közül azt a hármat, amelyik Önnek is a legfontosabb álmai között van! (Összes megkérdezett, %)

A Fidesz-KDNP szavazótáborában a legfontosabb álmok sorrendje megegyező a teljes társadaloméval és az ellenzéki szavazókéval (21. ábra). A kormánypártiak is az egészséges életet (50%), a biztos megélhetést és nyugdíjat (44%), a gyermekeik és unokáik biztos jövőjét (42%), a boldog párkapcsolatot és idilli családi életet (35%), valamint a biztos munkahelyet és jó munkakörülményeket (27%) tartják a legfontosabbnak. A teljes társadalomhoz és az ellenzékiekhez képest kiemelt prioritást élvez körükben, hogy tegyenek Magyarország boldogulásáért: a kormánypárti szavazók 16 százalékanak az egyik legfontosabb vágya, míg a teljes társadalomban és az ellenzékiek körében csak 10-10 százalék gondolja hasonlóképp. A Fidesz-KDNP szavazói vágnak legkevésbé (6%) arra, hogy külföldre költözzenek és ott huzamosabb ideig éljenek (szemben a teljes társadalom 9 százalékaival és az ellenzékiek 12 százalékaival).

21. ábra

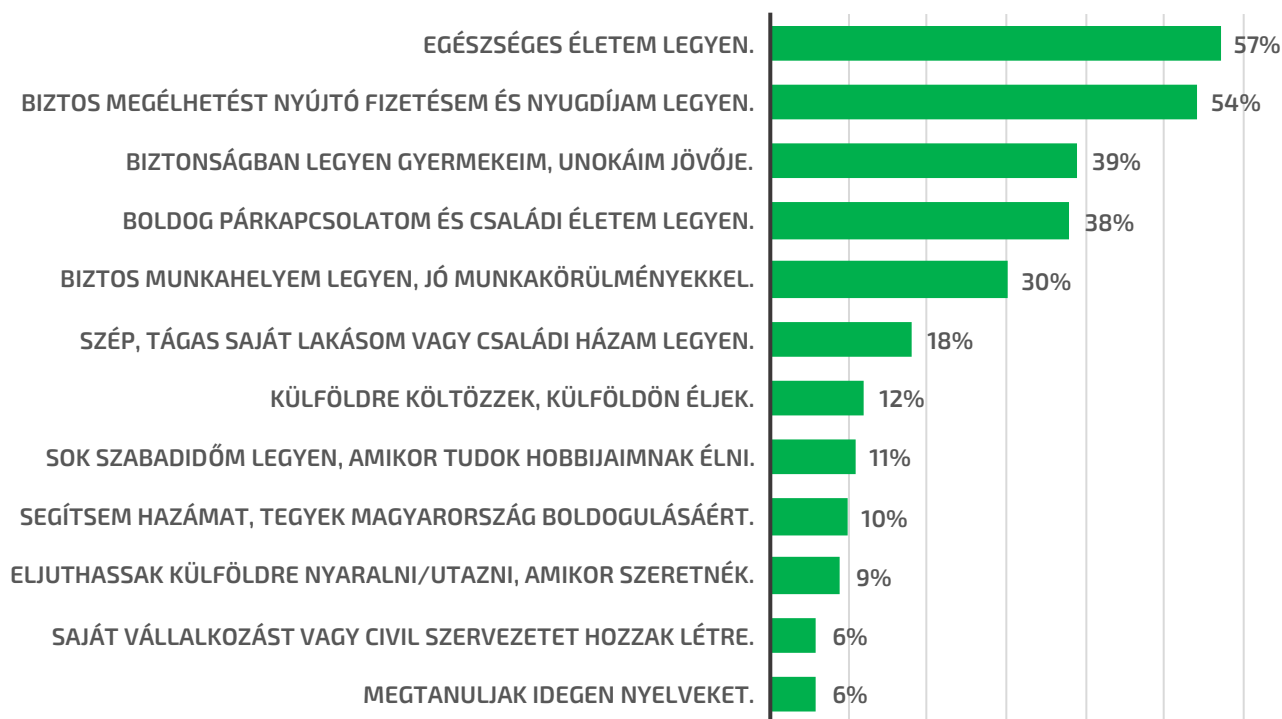
Kérem, hogy válassza ki ezek közül azt a hármat, amelyik Önnek is a legfontosabb álmai között van! (Kormánypárti választók, %)

A lista első hat helye a hatpárti ellenzéki szavazók körében sem eltérő a társadalom egészéhez és a kormánypárti szavazókhoz viszonyítva (22. ábra). Az egészséges élet (57%), valamint a biztos megélhetést nyújtó fizetés és nyugdíj (54%) egyaránt abszolút többséget tud maga mögött, amelyek a Fidesz-KDNP szavazóihoz képest még fontosabb vágyakként jelennek meg (körükben az egészséges életet 7 százalékponttal, míg a biztos megélhetést 10 százalékponttal többen választották). Csaknem 40 százaléuk biztonságos jövőt remél a gyermekei és unokái számára (39%), valamint boldog párkapcsolatot és családi életet (38%). Szemben a kormánypártiakkal, az ellenzékiek több mint 10 százaléka (12%) vágyik arra, hogy külföldre költözzön és ott huzamosabb ideig élhessen, ami a hazánkban növekvő politikai polarizáció tükrében nem meglepő.

22. ábra

Kérem, hogy válassza ki ezek közül azt a hármat, amelyik Önnek is a legfontosabb álmai között van! (Hatpárti ellenzéki választók, %)

A politikai preferenciáktól függetlenül a magyarok álma, hogy egészséges életet tudjanak élni boldog párkapcsolatban, biztos fizetésük, nyugdíjuk, munkahelyük és otthonuk legyen, illetve családtagjaik jövőjét biztonságban tudják. A kormánypárti és az ellenzéki tábor között két kérdésben mutatkozott érdemi különbség: a kormánypárti szavazók számára fontosabb, hogy tegyenek Magyarország boldogulásáért, míg az ellenzékiek körében többen gondolkoznak hazánk elhagyásáról és a külföldi életéről.

Kutatásunkban felmértük azt is, hogy mik azok a személyes, pozitív életesemények, amiknek a bekövetkezését a magyarok reálisnak látják. Tizenkettő különböző állítással kapcsolatosan kérdeztük meg a válaszadókat, arra kérve őket, hogy egy ötös skálán jelezzék, hogy mennyire tartják valószínűnek az adott esemény bekövetkezését (23. ábra).

A legtöbben azt tartják valószínűnek, hogy ki fognak tudni állni magukért, ha igazságtalanság éri őket (64%), valamint, hogy a szeretteik sikereket fognak elérni az életükben (szintén 64%). Szintén sokan bíznak abban, hogy félelem nélküli életet fognak élni (58%). Nem elhanyagolható ugyanakkor, hogy a magyarok tizede azt gondolja, hogy nem lenne képes kiállni az igazáért (11%), a szerettei nem lesznek sikeresek (9%), valamint, hogy nem fog tudni félelem nélküli életet élni (13%). A magyarok abszolút többsége bízik abban, hogy saját otthona lesz (56%), meg fogja becsülni a környezete (56%), erősödni fog a párkapcsolata vagy párt talál (55%), egészségesen fog tudni élni, megszabadul a káros szokásaitól (52%), és hogy jobbra fordul az élete, irányítani fogja a sorsát (50%). Kutatásunk alapján azonban kb. minden hatodik magyar nem gondolja reálisnak a saját tulajdonú otthont, a harmonikus párkapcsolatot és az egészséges életet. 18% szerint a társas megbecsültség, ugyancsak 18% szerint az egészséges életmód nem része a személyes jövőjének.

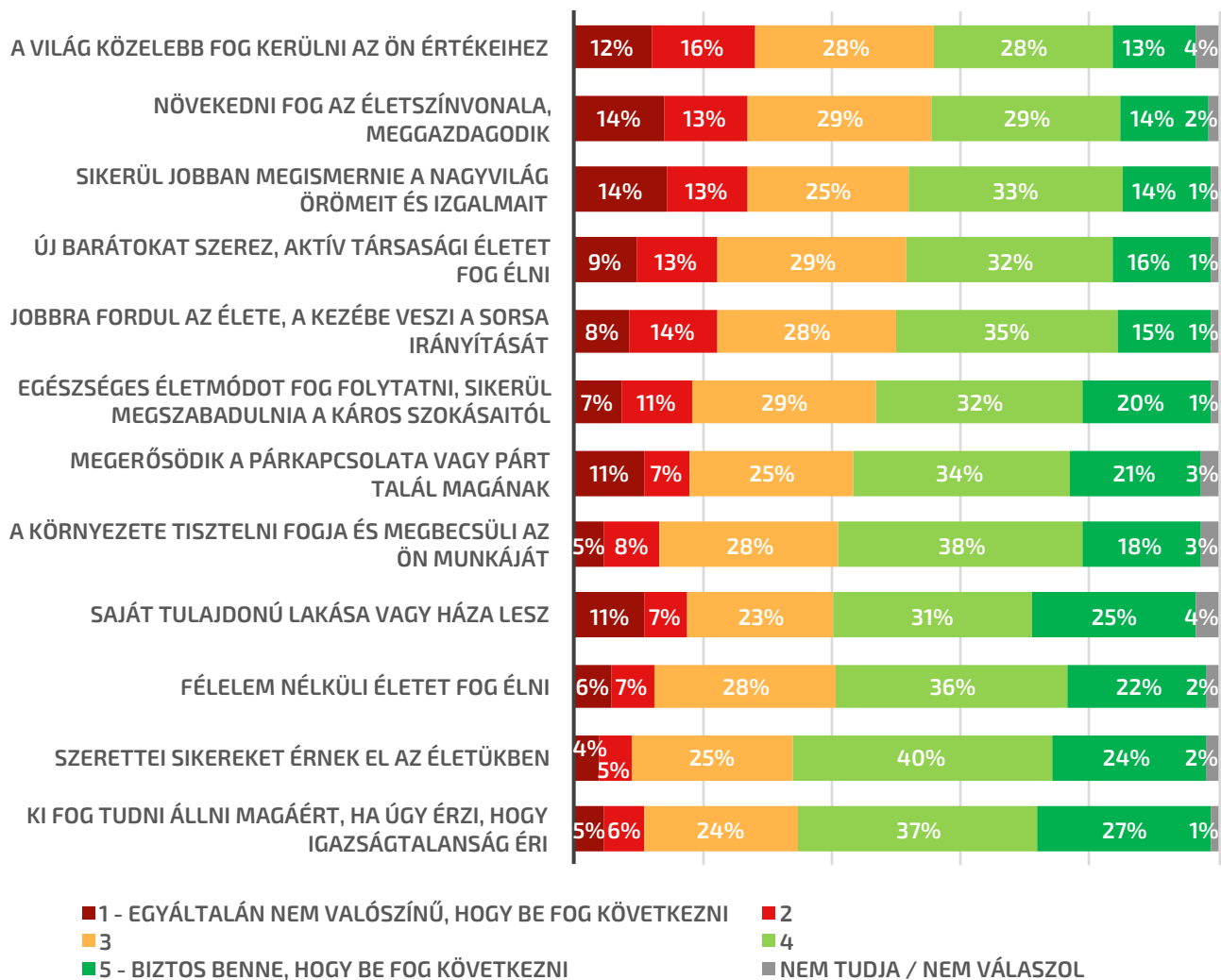
A magyaroknak kevesebb mint fele – de még így is relatív többsége – bízik abban, hogy új barátokat szerez, aktív szociális életet fog élni (48%), a jövőben jobban megismeri a nagyvilág örömeit és izgalmait (47%), jobban fog élni, meggazdagodik (43%), valamint abban, hogy a világ közelebb kerül a személyes értékrendjéhez (41%). Ugyanakkor a magyarok ötöde nem számít új barátokra (22%), és több mint negyede a nagyvilág izgalmainak megismerését (27%), a meggazdagodást (27%) és a személyes értékeinek a térhódítását (28%) sem tartja valószínűnek.

A remények megvalósulására vonatkozó tizenkét állításra adott válaszok alapján kiszámoltuk minden válaszadó egyéni „optimizmus értékét”. Ez lényegében az érdemi válaszok átlaga, egy 0-tól 1-ig terjedő skálára átkonvertálva². A 0-s érték extrém pesszimizmust, az 1-s érték szélsőséges optimizmust jelez. Többváltozós regressziós modelleket futtattunk, hogy kiderítsük, milyen demográfiai jellemzők, politikai nézetek és pszichológiai tulajdonságok állnak összefüggésben az egyén optimizmusának szintjével (24. ábra).

2 Azon válaszok átlagát vettük, melyek esetén a megkérdezett nem tagadta meg a válaszadást. Amennyiben a kérdések több mint felére (vagyis a 12-ből legalább 7 kérdésre) nem válaszolt az adott résztvevő, az adott megfigyelésre nem számoltuk ki az optimizmus-értéket.

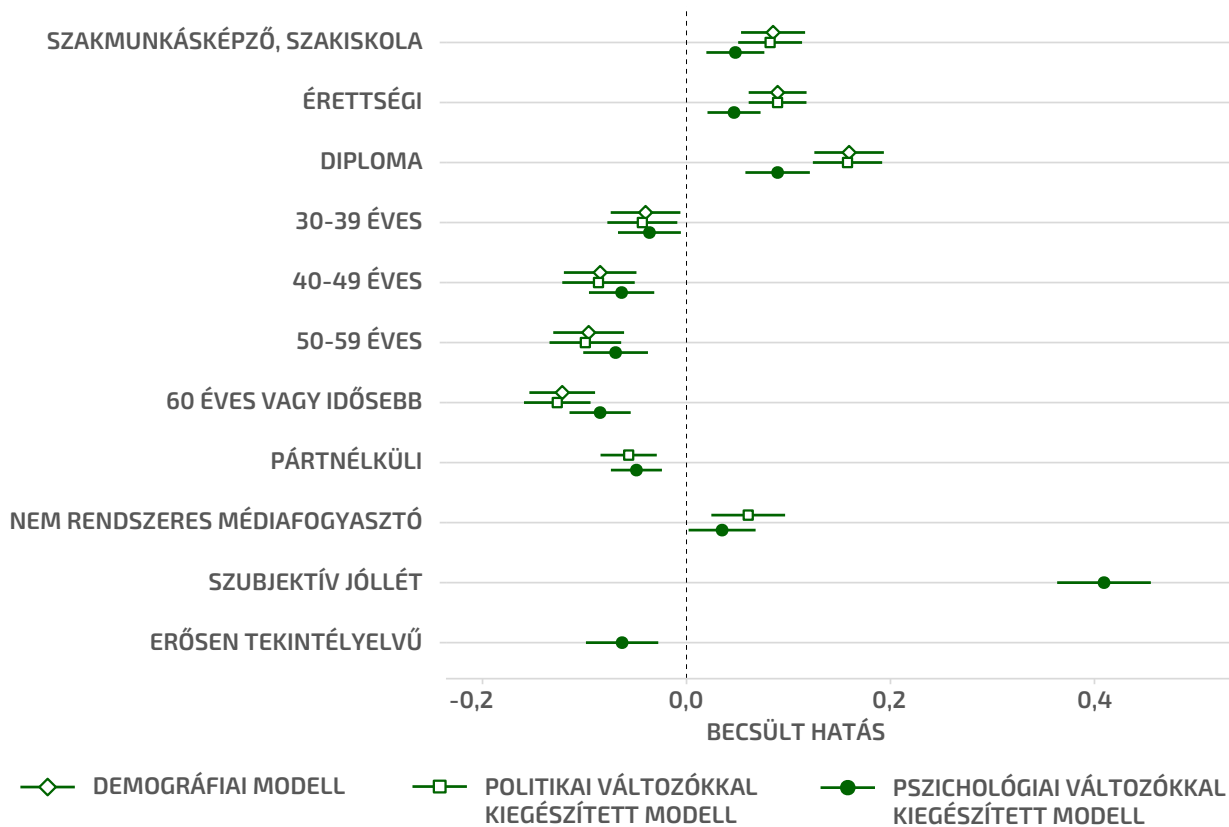
23. ábra

Ön személyesen mennyire tartja valószínűnek, hogy be fognak következni az alábbi események? (Összes megkérdezett, %)

24. ábra

Demográfiai, politikai és pszichológiai tulajdonságok hatása az optimizmus általános szintjére

Megjegyzés: Az ábrán a lineáris regressziós modellek alapján becsült együtthatókat mutatjuk be (rombusz, négyzet és pont). A hatás azt jelzi, hogy átlagosan mennyivel kisebb/nagyobb a válaszadók optimizmusának szintje az adott csoportban a referencia csoporthoz képest. A szaggatott vonaltól balra a negatív hatásokat, jobbra a pozitív hatásokat láthatjuk. A vízszintes vonal a 90%-os konfidencia intervallumot jelzi, vagyis azt a tartományt, ahol valószínűsítjük a hatás tényleges értékét. Ha ez nem fed át a függőleges szaggatott vonallal, akkor szignifikáns hatásról beszélünk. Referencia csoportok: legfeljebb 8 általánost végzettek, férfiak, budapestiek, 18–29 évesek, Fidesz szavazók, kormánypárti „médiabuborékban” lévők, nem tekintélyelvűek. A változók közül csak azokat ábrázoltuk, melyek leg-
alább az egyik modellben szignifikáns összefüggésben voltak a függő változóval.

Az elemzéseink alapján egyértelmű iskolázottsági és életkori mintákat fedeztünk fel. A legfeljebb 8 általánost végzett válaszadókhoz képest a magasabb végzettségű csoportokban szignifikánsan magasabb volt a pozitív várakozások szintje is (különösen a diplomások körében). Ez az érték valamivel csökkent miután bevontuk a pszichológiai tényezőket is az elemzésbe, de továbbra is szignifikáns maradt. A 30 év alatti válaszadókhoz képest szignifikánsan pesszimistábbak voltak a többi korcsoportok, és az idősebbek felé haladva ennek a negatív hatásnak növekedett a mértéke. A kor hatását is valamelyest csökkentette a pszichológiai tényezőkre való kontrollálás. A politikai csoportok közül a párt nélküliek pesszimistábbnak bizonyultak a kormánypártiaknál, míg a többi csoport optimizmus szintje nem tért el szignifikánsan a Fidesz-szavazóktól. A médiafogyasztási szokások közül az egyedüli szignifikáns hatás az volt, hogy a nem rendszeres médiafogyasztók optimistábbak voltak a kormánypárti médiabuborékban lévő válaszadókhoz képest (ugyanakkor a vegyes, valamint a kormánykritikus médiát fogyasztók nem tértek el szignifikánsan a referencia csoporttól).

Az erős tekintélyelvű személyiségjegyekkel rendelkező válaszadók egyben szignifikánsan pesszimistábbnak is voltak a nem autoriter megkérdezettekhez képest. Legjobban azonban a szubjektív jóllét (egyfajta boldogság-index) jelezte előre az optimizmus szintjét. A motivált, boldog válaszadók jelentősen optimistábbnak is bizonyultak. Érdekes eredmény ugyanakkor, hogy még a boldogság hatásának kiszűrése után is szignifikánsak maradtak a korábban bemutatott demográfiai és politikai mintázatok.

6. Kik segítik az álmok megvalósítását?

Az álmok megvalósítása nem csak saját magunkon múlik, számos külső szereplő tudja akadályozni vagy segíteni jövőnk alakulását. Felmértük ezért, hogy a megkérdezettek mit gondolnak, kik állnak mellettünk, magyarok mellett álmaink megvalósítása érdekében. A válaszadók összesen hét szereplő súlyát értékelték a vágyaik beteljesítésében, és a következő instrukciót olvashatták a válaszadás előtt: *„Értékelje a következő szereplőket aszerint, hogy milyen szerepet töltenek be a magyarok álmainak megvalósítása szempontjából!”*.

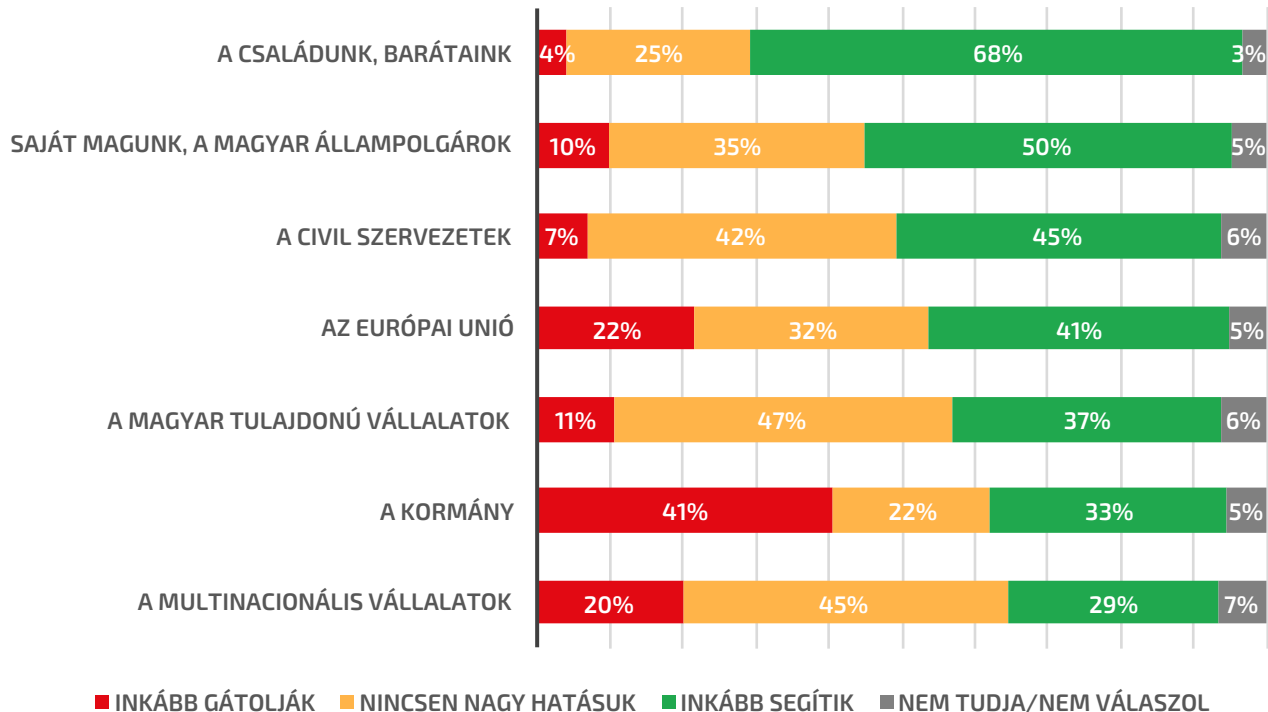
A magyarok több mint kétharmada (68%) szerint álmaink elérését elsősorban a családjuk és a barátaink segítik (25. ábra). A válaszadók fele (50%) úgy gondolja, hogy a magyar állampolgárok egyénenként felelősek a vágyaik ki-
teljesítésében. A dobogó harmadik helyén a civil szervezetek állnak (45%).

Az Európai Unióval kapcsolatban a többség (41%) pozitívan vélekedik, míg egyharmaduk (32%) szerint nincs direkt hatása, míg a magyarok ötöde (22%) szerint az EU gátolja a vágyaik beteljesülését. A vállalatok a megkérdezettek közel fele szerint nem gyakorolnak jelentős hatást a személyes céljaikra: 47 százalékuk vélekedik így a magyar tulajdonú, míg 45 százalékuk a multinacionális cégekről. Emellett azonban nagyobb a bizalom a magyar hátterű cégek irányába: 37 százalék szerint segítik az álmaik megvalósítását, míg a multinacionális vállalatokról csak a megkérdezettek 29 százaléka gondolta hasonlóképp. A kormány az egyedüli szereplő, akiről a többség (41%) úgy gondolja, hogy gátolja a személyes célok megvalósítását, azonban minden harmadik válaszadó (33%) szerint támogató szerepet tölt be, és 22 százalék szerint nincs hatása a kormánynak az álmaink valóra válására.

A kormánypárti szavazók – összhangban a teljes társadalommal és az ellenzékiekkel – úgy gondolják, hogy a családjuk és a barátaink (70%) járulnak hozzá a leginkább ahhoz, hogy az álmaik beteljesüljenek (26. ábra). Nem meglepő, hogy a Fidesz-KDNP szavazói számára a kormány (63%) kiemelt segítséget nyújt a személyes célok megvalósításához. A fideszesek több mint fele azzal is egyetértett (56%), hogy a magyarok saját maguk felelősek a vágyaik megvalósításáért.

25. ábra

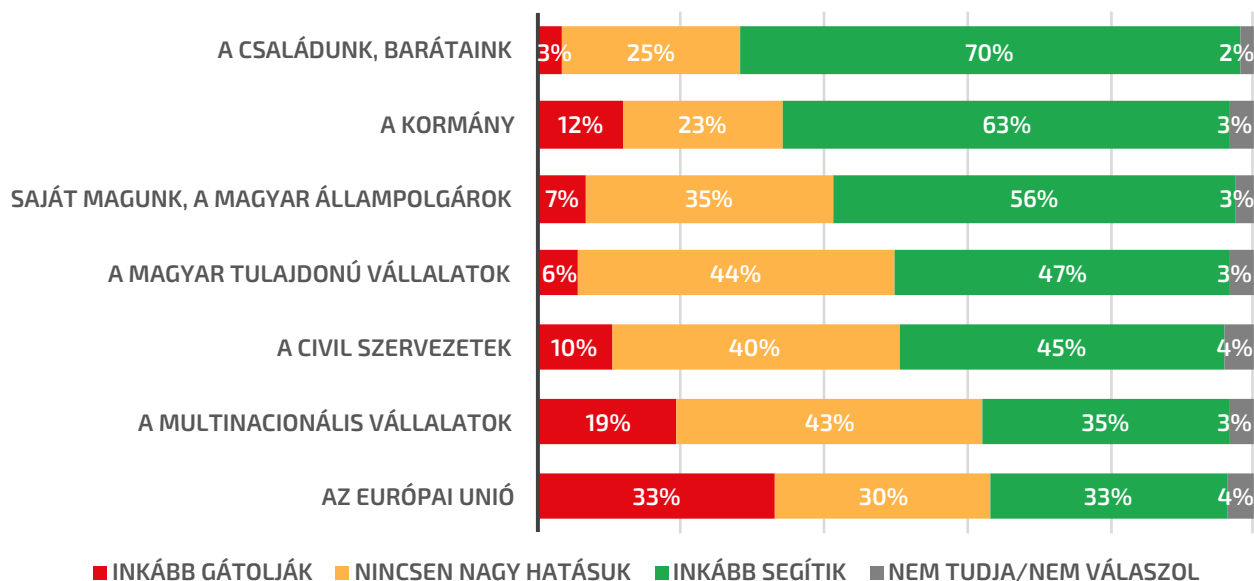
Értékelje a következő szereplőket aszerint, hogy milyen szerepet töltenek be a magyarok álmainak megvalósítása szempontjából! (Összes megkérdezett, %)

A magyar tulajdonú vállalatokról (47%) és a civil szervezetekről (45%) is úgy gondolkodik a Fidesz-KDNP táborának relatív többsége, hogy inkább segítik az életben kitűzött céljaik elérését (habár megközelítőleg 40 százalékuk – 44% és 40% – szerint nincs ilyen hatásuk). 43 százalék szerint a külföldi hátterű cégeknek nincs hatásuk az álmaik megvalósításában, azonban harmaduk pozitívan (35%), míg 19 százalékuk negatívan ítéli meg őket. A legnagyobb megosztottság az Európai Unió esetében tapasztalható, amely a fideszesek körében az utolsó helyén szerepel: a kormánypártiak egyaránt 33-33 százalékuk szerint segíti és gátolja őket az EU.

26. ábra

Értékeli a következő szereplőket aszerint, hogy milyen szerepet töltenek be a magyarok álmainak megvalósítása szempontjából! (Kormánypárti szavazók, %)

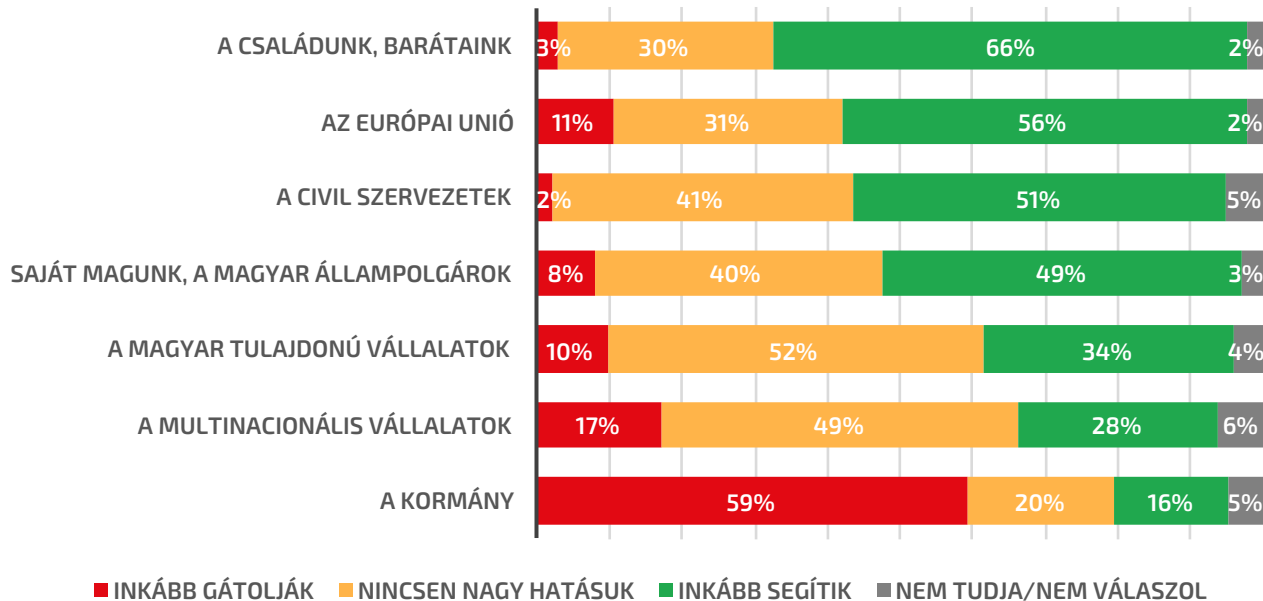

Az ellenzéki szavazók szintén kétharmada (66%) szerint segítenek a család és a barátok az álmok elérésében (27. ábra). Szemben a kormánypárti szavazókkal, a lista második helyén az Európai Unió (56%) áll: a hatpárti ellenzék táborában kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az EU-nak a személyes célok elérésében. A civil szervezetek a dobogó harmadik helyén (51%) szerepelnek, és mindössze 2 százalékponttal kevesebben (49%) jelölték meg azt, hogy a magyarok saját maguk felelősek a vágyaik megvalósításáért.

A cégekkel kapcsolatban az ellenzékiek leginkább semleges véleményt formálnak: 52 százalékuk szerint nincs hatásuk a magyar háttérű vállalatoknak (34% pozitívan, míg 10% negatívan vélekedik) és 49 százalékuk gondolja hasonlóképp a nemzetközi cégekről is (28% szerint segíti és 17% szerint gátolja a vágyaik megvalósítását). A lista utolsó helyén a kormány áll: a hatpárti ellenzéki szavazók 59 százaléka szerint a kormány gátolja őket az álmaik megvalósításában, és csak 16 százalékuk gondolkozik ellenkezőképp.

27. ábra

Értékelje a következő szereplőket aszerint, hogy milyen szerepet töltenek be a magyarok álmainak megvalósítása szempontjából! (Hatpárti ellenzéki szavazók, %)

Összefoglalásként megállapítható, hogy a magyarok leginkább a családtagjaikra, a barátaikra és saját magukra számítanak az álmaik megvalósításában. A különböző háttérű vállalatokról leginkább úgy vélik, hogy nem gyakorolnak hatást, míg a kormányt inkább gátló szereplőként, az Európai Uniót pedig inkább támogató, segítő szereplőként értékelik. A két politikai tábor szavazói között azonban jelentős eltérések mutathatók ki: a kormánypártiak kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a kormánynak és az Európai Unió áll a listájuk végén, míg az ellenzékiek kifejezetten negatívan ítélik meg a kormányt, és kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az Európai Uniónak a kitűzött céljaik elérésében.

7. A magyar társadalom elvárásai a politikusokkal szemben

A magyarok félelmei és álmai mellett fontosnak tartottuk azt is feltárni, hogy milyen elvárásaik vannak a politikusokkal szemben. Milyen ügyekkel kellene a politikusoknak foglalkoznia? A megkérdezettek nyitott kérdésekre válaszolhattak és legfeljebb három ügyet emelhettek ki. Az első kérdés a következőképp hangzott: *„Ön szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia a politikusoknak?”*.

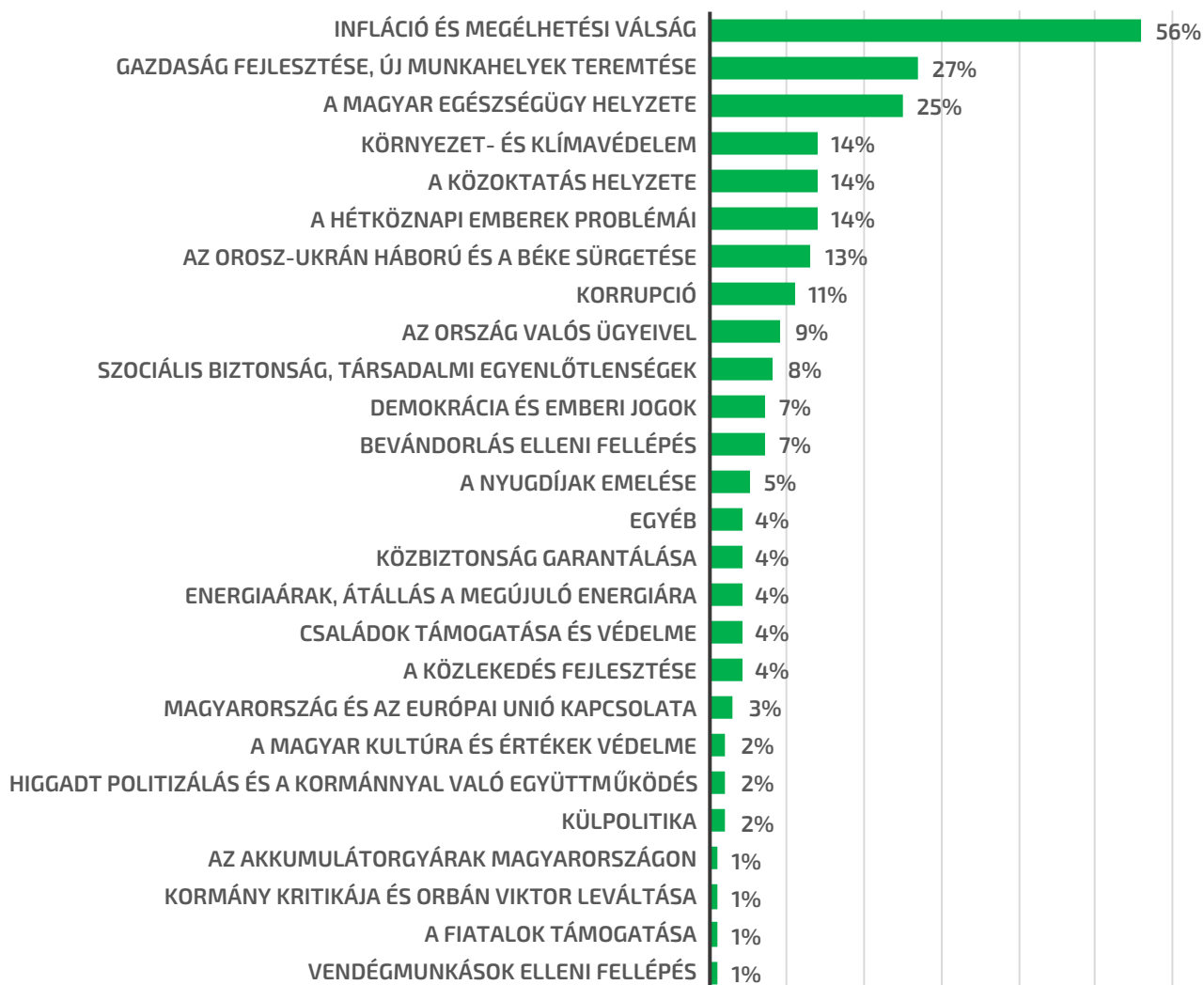
A magyarok számára a spontán válaszok alapján a legfontosabb ügynek az infláció és a megélhetési válság bizonyult: a megkérdezettek 56 százaléka elvárja a politikusoktól, hogy foglalkozzanak az árak emelkedésével és az emberek reáljövedelmének csökkenésével (28. ábra). Számottevő az aránya azoknak is, akik szerint a gazdasági és megélhetési válság közepén a politikusok nem valós kérdésekkel foglalkoznak. Ezért általános elvárásként merül fel, hogy a hétköznapi emberek problémáira figyeljenek (14%) és az ország valós ügyeit kellene napirenden tartani (9%).

Jelentősen leszakadva, a dobogó második helyén a gazdaság fejlesztése és új munkahelyek teremtése áll (27%). A magyarok negyede (25%) szerint a közegészségügy helyzete, az ápolók és a szakszemélyzet béremelése az egyik leginkább figyelmet igénylő ügy hazánkban, ezáltal a dobogó harmadik helyén szerepel. A negyedik helyen a környezet- és klímavédelem (14%) áll. A szolgáltató állam koncepciójához kapcsolódóan a közoktatás helyzete és a tanárok béremelése (14%), valamint a szociális biztonság és társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése (8%) is számottevő említést kaptak. A megkérdezettek 13 százaléka szerint a politikusoknak törődni kell az orosz–ukrán háborúval és sürgetni a békekötést. 11 százalék spontán említette a korrupciót is a jelentős ügyek között. Egyaránt 7–7 százalék szerint a politikusoknak elsősorban a bevándorlás kérdésével és a demokrácia jelenlegi állapotával kellene foglalkozni.

A politikusokkal kapcsolatos spontán módon említett elvárások eloszlását megvizsgáltuk a médiafogyasztási csoportok szerinti bontásban is. Nagyon hasonlóak voltak az emberek elvárásai az összes médiacsoportban. Az infláció és a megélhetési válság elleni fellépést sürgették a legtöbben, valamint dobogós helyen volt az egészségügy, valamint a gazdaság fejlesztése és a munkahelyteremtés mindegyik médiafogyasztási csoportban. Említésre méltó különbségek a kormánypárti és a kormánykritikus médiabuborékba sorolható válaszadók között vannak

28. ábra

**Ön szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia a politikusoknak?
(A választ adni tudók körében, N=908, %)**

– vagyis azok között, akik többnyire vagy kizárólag egyik vagy másik médiatermékek rendszeres fogyasztói. A kormánypárti médiafogyasztók a kormánykritikus médiafogyasztókhoz képest gyakrabban említették elvárásként a bevándorlás elleni fellépést (8% vs. 2%), az infláció és megélhetési válság elleni harcot (55% vs. 47%), miközben ritkábban nevezték meg a korrupció elleni küzdelmet (5% vs. 16%) és a környezetvédelmet (10% vs. 16%).

A teljes társadalom véleménye mellett azt is felmértük, hogy a kormánypárti szavazók szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia az Orbán-kormánynak. A nyitott kérdés esetében szintén három, számukra releváns közpolitikai területet adhattak meg, amit a következő kérdés után tehettek meg: *„Ön szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia a kormánynak?”*.

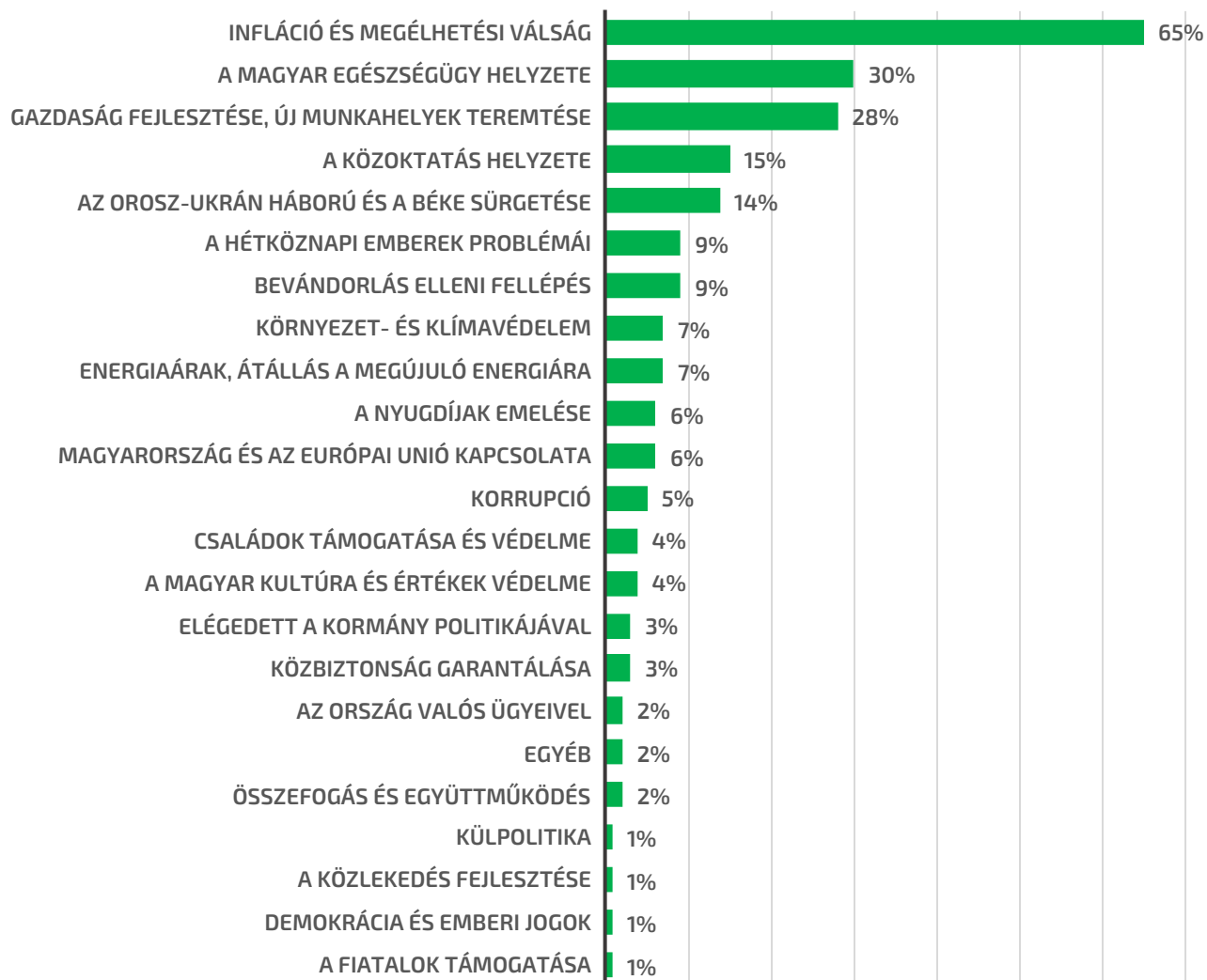
A Fidesz-KDNP szavazóinak döntő többsége – kétharmada (65%) – szerint a kormánynak kiemelt figyelmet kell fordítania az infláció csökkentésére, valamint a megélhetési válságra (29. ábra). Ezzel összefüggésben a kormánypárti válaszadók 9 százaléka mondta magától, hogy jelenleg nem a hétköznapi emberek problémáival foglalkozik a kormány, illetve további 2 százalék szerint az ország valós ügyeire kellene koncentrálni. A magyar egészségügy helyzetét (30%) kiemelt ügyként értékeli a kormánypártiak is. A dobogó harmadik helyén a gazdaság fejlesztése és az új munkahelyek teremtése (28%) szerepel. Emellett sokan úgy vélekednek, hogy olyan intézkedéseket is napirendre kellene vennie a kormánynak, mint a közoktatás helyzete és a tanárok bérrendezése (15%). Jelentős figyelmet kell szentelni a kormánypártiak szerint az orosz–ukrán háborúra és a béke sürgetésére (14%), valamint 9 százalékuk szerint a bevándorlás elleni fellépés is kiemelten fontos ügy. A kormánypárti válaszadók emellett fontosnak tartanák, ha nagyobb figyelem összpontosulna az energiaárak csökkentésére és a megújuló erőforrásokra való áttérésre (7%).

A kormánypártiak kormánnyal szembeni elvárásai mellett megkérdeztük az ellenzéki szavazókat is arról, hogy milyen ügyekkel kellene szerintük foglalkoznia az ellenzéki pártoknak (30. ábra). Az ellenzékiek is úgy gondolják, hogy leginkább az inflációval és a megélhetési válsággal (31%) kellene elsődlegesen foglalkozniuk. A dobogó második helyén – mindössze 1 százalékponttal lemaradva (30%) az inflációtól és megélhetési válságtól – a kormány kritikája és minden olyan ügy napirenden tartása szerepel, amely Orbán Viktor leváltásához vezethet. Ehhez kapcsolódóan a kormányzati korrupció ügyeinek kiemelten kezelése az ellenzékiek negyede (25%) számára az egyik legfontosabb ügy, amit spontán is említenek a válaszadók.

Az ellenzéki szavazók ötöde (20%) szerint a magyar egészségügy helyzete és a szakápolók béremelése szintén az egyik legégetőbb társadalmi probléma Magyarországon, míg 18 százalékuk a közoktatás állapotát és a tanárok bérrendezését priorizálná. Sokan ellenzéki elvárja továbbá, hogy az ellenzéki pártok foglalkozzanak a demokrácia helyzetével és az emberi jogi kérdésekkel is (11%). A spontán említések alapján a környezet- és klímavédelmet az ellenzékiek 8 százaléka látná szívesen kiemelt ügyként a pártok politikai programjában.

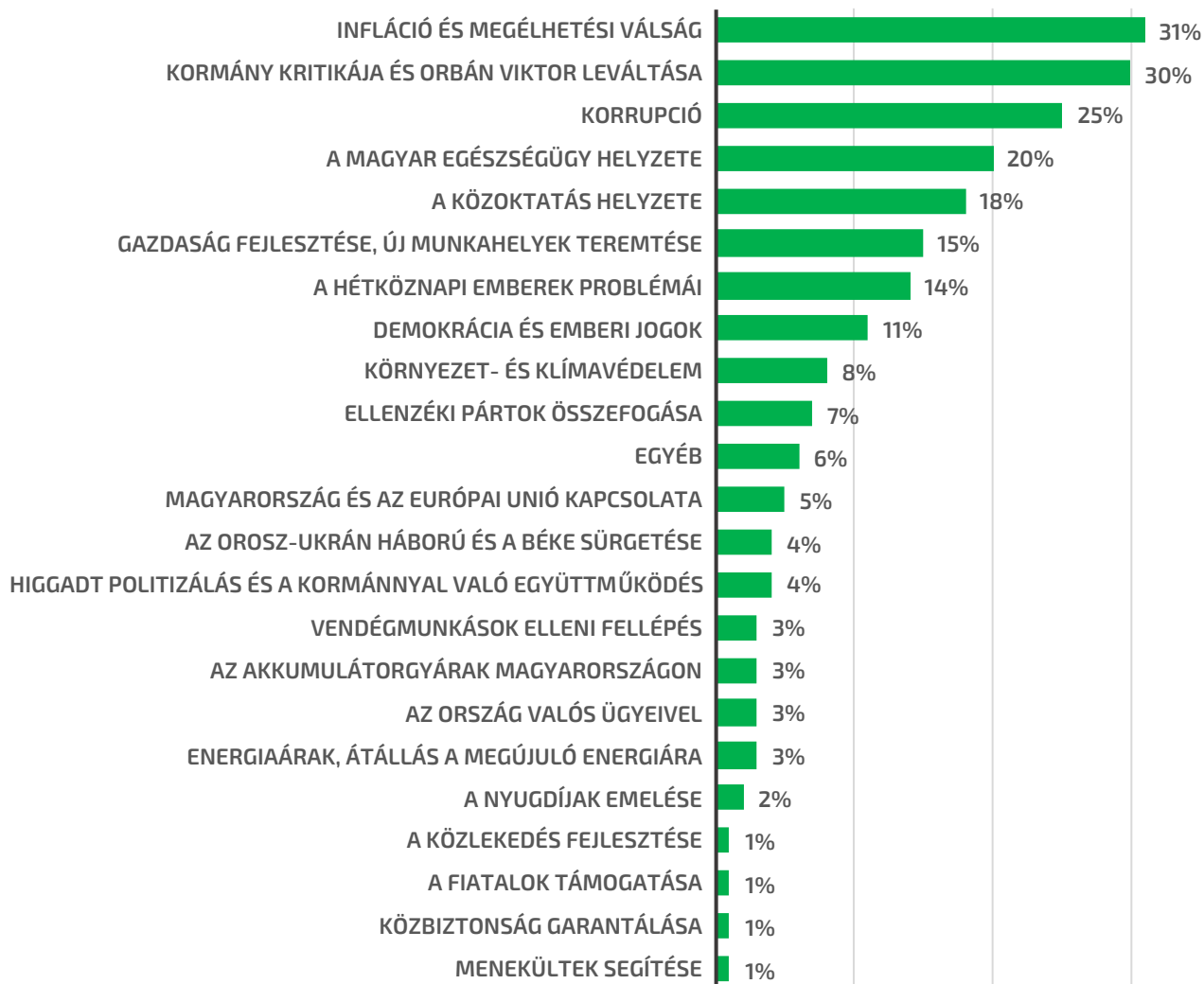
29. ábra

Ön szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia a kormánynak?
(A választ adni tudó kormánypártiak körében, N=287, %)

30. ábra

Ön szerint milyen ügyekkel kellene foglalkoznia az ellenzéknek?
(A választ adni tudó hatpárti ellenzékiek körében, N=281, %)

Azt követően, hogy a megkérdezettek szabadon válaszolhattak a nyitott kérdésekre, arra is kíváncsiak voltunk, hogy az előre megadott tizenöt válaszlehetőség közül miket tartanának kiemelten fontosnak (szintén hármat választhattak).

Zárt listáról választva, a kormánypárti szavazók abszolút többsége (54%) várja el az Orbán-kormánytól, hogy az inflációt csökkentsék és a megélhetési válságot kezeljék (31. ábra). A dobogó második helyén a magyar egészségügy helyzete áll: 50 százalék szerint nagyobb erőfeszítést kellene tennie a kormánynak az egészségügy modernizációja, valamint az ápolók és a szakszemélyzet béremelése érdekében.

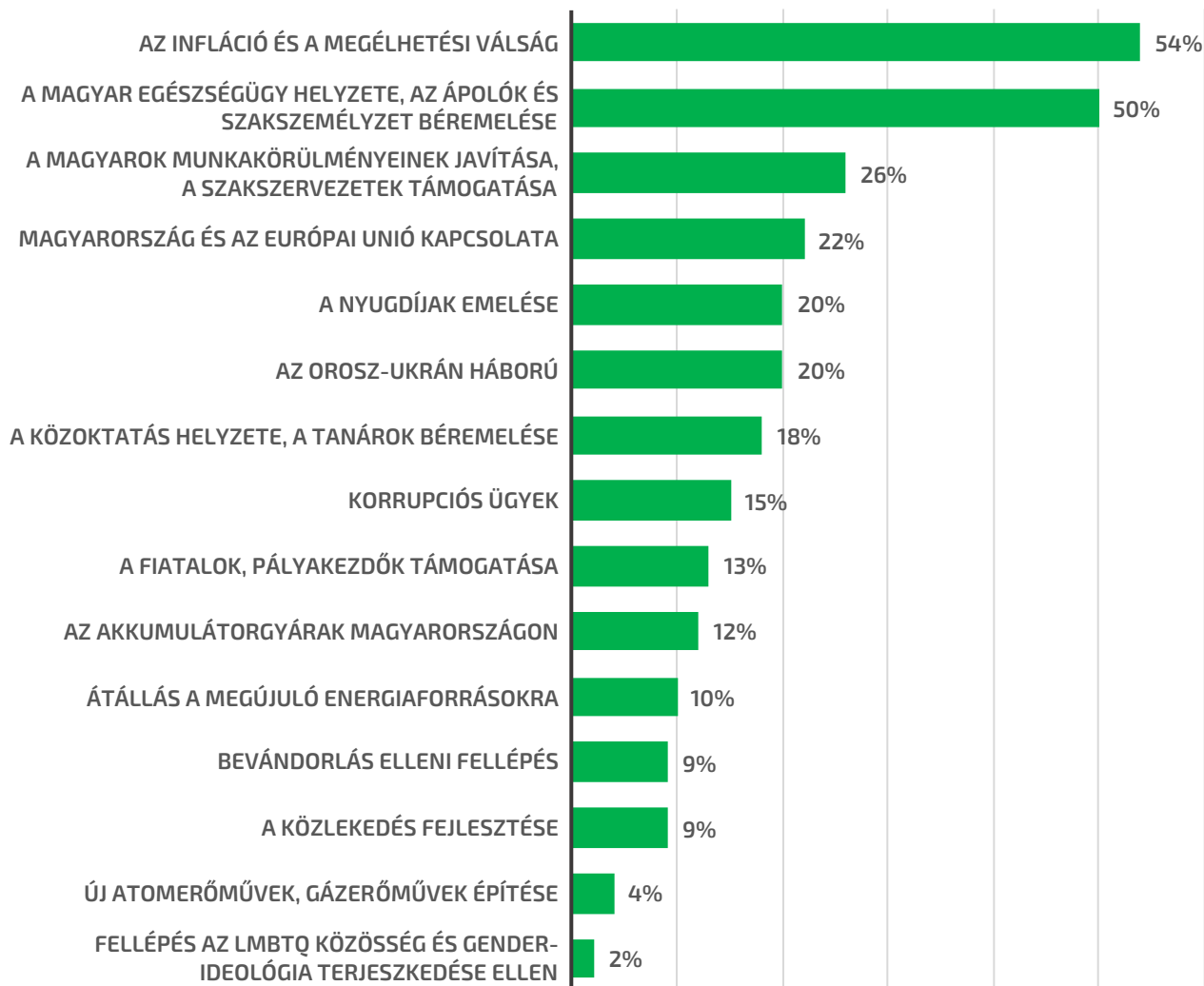
Jelentős mértékben lemaradva, a dobogó harmadik helyén a munkakörülmények javítása és a szakszervezetek támogatása (26%) áll a kormánypártiak elvárásai között. A megkérdezett Fidesz-KDNP szavazók ötöde szerint a kormánynak kiemelten kell foglalkozni Magyarországgal és az Európai Unió kapcsolatával (22%), a nyugdíjak emelésével (20%), az orosz–ukrán háborúval (20%), valamint a közoktatás helyzetével és a tanárok béremelésével (18%). Fontos kérdésnek tekinti a kormánypárti szavazók 15 százaléka a korrupciós ügyeket, míg 13 százalék a fiatalok és pályakezdők támogatását, valamint 12 százalék az akkumulátorgyárak ügyét. A Fidesz-KDNP támogatóinak 10 százaléka szerint a kormánynak nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a megújuló energiaforrásokra való átállásra, 9-9 százalék szerint pedig a bevándorlás elleni fellépésre és a közlekedés fejlesztésére. A felmerülő témák közül a Fidesz-KDNP szavazói a legkevésbé az LMBTQ közösség és a „genderideológia” elleni fellépést tartják fontosnak (2%).

Ahogy a kormánypártiak, úgy az ellenzéki szavazók is azt várják el a politikusaitól, hogy leginkább az infláció csökkentésével és a megélhetési válság mérséklésével (54%) foglalkozzanak (32. ábra). A dobogó második helyén – 9 százalékponttal alacsonyabb (45%) értékkel – a magyar egészségügy helyzete áll. A szabad asszociációkhoz hasonlóan a zárt listán is kiemelt figyelmet fordítanának az ellenzéki szavazók a korrupciós ügyekre (36%) is.

A hatpárti ellenzéki szavazók negyede véli úgy, hogy a legégetőbb kérdések közé sorolhatók Magyarország és az Európai Unió kapcsolatának rendezése (26%), a közoktatás állapotának javítása és a tanárok bérrendezése (25%), valamint az akkumulátorgyárak nagyszámú betelepítése hazánkba (25%). A magyarok munkakörülményeinek javítása és a szakszervezetek támogatása (22%), valamint a nyugdíjak emelése (19%) az ellenzéki válaszadók ötöde szerint prioritást kellene élvezzen.

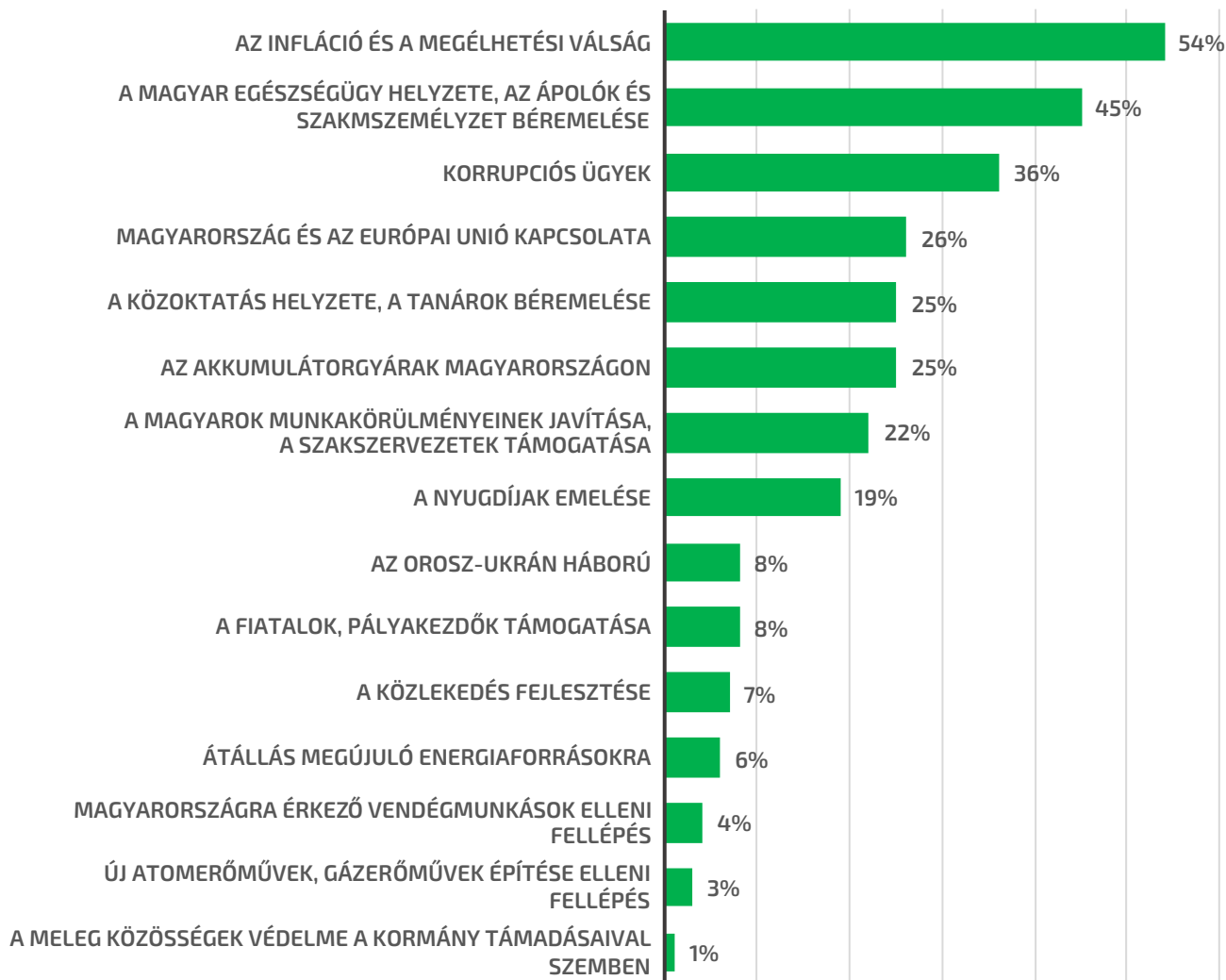
31. ábra

**Melyik a három legfontosabb ügy, amivel foglalkoznia kellene a kormánynak?
(Kormánypárti szavazók, %)**

32. ábra

**Melyik a három legfontosabb ügy, amivel foglalkoznia kellene az ellenzéknek?
(Hatpárti ellenzéki szavazók, %)**

Összességében megállapítható, hogy politikai tábortól függetlenül a magyarok számára a megélhetési válság és az infláció kérdésköre a leginkább égető, ami esetében azonnali, hatékony intézkedéseket várnak el a politikusoktól. Az egészségügy fontosságában is konszenzus van a magyar társadalomban. Míg a Fidesz-KDNP szavazók elvárják a kormánytól, hogy kiemelten foglalkozzon az orosz–ukrán háborúval, addig az ellenzékiek a korrupciós ügyek tematizálására szólítanak fel a politikusait. A Magyarország és az Európai Unió kapcsolatára való fókuszálás mindkét zárt listán a negyedik helyen szerepelt, azonban e téren vélhetően eltérő elvárásokat fogalmaznának meg a kormánypárti és az ellenzéki választók.

8. Elvárások az önkormányzatokkal szemben

A jövő évi önkormányzati választásokra tekintettel azt is vizsgáltuk, hogy mit várnak el a választók az önkormányzati politikától (33. ábra). A felsorolt 13 lehetőség közül a résztvevők három lehetőséget választhattak, amivel szerintük az önkormányzatoknak foglalkozni kellene.

A válaszlehetőségek közül a magyarok abszolút többsége (55%) számára fontos, hogy az önkormányzatok különféle szociális támogatásokat – például élelmiszersomag, tűzifaprogram, lakhatási támogatás, rezsitámogatás – juttassanak a településen élő rászorulóknak. A második leggyakrabban jelölt elvárás a háziorvosi ellátórendszer javítása (41%), ezt az önkormányzati bérlakásépítés (28%), a zöldfelületek növelése (27%) és az útfelújítások (26%) követik.

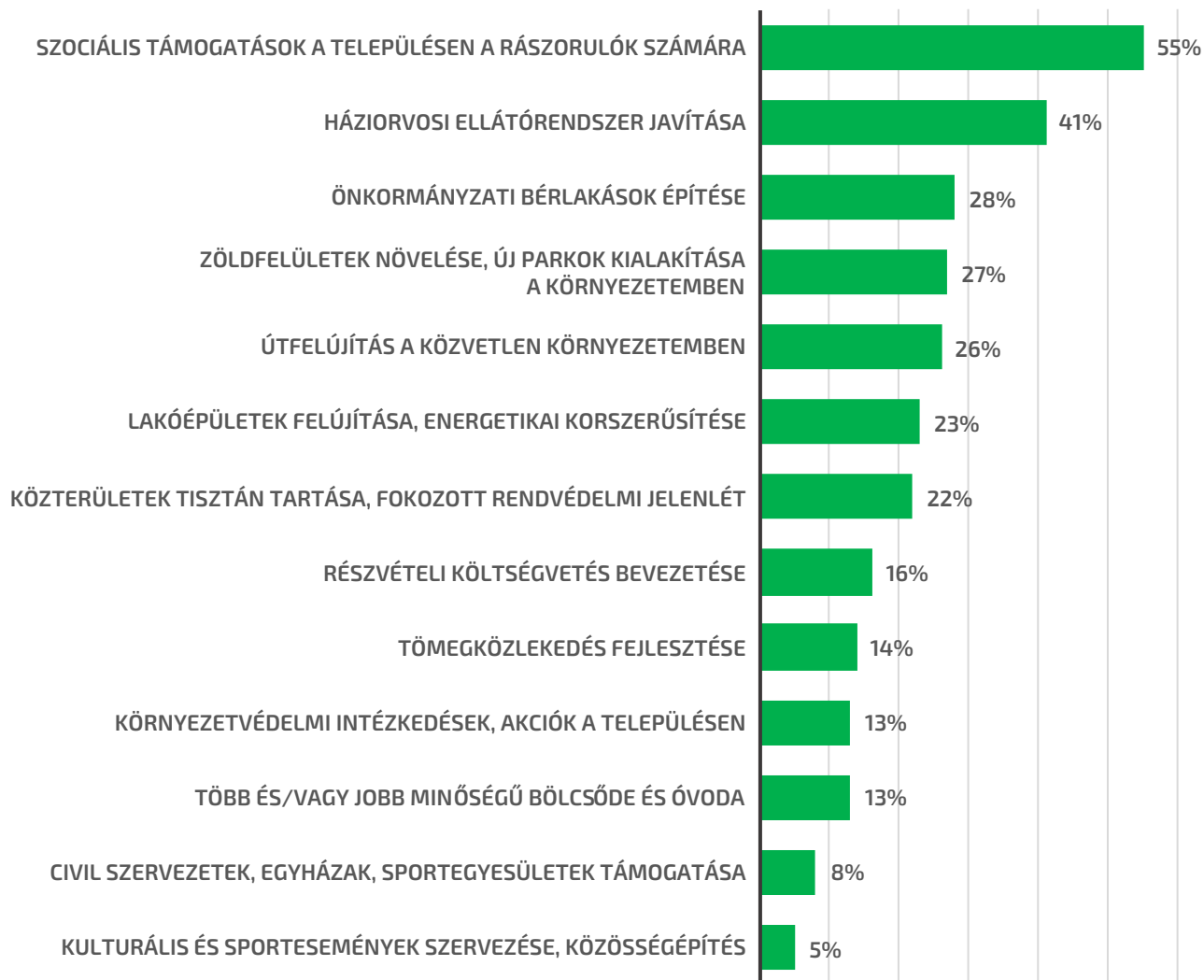
A sorrend alapján az látszik, hogy a magyarok az önkormányzatoknak elsősorban szociális jellegű feladatokat tulajdonítanak, melyeket különféle infrastrukturális fejlesztések követnek. A legkisebb arányban a közösségi témák (civil szervezetek, egyházak, sportegyesületek támogatása, illetve kulturális események szervezése és közösségépítés) foglalkoztatták a válaszadókat.

Pártpreferencia szerinti bontásban szinte azonos képet láthatunk. Ez alapján az önkormányzati politikával szembeni elvárásokban nincsenek erős pártos törésvonalak, csupán a fontossági sorrendben vannak kisebb eltérések. Jelentősebb eltérés a kormánypárti (34. ábra) és ellenzéki (35. ábra) szavazótábor között csupán az épületfelújítások és energetikai korszerűsítések, valamint az útfelújítások fontosságának megítélésében van. Előbbi az ellenzéki szavazók számára fontosabb (7 százalékponttal magasabb, mint a fideszesek körében), míg utóbbi a kormánypártiak körében támogatottabb (6 százalékponttal többen választották, mint az ellenzékiek körében).

A Fidesz-KDNP szavazói körében a három legfontosabb önkormányzati témakör a szociális támogatások a rászorulóknak számára (50%), a háziorvosi ellátórendszer javítása (38%), illetve a zöldfelületek növelése, parkok kialakítása (33%). A hatpárti ellenzéki szavazók körében szintén a szociális támogatások (55%), valamint a háziorvosi ellátás javítása (43%) szerepeltek az első két helyen, a harmadik legtöbb említést pedig az önkormányzati bérlakások építése kapta (30%).

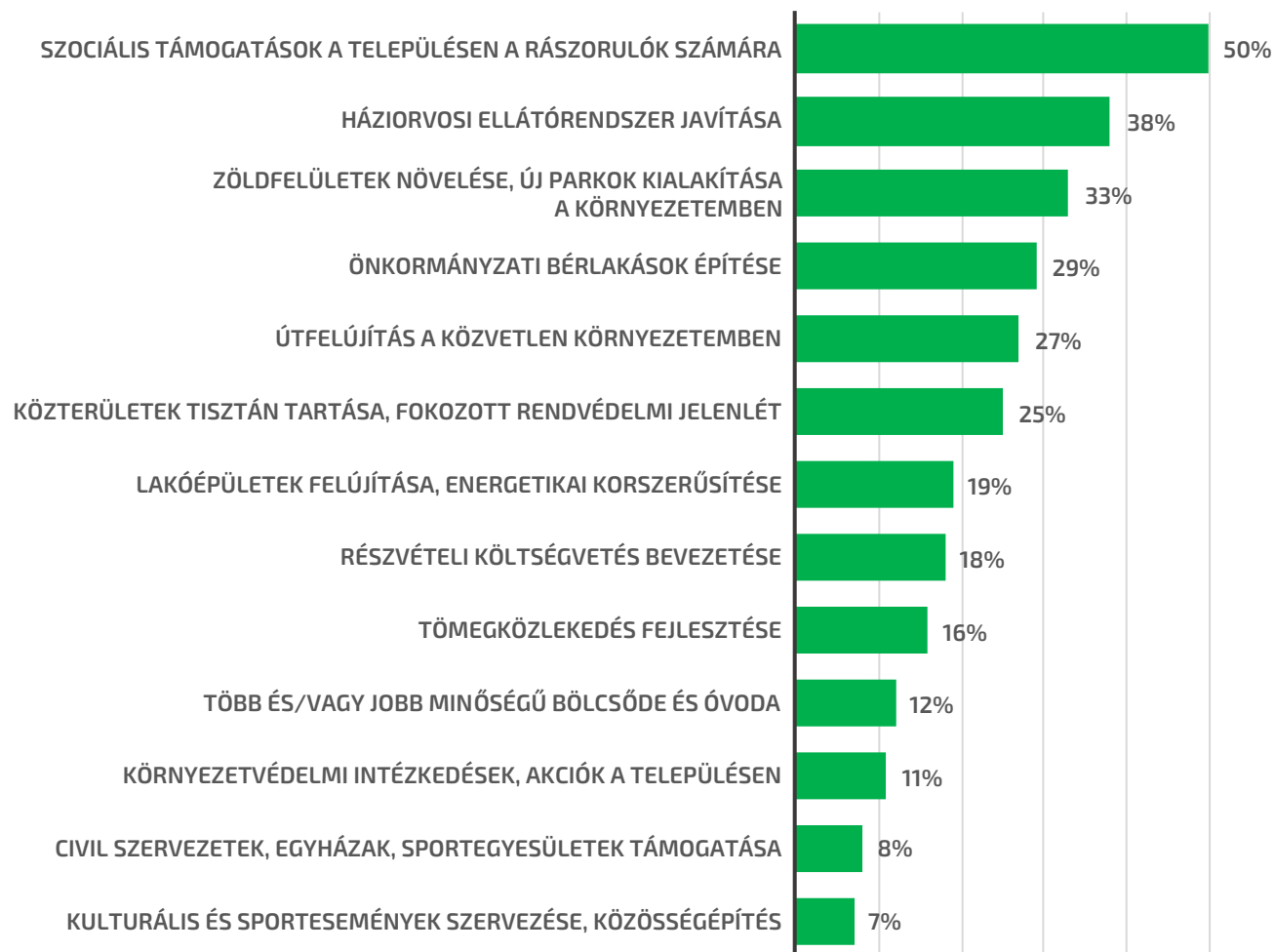
33. ábra

Melyik hármat tartja a legfontosabbnak az önkormányzatokkal szemben megfogalmazott elvárások közül? (Összes megkérdezett, %)

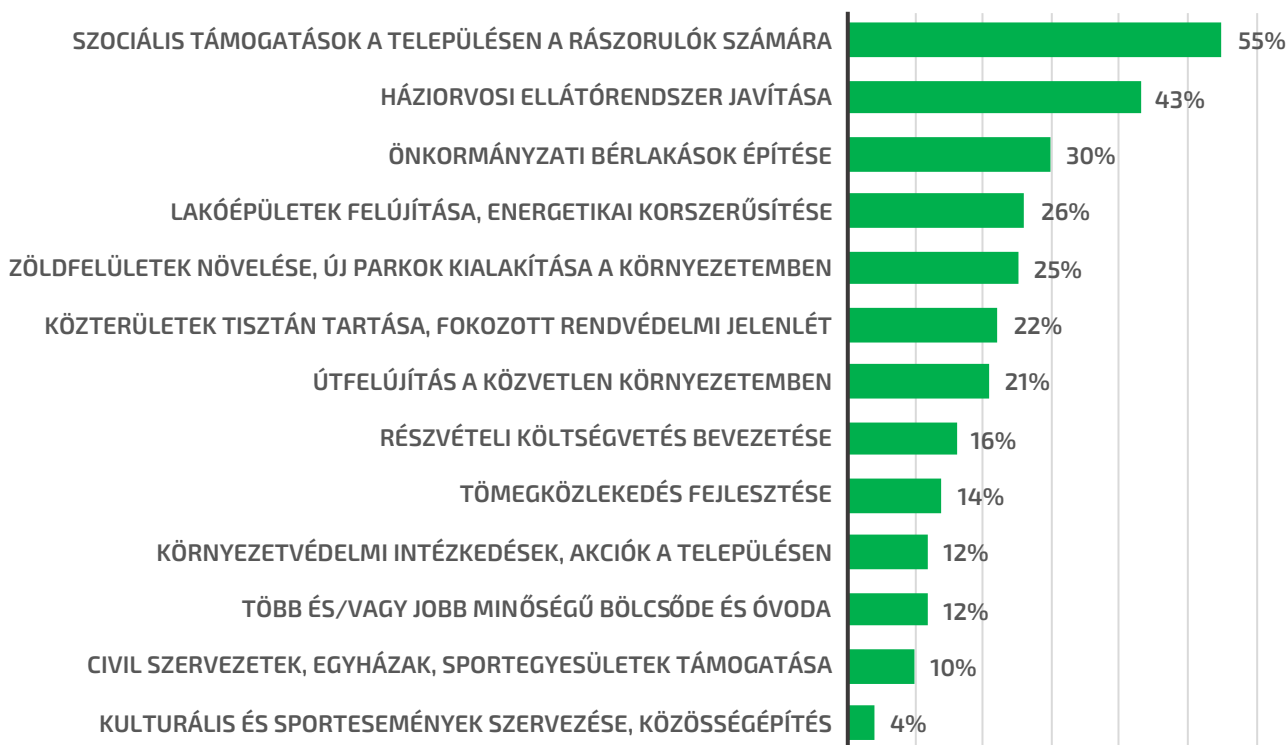
34. ábra

Melyik hármat tartja a legfontosabbnak az önkormányzatokkal szemben megfogalmazott elvárások közül? (Kormánypárti szavazók, %)

35. ábra

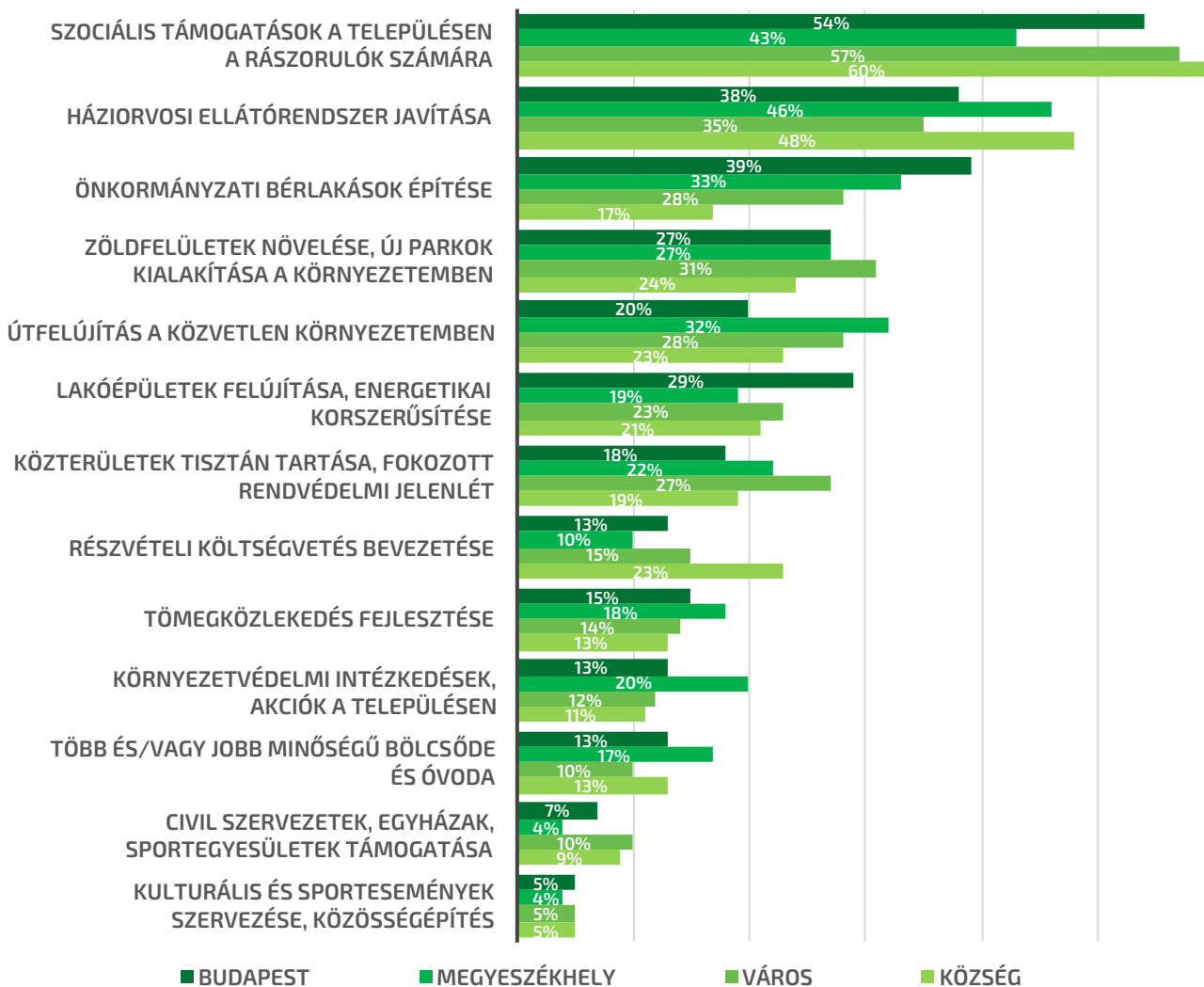
Melyik hármat tartja a legfontosabbnak az önkormányzatokkal szemben megfogalmazott elvárások közül? (Hatpárti ellenzéki szavazók, %)

Településméret szerint nincsenek jelentős különbségek az önkormányzatokkal szembeni elvárásokban (36. ábra). Mindegyik vizsgált csoportban a legtöbben a szociális támogatásokkal, illetve a háziorvosi ellátórendszerrel kapcsolatban fogalmaznak meg elvárást a helyi politikával szemben. Az önkormányzati bérlakások iránti igény a településmérettel arányosan növekszik: amíg a községben élők 17 százaléka tartja ezt a három legfontosabb feladat egyikének, addig a megyei jogú városokban élők harmada (33%), a fővárosiak közül pedig tízből négyen (39%) említették az önkormányzati bérlakásokat, mint fontos állampolgári elvárást. Érdekesség, hogy a községekben élők körében kiemelkedő mértékben támogatott a részvételi költségvetés ötlete: közel negyedük a három legfontosabb elvárás között említette (23%).

36. ábra

Melyik hármat tartja a legfontosabbnak az önkormányzatokkal szemben megfogalmazott elvárások közül? (Összes megkérdezett, %)

9. Magyarország 20 év múlva

A következő kérdéssel arra kerestük a választ, hogy a honfitársaink szerint mire volna szükség ahhoz, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország lehessen. A megkérdezettek összesen 16 állítás közül választhattak háromat, és a következő kérdést hallották ezt megelőzően: „*Melyik hármat tartja a legfontosabbnak, annak érdekében, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország legyen?*”.

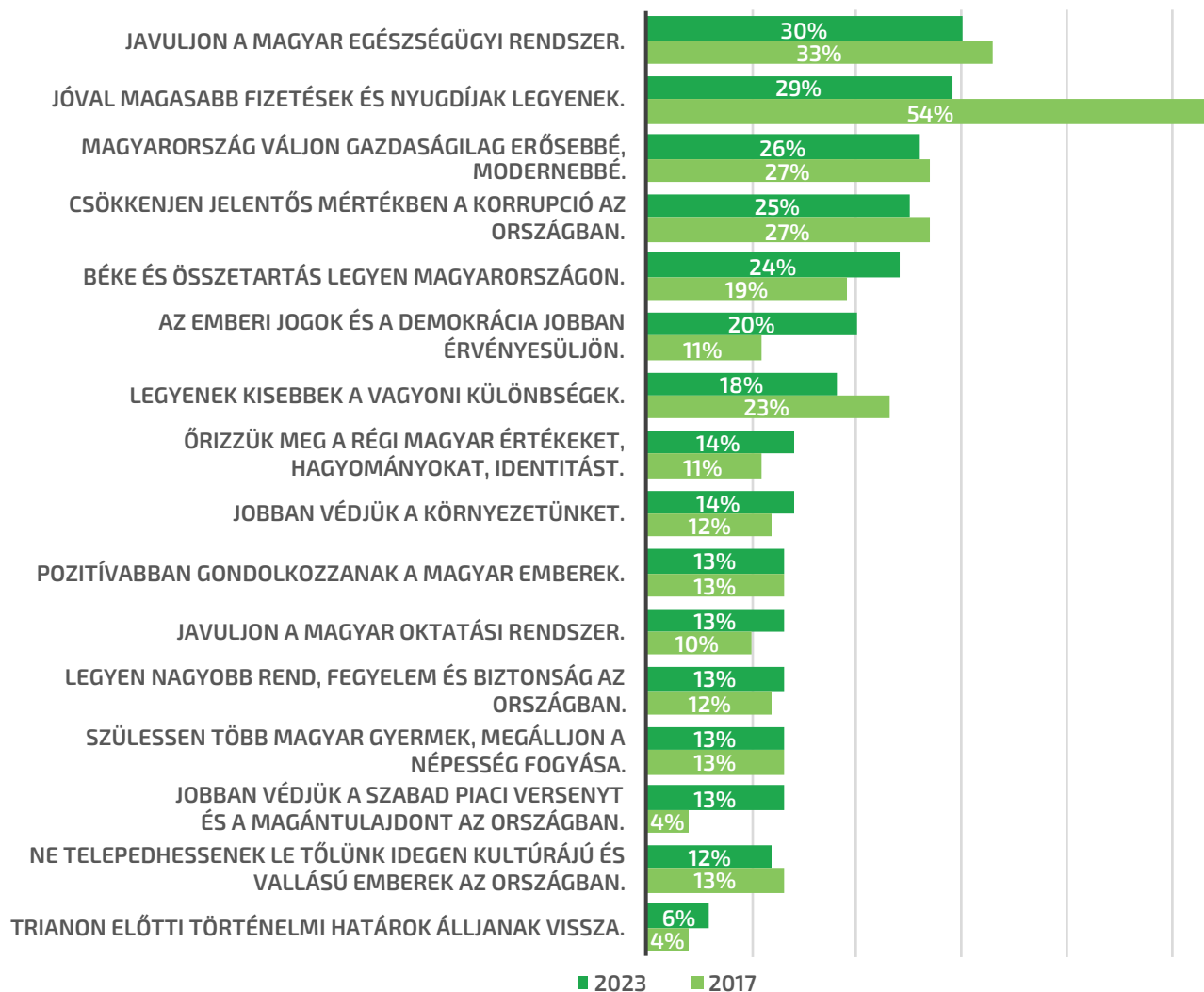
A magyarok szerint az egészségügyi rendszer a legfontosabb terület, ahol javulást kell elérnie az országnak (30%) – ezt mindössze három százalékponttal kevesebben (33%) választották 2017-hez képest (37. ábra). Szorosan mögötte a második helyen a jelentős bérnövekedés és a nyugdíjak emelése áll (29%), azonban a hat évvel ezelőtti felmérésünkhöz képest 25 százalékponttal neveztek ezt meg. A dobogó harmadik helyén az ország gazdasági fejlesztése és modernizációja (26%) szerepel (1 százalékponttal kevesebben választották (27%), mint hat éve), valamint mindössze 1 százalékponttal lemaradva (25%), a negyedik helyen áll a korrupció mértékének jelentős csökkenése (2017-ben 27 százalék tartotta fontosnak).

A magyarok negyede (24%) szerint az is elengedhetetlen, hogy az országban béke és összetartás legyen, amit 5 százalékponttal többen (19%) tartottak fontosnak, mint hat évvel ezelőtt. Az emberi jogok garantálását és a demokrácia megszilárdulását (20%), valamint a vagyoni különbségek csökkenését (18%) egyaránt a magyarok ötöde választotta: 2023-ban, 2017-hez viszonyítva 9 százalékponttal többen tartották fontosnak az emberi jogokat és a demokráciát, valamint 5 százalékponttal kevesebben választották a vagyoni különbségek csökkenését. A magyar értékek, hagyományok és identitás védelmét, valamint környezetünk és a klíma védelmét a megkérdezettek 14-14 százaléka tartja elengedhetetlennek ahhoz, hogy 20 év múlva egy virágzó országban éljünk.

Mindezek mellett a megkérdezettek 13-13 százaléka szerint fontos, hogy pozitívabban gondolkodjanak a magyar emberek, javuljon az oktatási rendszer, legyen nagyobb rend és (köz)biztonság, megálljon a népesség fogyása, valamint a piaci verseny és a magántulajdon nagyobb védelmet élvezzen. Mindössze az utóbbi esetében tapasztalható érdemi eltérés 2017-hez képest: 2023-ban 9 százalékponttal többen tartják fontosnak a virágzó Magyarországhoz a piaci verseny és a magántulajdon nagyobb védelmét. A bevándorlás tiltását a megkérdezettek 12 százaléka választotta. A lista utolsó helyén szerepel, hogy a Trianon előtti határok álljanak vissza (6%) – ezt 2 százalékponttal többen tartanák fontosnak 2017-hez képest.

37. ábra

Melyik hármat tartja a legfontosabbnak annak érdekében, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország legyen? (Összes megkérdezett, %)

A kormánypártiak szerint a béke és összetartás (29%) a legfontosabb tényező ahhoz, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország legyen (38. ábra). A negyedük szerint a magyar gazdaság erősítése és modernizációja (27%), valamint a magasabb fizetések és nyugdíjak (26%) tudnák leginkább előre vinni az országot.

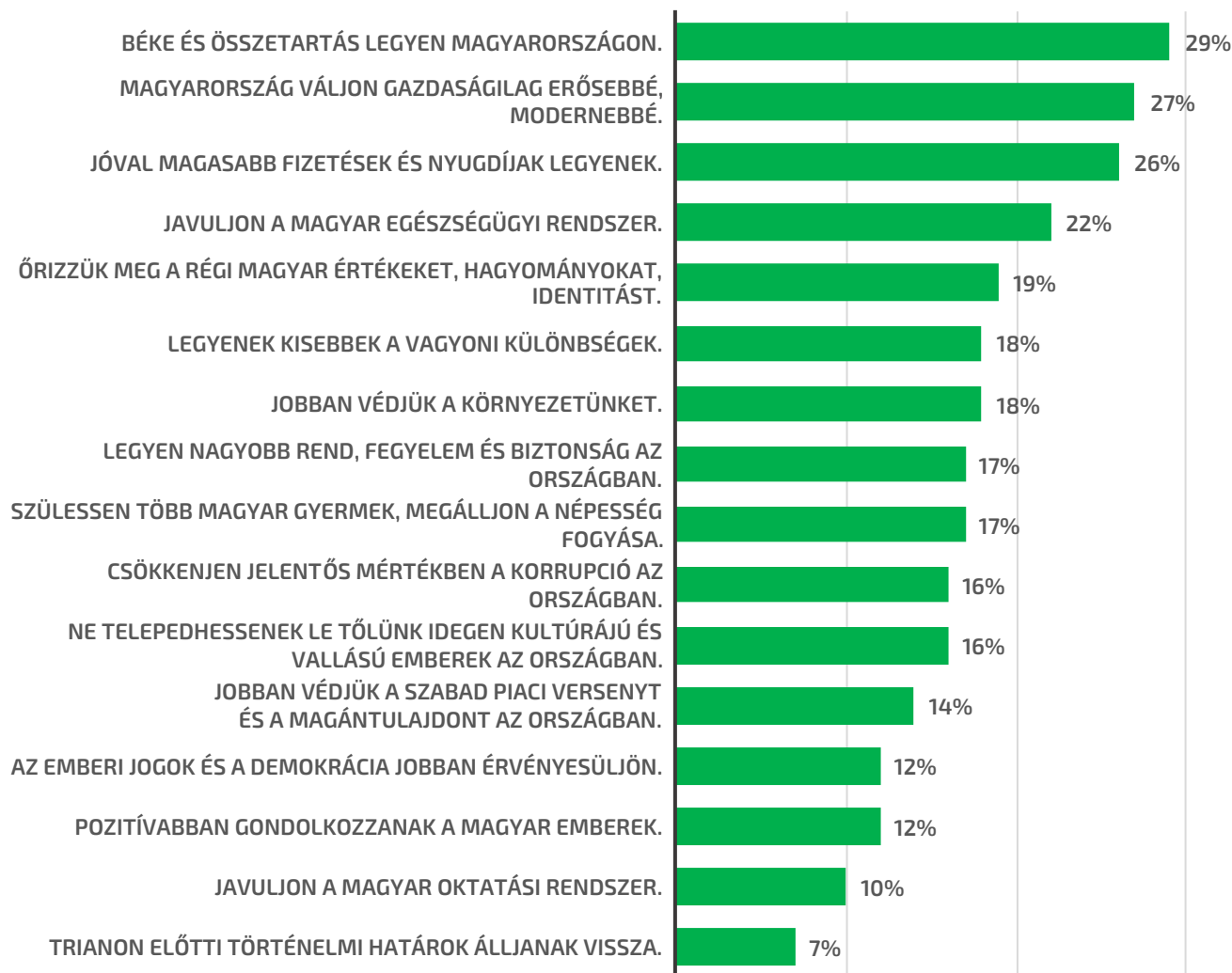
A kormánypárti lista negyedik helyén a magyar egészségügyi rendszer fejlesztése és modernizációja áll (22%), és előkelő helyen áll – ötödik a sorban, 19 százalékkal – a magyar értékek, hagyományok és identitás megőrzése is. A Fidesz-KDNP szavazóinak 18-18 százaléka szerint nagyobb hangsúlyt kell fektetni a vagyoni különbségek mérséklésére, valamint a környezetünk védelmére. A demográfiára, valamint a nagyobb rendre és biztonságra 17-17 százalékuk fordítana nagyobb figyelmet. A korrupció csökkentése kevésbé élvez prioritást (16%), azonban a más kultúrájú és/vagy vallású emberek Magyarországra költözését 4 százalékponttal többen (16%) tartják hosszú távon is fontosnak a kormánypárti szavazók körében. A kormánypártiak listájának utolsó előtti helyén az oktatási rendszer ügye áll (10%), míg az utolsó helyen a történelmi határok visszaállítása (7%) szerepel.

Az ellenzékiek körében az első helyen a magyar egészségügyi rendszer megreformálása áll (31%), amit 9 százalékponttal többen tartanak fontosnak a kormánypártiakkal összehasonlítva (39. ábra). Mindössze 1 százalékponttal lemaradva (30%), a második helyen a korrupció jelentős mértékű csökkentése áll (14 százalékponttal többen tartják fontosnak a Fidesz-KDNP szavazóihoz képest). Az ellenzékiek szerint egy virágzó országhoz kiemelten fontos az is, hogy jóval magasabb fizetések és nyugdíjak legyenek (29%), illetve ennél csak 1 százalékponttal kevesebben jelölték (28%) meg azt, hogy az emberi jogok és a demokrácia jobb érvényesüljön (16 százalékponttal többen, mint a kormánypártiak körében).

Az ország gazdaságának modernizációját és fejlesztését (22%), valamint egy békésebb és összetartóbb ország képét (21%) az ellenzékiek negyede hangsúlyozta. 17 százalékuk a vagyoni különbségek csökkentésére fókuszálna, míg 16 százalékuk a magyar oktatási rendszer fejlesztésében látja a jövőt. A piaci verseny és a magántulajdon védelmét az ellenzékiek 14 százaléka tartja fontosnak egy virágzó országhoz, míg 13-13 százalékuk a magyar értékek, hagyományok és identitás megőrzését, valamint a pozitív gondolkodásmód elterjedését. Az utolsó helyen az ellenzéki szavazók között is a Trianon előtti határok visszaállítása (7%) szerepel.

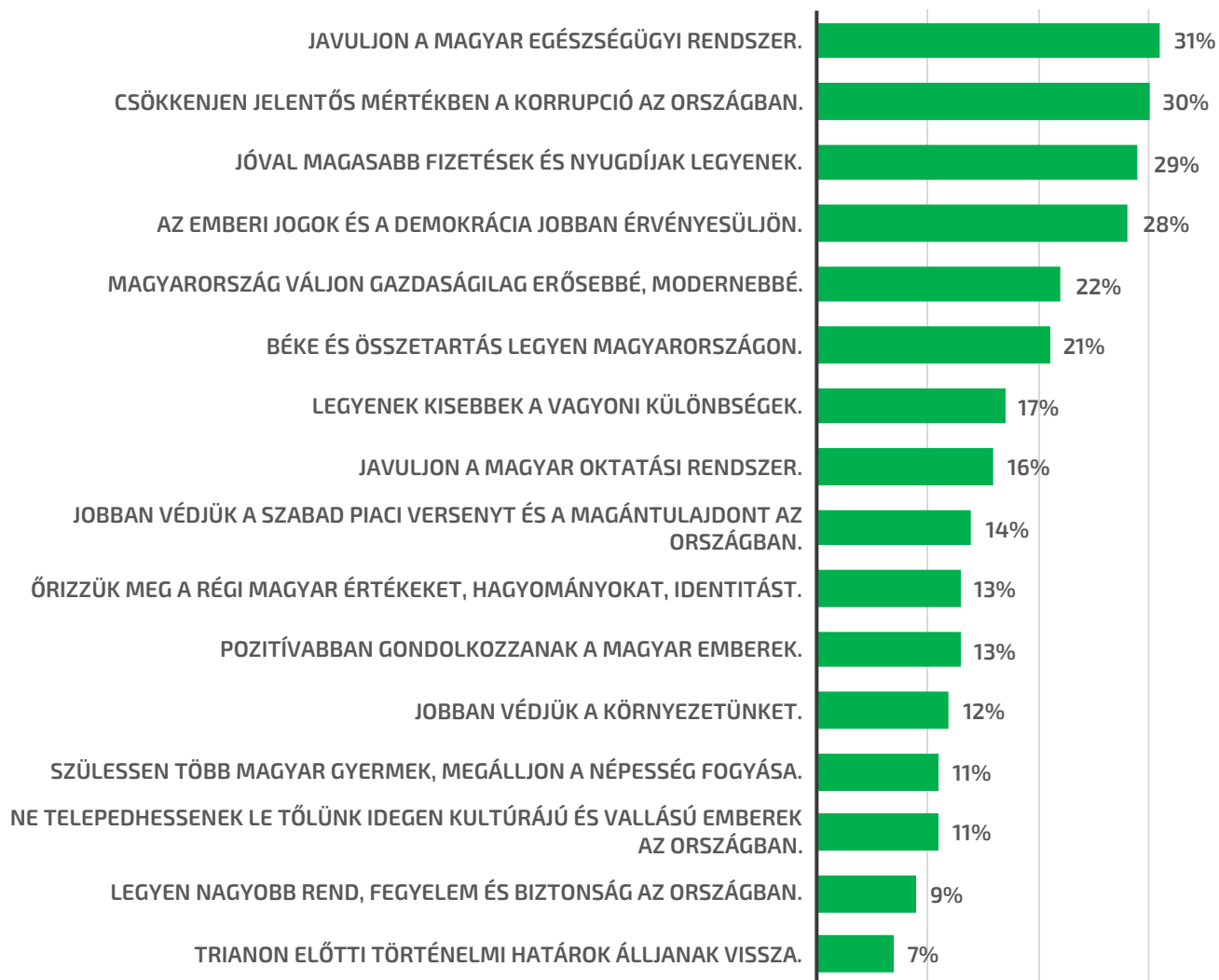
38. ábra

Melyik hármat tartja a legfontosabbnak annak érdekében, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország legyen? (Kormánypárti szavazók, %)

39. ábra

Melyik hármat tartja a legfontosabbnak annak érdekében, hogy Magyarország 20 év múlva egy virágzó ország legyen? (Hatpárti ellenzéki választók, %)

A 2017-es eredményeinket megerősítve, a magyar társadalom úgy véli, hogy Magyarország felvirágozásához az kell, hogy a következő 20 évben jelentős erőforrásokat fordítsanak az egészségügyi rendszer fejlesztésére, a fizetések és a nyugdíjak rendezésére, a gazdaság modernizációjára, valamint a korrupció felszámolására.

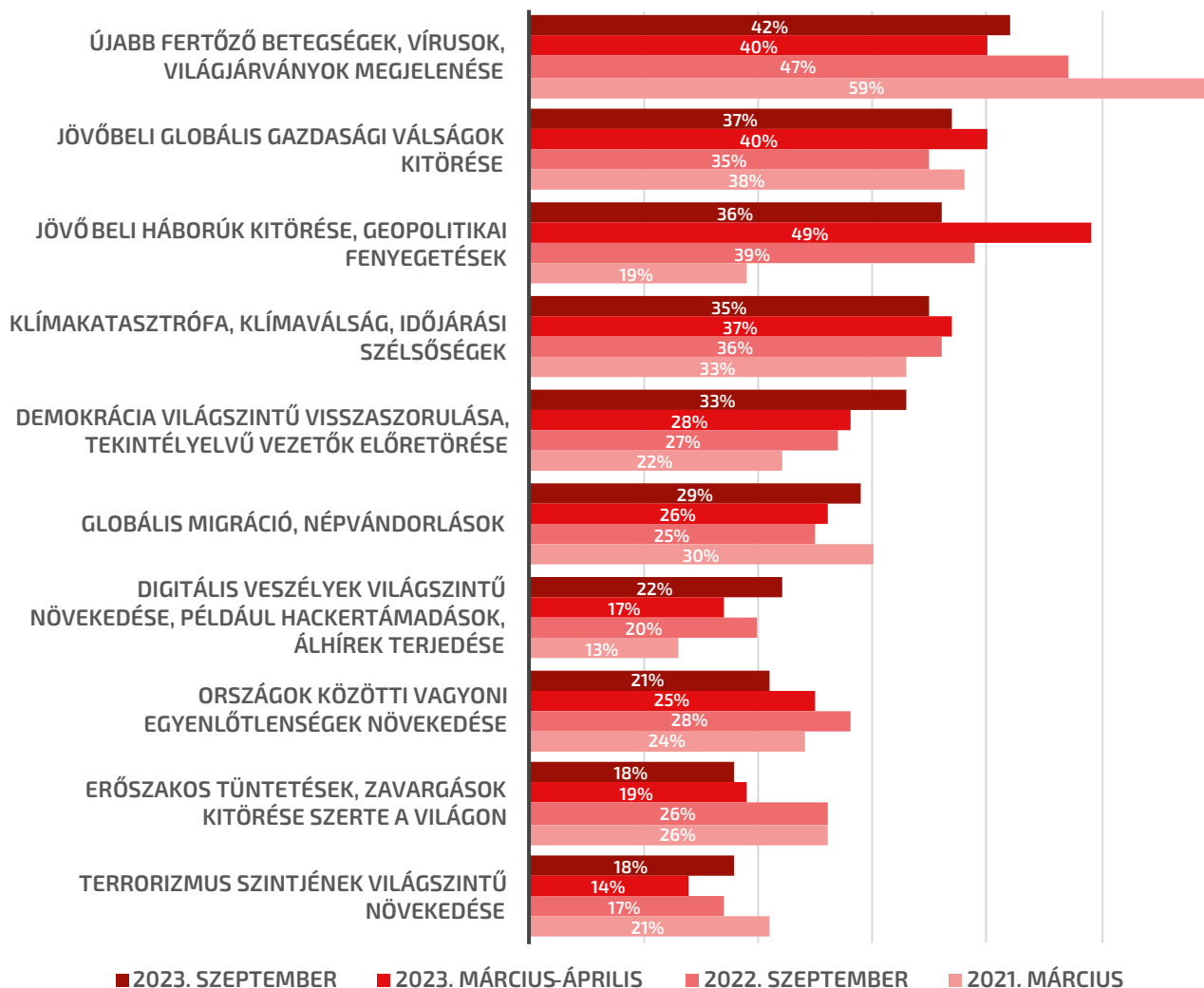
A politikai polarizáció magas szintje miatt nem meglepő, hogy a két politikai tábor támogatói eltérő kérdésekre helyezik a hangsúlyt. A Fidesz-KDNP szavazói a béke és összetartás megteremtésére, a gazdaság fejlesztésére, valamint a jövedelmek és a nyugdíjak rendezésére helyezik a hangsúlyt, ahogy a régi magyar értékek, hagyományok és identitás védelmét is fontos tényezőnek tartják, míg például az oktatási rendszer fejlesztése csak az utolsó előtti helyen szerepel náluk. Az ellenzéki szavazók ezzel szemben elsősorban az egészségügy fejlesztésében, a korrupció csökkentésében, a fizetések és a nyugdíjak emelésében, illetve az emberi jogok és demokrácia garantálásában látják a jövőt.

10. A magyarok globális problématérképe

2023 szeptemberében negyedik alkalommal mértük fel a magyarok globális problématérképét. Arról kérdeztük a válaszadókat, hogy mi az a három dolog, ami a legjobban aggasztja őket, amikor a világ jövőjére gondolnak (40. ábra). 2023. őszi adataink alapján az újabb betegségektől, világjárványoktól való félelem került újra a globális félelemlista élére, 42 százalékos említési aránnyal. Ez nem tér el szignifikánsan a fél évvel korábbi adatoktól (akkor 40% említette), viszont jelentősen alacsonyabb, mint a korábbi években mért említési arányok (2022 szeptemberében 47%, 2021 márciusában 59% volt). A világméretű gazdasági válság van a globális problémalista második helyén – 37 százalék nevezte meg ezt a problémát, ami érdemben nem tér el a korábban mért említési arányoktól. A járványoktól, valamint a gazdasági világválságtól való félelem azáltal kerültek előrébb a listán, hogy jelentősen (13 százalékponttal) csökkent a jövőbeli háborúktól való félelem említési aránya (2023 őszén 36 százalék). Így a geopolitikai félelmek a lista éléről a harmadik helyre csúsztak vissza. Ez azért is fontos változás, mivel az orosz–ukrán háború kitörése után a háborús veszély megnevezése 2023 tavaszáig folyamatosan növekedett.

40. ábra

Melyik az a három, ami Önt személy szerint a legjobban aggasztja, amikor a világ jövőjére gondol? (Összes megkérdezett, %)

Továbbra is a negyedik helyen van a klímaválság (35%), ötödik helyen a globális demokratikus lejtmenet (33%), és hatodik helyen a migráció (29%). Ezek közül a demokráciák világszintű visszaszorulásának említése mutat trendszerű növekedést: 2021 tavaszán még csak 22% nevezte ezt meg (hetedik volt a listán), 2023-ban már 33% (ötödik a listán). A lista további részében kisebb változásokat láthatunk. A hetedik helyre ugrottak elő a globális problémalistán a digitális veszélyek 22 százalékos említési aránnyal (ez az eddigi legmagasabb mért érték, 2–9 százalékpontos növekedés a korábbi adatpontokhoz képest). A nyolcadik helyen az országok közötti egyenlőtlenségek problémája áll (21% említette, korábban 3–7 százalékponttal magasabb volt ez az arány). A globális problémalista végén a politikai erőszak különböző formái vannak, így az erőszakos tüntetések, zavargások (18%), valamint a fokozódó terrorveszély (18%).

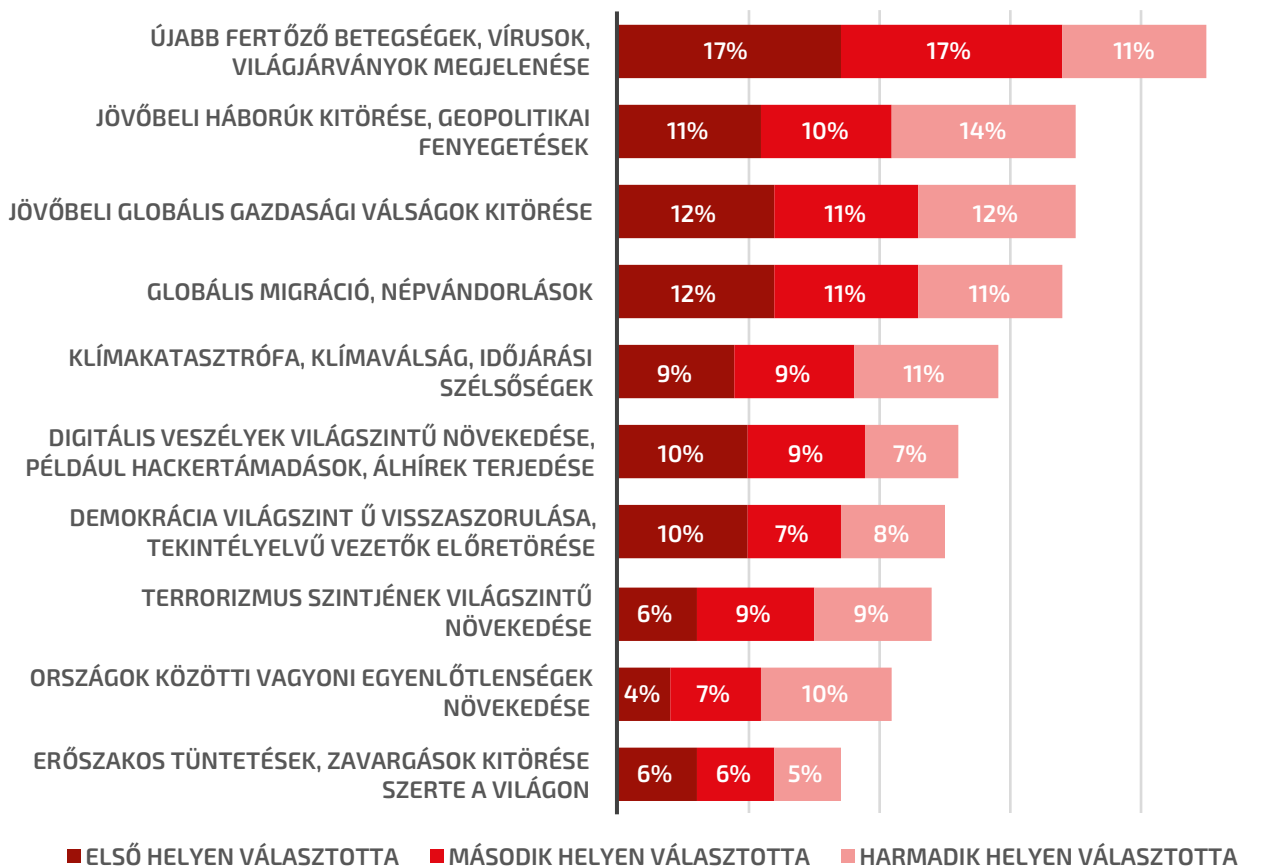
Míg az országos problématerkép politikai bontása alapján csak kisebb különbségeket találtunk a kormánypárti és ellenzéki válaszadók összehasonlításával, a globális problémalista vizsgálata jelentős különbségeket mutat a két politikai tábor között. A kormánypárti válaszadók körében magasan vezet az újabb járványoktól való félelem (45%), amit a jövőbeli háborúk (35%) és gazdasági világválságok veszélye (35%), valamint a globális migráció (34%) követnek (41. ábra). Az ellenzéki táborban (42. ábra) azonban a demokrácia világszintű visszaszorulása vezeti a listát (42%), ami után holtversenyben a gazdasági válságok fenyegetése (38%) és a klímaválság (38%), majd a háborúk kitörése következik (36%).

A kormánypártiak az ellenzékiekhez képest jelentősen (17 százalékponttal) kevesebben sorolták a demokrácia visszaszorulását a legfontosabb problémák közé (25%, 7. hely). A fideszesek szintén (9 százalékponttal) ritkábban említették a klímaválságot (29%, 5. hely). Az ellenzékiek körében a kormánypártiakhoz képest az újabb világjárványok említése volt számottevően alacsonyabb (13 százalékponttal, 32%, 5. hely), valamint a terrorveszélyt is kevesebben nevezték meg (8 százalékponttal, 16%, utolsó hely).

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy mindkét nagy politikai tábor számára a legfontosabb globális fenyegetések között jelennek meg a jövőbeli gazdasági világválságok és háborúk kitörése. Fontos különbség azonban, hogy a kormánypártiak számára a legfontosabb jövőbeli globális félelemforrást az újabb világjárványok jelentik, az ellenzékiek pedig a demokráciák visszaszorulásától tartanak leginkább.

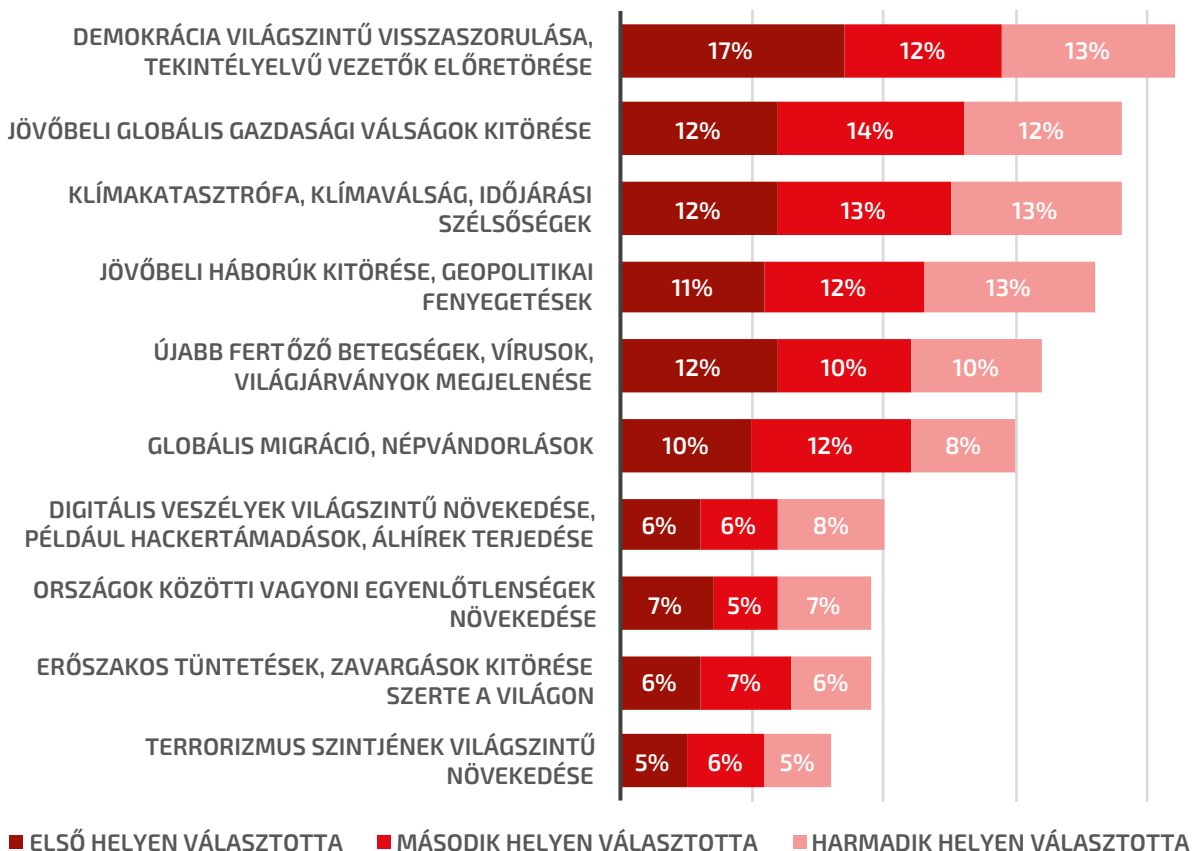
41. ábra

Melyik az a három, ami Önt személy szerint a legjobban aggasztja, amikor a világ jövőjére gondol? (Kormánypárti szavazók, %)

42. ábra

Melyik az a három, ami Önt személy szerint a legjobban aggasztja, amikor a világ jövőjére gondol? (Hatpárti ellenzéki szavazók, %)

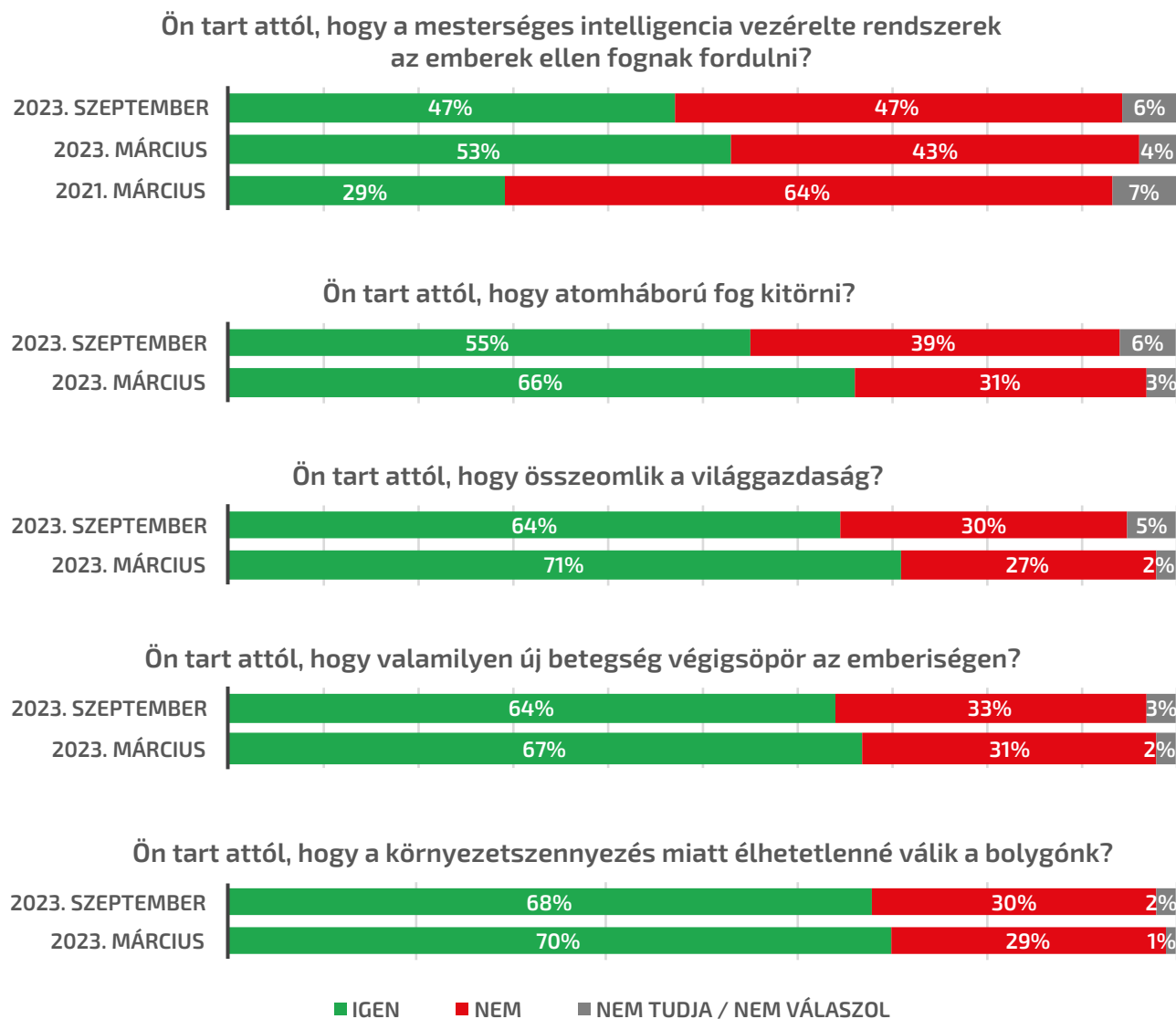

A magyarok globális problémalistájának felmérése mellett külön is megkérdeztük a válaszadókat arról, hogy tartanak-e különböző, elképzelt világszintű krízishelyzetek bekövetkezésétől (43. ábra). Ezek olyan világszintű válságok, esetenként világvége forgatókönyvek, amikkel az emberek gyakran találkozhatnak a popkultúrában (filmekben, könyvekben, sorozatokban), vagy akár híradásokban, szakértői elemzésekben. Ezekről az eseményekről fél évvel ezelőtti, 2023 tavaszi kutatásunkban is megkérdeztük a válaszadókat, így lehetőségünk volt az időbeli összehasonlításra. A két adatfelvétel alapján egy stabil kép körvonalazódik arról, hogy milyen globális válsághelyzetek miatt aggódnak a magyarok. Az az események félelemszint szerinti sorrendje változatlan maradt, ugyanakkor mindegyik felsorolt eseményhez kötődően csökkent azoknak az aránya, akik tartottak azoknak a bekövetkezésétől.

Az öt elképzelt esemény közül, amit felsoroltunk a résztvevőknek, a klímakatasztrófa volt az, aminek a bekövetkezésétől a legtöbben tartottak, 2023. márciusban 70%, szeptemberben 68%. Nem sokkal marad le az újabb járványtól való félelem, tavasszal 67%, ősszel 64% tartott ettől. A világgazdaság lehetséges összeomlása miatt is széles körben aggódnak, bár számottevően (11 százalékponttal) csökkent ez az arány fél év alatt (64 százalékról 55 százalékra). Az atomháborútól való félelem szintje is jelentősen (11 százalékponttal) csökkent: 2023. márciusban még a válaszadók kétharmada tartott a nukleáris fegyverek bevetésétől (66%), szeptemberben már csak a válaszadóknak valamivel több, mint fele érzett hasonlóan (55%).

Arról is megkérdeztük a válaszadókat, hogy tartanak-e attól, hogy a mesterséges intelligencia vezérelte rendszerek az emberek ellen fognak fordulni. Ez a fajta világvége forgatókönyv már nem csak a Terminátorhoz hasonló akciófilmek központi eleme, de világhírű társadalomtudósok, például Yuval Noah Harari is komoly aggályokat fogalmaztak meg arról, hogy ez a technológia hogyan fogja irányítása alá venni az emberi civilizációt. Ezt a kérdést egy korábbi, 2021 márciusában készült kutatásunkban is feltettük. Az első adatfelvételünk alapján még csak 29% tartott a „gépek lázadásától”, két évvel később (a ChatGPT széleskörű elterjedése után) már 53% volt ez az arány. 2023 szeptemberében ez némileg csökkent, és újra kisebbségbe kerültek azok, akik aggódnak az emberek ellen forduló mesterséges intelligenciától, bár a válaszadók közel felére (47%) még így is jellemző ez a fajta aggodalom.

43. ábra

Azt feltételeztük, hogy az általunk felsorolt, hipotetikus veszélyektől és rémképektől való félelmek kialakulásában meghatározó szerepe van a nyilvánosságban zajló közbeszédnek és híradásoknak. Ezért a médiafogyasztás szerinti bontásban is megvizsgáltuk az egyes félelmek változását. Miközben a klímakatasztrófától való félelem a teljes mintában 2 százalékponttal csökkent, addig ez az arány jelentősen növekedett a Bors és Blikk rendszeres olvasói körében (16 és 15 százalékponttal), a helyi hírlapok, az Origo.hu és a 24.hu olvasói között (12, 11 és 10 százalékponttal), valamint a TikTok felhasználók körében (8 százalékponttal). A környezetszennyezés globális hatásaitól való félelem kisebb mértékben növekedett a további médiacsatornák rendszeres fogyasztói körében, továbbá az RTL, TV2 és M1 nézői között nem volt jelentős változás. Ezzel éles kontrasztban áll, hogy ez a fajta félelem jelentősen, 16 százalékponttal csökkent a nem rendszeres médiafogyasztó válaszadók körében³.

Az újabb járványoktól való félelem átlagosan 3 százalékponttal csökkent. A médiafogyasztási csoportok közül a Blikk és az Origo.hu olvasói, valamint a TikTok és Instagram felhasználók körében nőtt ez a félelem (7, 5, 4 és 2 százalékponttal). Ez az aggodalom is jelentősen átlag feletti mértékben, 13 százalékponttal csökkent a nem rendszeres médiafogyasztók körében.

A világméretű gazdasági összeomlást övező félelmek 7 százalékponttal csökkentek átlagosan, ugyanakkor a Blikk, Bors és Origo olvasók, valamint a tiktokozók között növekedett ez az aggodalom (6, 1, 2 és 3 százalékponttal). A nem rendszeres médiafogyasztók között ennél a kérdésnél is átlag feletti volt a félelmükről beszámoló arányának csökkenése (–14 százalékpont).

Kisebbségi különbségek voltak az atomháborútól való félelem kérdésében. Ez a fajta aggodalom átlagosan 11 százalékponttal csökkent, és szinte az összes médiafogyasztási csoportban ez a fajta csökkenő félelemszint jellemző. Kivételt jelentenek a Bors olvasói, valamint a TikTok felhasználók, akik között 3 és 2 százalékponttal növekedett ez az arány. Továbbá jelentősen átlag alatti, 3 százalékpontos volt a csökkenés mértéke az Origo.hu és a Blikk olvasók között.

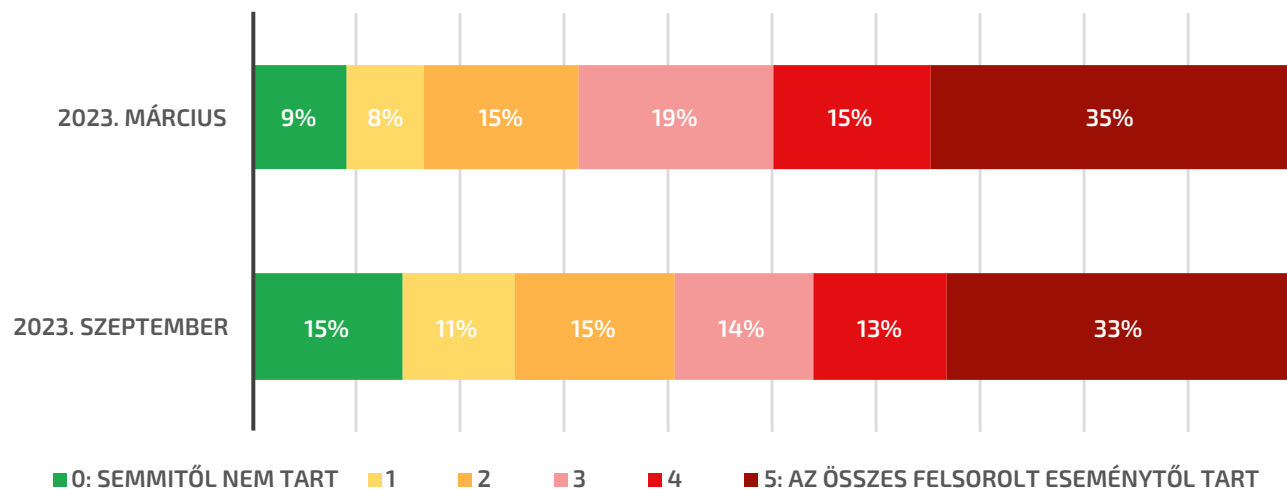
A mesterséges intelligencia okozta világvégét övező aggodalmak átlagosan 6 százalékponttal csökkentek. Ebben a kérdésben azonban meglepően sok médiafogyasztási csoport mutatott a teljes minta változásával ellentétes mintázatot. Nőtt a gépek lázadásától aggódó válaszadók aránya a Blikk, Origo.hu, Bors, Index.hu és Telex.hu olvasói között (8, 6, 4, 1 és 1 százalékponttal), valamint az Instagram és TikTok felhasználók körében (7 és 6 százalékponttal). Ez volt az egyetlen világvége szcenárió, amivel kapcsolatosan a nem rendszeres médiafogyasztók között a félelemszint átlag alatti (3 százalékpontos) csökkenését tapasztaltuk.

3 Azokat soroltuk a nem rendszeres médiafogyasztók csoportjába, akik az általunk felsorolt, piacvezető médiatermékek közül egyiket sem fogyasztják hetente több alkalommal. Ezek a médiatermékek a következők voltak: M1, TV2, RTL, ATV, Origo.hu, Index.hu, 24.hu, Telex.hu, Bors, Blikk, helyi (megyei) hírlap.

Az egyes világvége scenáriókra vonatkozó kérdésekre adott válaszok aggregálásával kiszámoltuk azt is, hogy mekkora a válaszadók „globális félelemszintje” (44. ábra). Ez a mutató lényegében azt tükrözi, hogy a felsorolt öt esemény közül hány bekövetkezésétől tart az adott válaszadó. Ezt a fél évvel korábbi adatfelvételünk során is kiszámoltuk. Azt láthatjuk, hogy a megkérdezettek globális félelemszintje jelentősen csökkent: míg márciusban a válaszadók 69 százaléka tartott az események többségének (vagyis legalább három világvége scenárió) bekövetkezésétől, addig szeptemberben már csak 60 százalék volt ez az arány.

44. ábra

**A válaszadók félelemszintje a világ jövőjével kapcsolatban
(hány világvége forgatókönyvtől tartanak)**

A globális félelemszinttel kapcsolatban is megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés az egyes médiacsatornák fogyasztásával (45. ábra). Azt láthatjuk, hogy átlag feletti a globális félelemszint a TikTok felhasználók, a bulvárlapok (Blikk, Bors) és az Origo.hu olvasói körében (66–68% aggódott három vagy több veszély miatt), míg átlag alatti több TV-csatorna (ATV, M1, RTL) és a Facebook felhasználók között (57–60%). Az e téren tapasztalt 6–11 százalékpontos különbség alapján elképzelhető, hogy a hatásvadász bulvárhírek ténylegesen növelik a világ jövőjével kapcsolatos szorongás szintjét.

45. ábra

**A válaszadók félelemszintje a világ jövőjével kapcsolatban
(hány világvége forgatókönyvtől tartanak)**

